ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Revista apare sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

AN II, NR.6 FONDATOR: TANȚA TĂNĂSESCU Mai 2022

Speranțe vii în răstimpuri vremelnice!

Reunind în filele sale condeie osebite, explorând cu trudă infinitele universuri ale cunoașterii, consonând cu acest ev mustind de carte, avid de înțelepciune, admirator de frumusețe și prețuind valorile trecutului, ca trepte întru devenirea spre perfecțiune, această „foaie" își îndeamnă cititorii să se hrănească cu adevărul, cu libertatea necenzurată, cu apa vie a izvoarelor nesecate ale culturii românești, curgând netulburată prin făgașe săpate trudnic în decurs de secole de frunți luminate și minți cumpătate.

(continuare la p. 2)

Cuprins:

Redacția: *Speranțe vii în răstimpuri vremelnice,* p.1

Dan Toma Dulciu: *M.Eminescu – menționat într-un Raport de anchetă Parlamentară (1876),* p.3

Tanța Tănăsescu: *Ion Heliade Rădulescu. Un secol și jumătate de nemurire*, p.7

Dan Toma Dulciu*: Eminescu la Hall-Bad,* p.13

Tanța Tănăsescu: *Brătianu – un nume pentru istorie. Interviu cu Ion I. Brătianu*, p.16

Laurențiu Ștefan Szemkovics: *Stema și sigiliul Episcopiei Dunării de Jos imprimată pe documente din 1908*, p.19

Dumitru-Tudor Tănăsescu: *Gaudi, acest Brâncuși al arhitecturii moderne*, p.22

Vili Alecu: *Elegii sentimentale. Poezii,* p.26

Narcis Zărnescu: *Despre Mihail Diaconescu sau despre cel ce a reușit să facă pustia roditoare,* p.28

George Marin: *Lucrări de pictură și caligrafie, p.*31

George Roca: *În lumea cuvântului scris – Interviu cu Doamna Elena Buică, o scriitoare aproape nonagenară,* p.36

Nicole Vasilcovschi: *Despre întoarcerea în China după anul 2020,* p.40

Sebastian Doreanu: *Qui tacet consentire videtur,* p.41

Prof. univ. dr. Ioan. N. Roșca: *Apariție editorială semnată de Prof. univ. dr. Rosemarie Haineș,* p.42

Redacția: *Din istoria presei românești. Universul* p.44

Tanța Tănăsescu: *Ostrovul de pe Olt, un miracol de dăinuire,* p.45

Dan Toma Dulciu: *Pe urmele lui George Enescu la Viena. Maestrul Bebeșelea, Tonkünstler Orchester și Dorothy Kadem Missagh au dat viață creațiilor lui G. Enescu și Ludwig van Beethoven*, p.47

Tanța Tănăsescu: *Muzeul Trovanților din Costești*, p.52

Certificat de înregistrare a mărcii *Muzeul Presei Românești,* emis de Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci (OSIM), p.55

La p. 3

DAN TOMA DULCIU

M. Eminescu – menționat într-un Raport de anchetă Parlamentară (1876) – evocat în presa străină a vremii

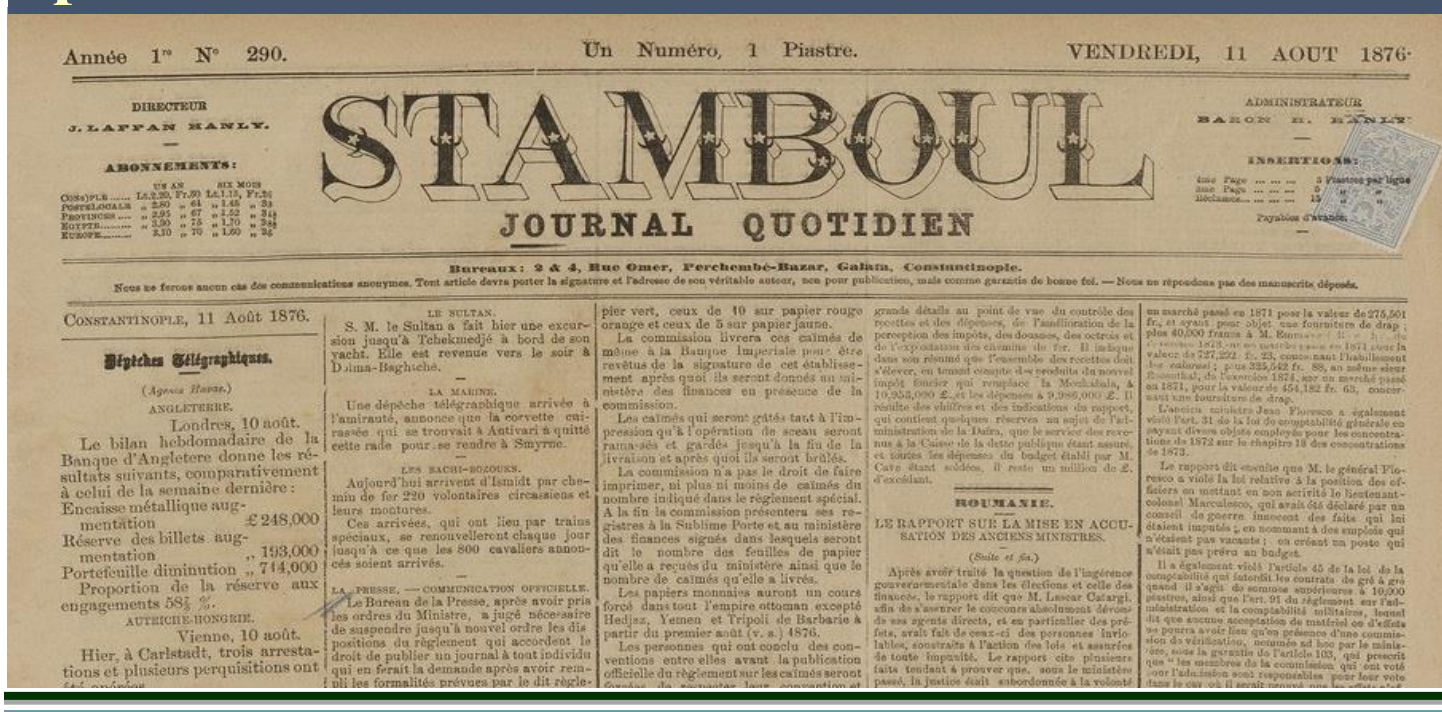

Année 1re N° 290. Un Numéro, 1 Piastre. VENDREDI, 11 AOUT 1876.

DIRECTEUR J. LAFFAN RANLY.

ADMINISTRATEUR BARON H. RANLY

ABONNEMENTS:

INSERTIONS:

STAMBOUL

JOURNAL QUOTIDIEN

Bureaux: 2 & 4, Rue Omer, Perchembé-Bazar, Galata, Constantinople.

Nous ne ferons aucun cas des communications anonymes. Tout article devra porter la signature et l'adresse de son véritable auteur, non pour publication, mais comme garantie de bonne foi. — Nous ne répondons pas des manuscrits déposés.

CONSTANTINOPLE, 11 Août 1876.

Dépêches Télégraphiques.

(Agence Havas.)

ANGLETERRE.

Londres, 10 août.

Le bilan hebdomadaire de la Banque d'Angleterre donne les résultats suivants, comparativement à celui de la semaine dernière:

Encaisse métallique augmentation £ 248,000

Réserve des billets augmentation „ 193,000

Portefeuille diminution „ 744,000

Proportion de la réserve aux engagements 58½ %.

AUTRICHE-HONGRIE.

Vienne, 10 août.

Hier, à Carlstadt, trois arrestations et plusieurs perquisitions ont

LE SULTAN.

S. M. le Sultan a fait hier une excursion jusqu'à Tchekmedjé à bord de son yacht. Elle est revenue vers le soir à Dolma-Baghtché.

LA MARINE.

Une dépêche télégraphique arrivée à l'amirauté, annonce que la corvette caïrassée qui se trouvait à Antivari a quitté cette rade pour se rendre à Smyrne.

LES BACHI-BOZOUKS.

Aujourd'hui arrivent d'Ismidt par chemin de fer 220 volontaires circassiens et leurs montures.

Ces arrivées, qui ont lieu par trains spéciaux, se renouvelleront chaque jour jusqu'à ce que les 800 cavaliers annoncés soient arrivés.

LA PRESSE. — COMMUNICATION OFFICIELLE.

Le Bureau de la Presse, après avoir pris les ordres du Ministre, a jugé nécessaire de suspendre jusqu'à nouvel ordre les dispositions du règlement qui accordent le droit de publier un journal à tout individu qui en ferait la demande après avoir rempli les formalités prévues par le dit règle-

pier vert, ceux de 10 sur papier rouge orange et ceux de 5 sur papier jaune.

La commission livrera ces calmès de même à la Banque Impériale pour être revêtus de la signature de cet établissement après quoi ils seront donnés au ministère des finances en présence de la commission.

Les calmès qui seront gâtés tant à l'impression qu'à l'opération de sceau seront ramassés et gardés jusqu'à la fin de la livraison et après quoi ils seront brûlés.

La commission n'a pas le droit de faire imprimer, ni plus ni moins de calmès du nombre indiqué dans le règlement spécial. A la fin la commission présentera ses registres à la Sublime Porte et au ministère des finances signés dans lesquels seront dit le nombre des feuilles de papier qu'elle a reçues du ministère ainsi que le nombre de calmès qu'elle a livrés.

Les papiers monnaies auront un cours forcé dans tout l'empire ottoman excepté Hedjaz, Yemen et Tripoli de Barbarie à partir du premier août (v. s.) 1876.

Les personnes qui ont conclu des conventions entre elles avant la publication officielle du règlement sur les calmès seront

grande détails au point de vue du contrôle des recettes et des dépenses, de l'amélioration de la perception des impôts, des douanes, des octrois et de l'exploitation des chemins de fer. Il indique dans son résumé que l'ensemble des recettes doit s'élever, en tenant compte des produits du nouvel impôt foncier qui remplace la Medchidia, à 10,253,000 £., et les dépenses à 9,986,000 £. Il résulte des chiffres et des indications du rapport, qui contient quelques réserves au sujet de l'administration de la Daïra, que le service des revenus à la Caisse de la dette publique étant assuré, et toutes les dépenses du budget établi par M. Cave étant soldées, il reste un million de £. d'excédant.

ROUMANIE.

LE RAPPORT SUR LA MISE EN ACCUSATION DES ANCIENS MINISTRES.

(Suite et fin.)

Après avoir traité la question de l'ingérence gouvernementale dans les élections et celle des finances, le rapport dit que M. Lascar Catargi, afin de s'assurer le concours absolument dévoué de ses agents directs, et en particulier des préfets, avait fait de ceux-ci des personnes inviolables, soustraits à l'action des lois et assurées de toute impunité. Le rapport cite plusieurs faits tendant à prouver que, sous le ministère passé, la justice était subordonnée à la volonté

un marché passé en 1871 pour la valeur de 275,501 fr., et ayant pour objet la fourniture de draps; plus 40,000 francs à M. Emmanuel [illegible] pour les exercices 1873-1874 sur un marché passé en 1871 pour la valeur de 727,222 fr. 23, connaissant l'habillement [illegible] colonel; plus 339,342 fr. 88, au même sieur Rosenthal, de l'exercice 1874, sur un marché passé en 1871, pour la valeur de 454,182 fr. 63, concernant une fourniture de drap.

L'ancien ministre Jean Floresco a également visité l'art. 31 de la loi de comptabilité générale en payant divers objets employés pour les concentrations de 1872 sur le chapitre 18 des concentrations de 1873.

Le rapport dit ensuite que M. le général Floresco a violé la loi relative à la position des officiers en mettant en non activité le lieutenant-colonel Marculescos, qui avait été déclaré par un conseil de guerre innocent des faits qui lui étaient imputés, en nommant à des emplois qui n'étaient pas vacants; en créant un poste qui n'était pas prévu au budget.

Il a également violé l'article 45 de la loi de la comptabilité qui interdit les contrats de gré à gré quand il s'agit de sommes supérieures à 10,000 piastres, ainsi que l'art. 91 du règlement sur l'administration et la comptabilité militaires, lequel dit que aucune acceptation de matériel ou d'effets ne pourra avoir lieu qu'en présence d'une commission de vérification, nommée ad hoc par le ministre, sous la garantie de l'article 103, qui prescrit que "les membres de la commission qui ont voté pour l'admission sont responsables pour leur vote dans le cas où il serait reconnu que le refus

La p. 7

Tanța Tănăsescu

ION HELIADE RĂDULESCU

Un secol și jumătate de nemurire

Sanctuarul Presei Românești în imagini și cuvinte

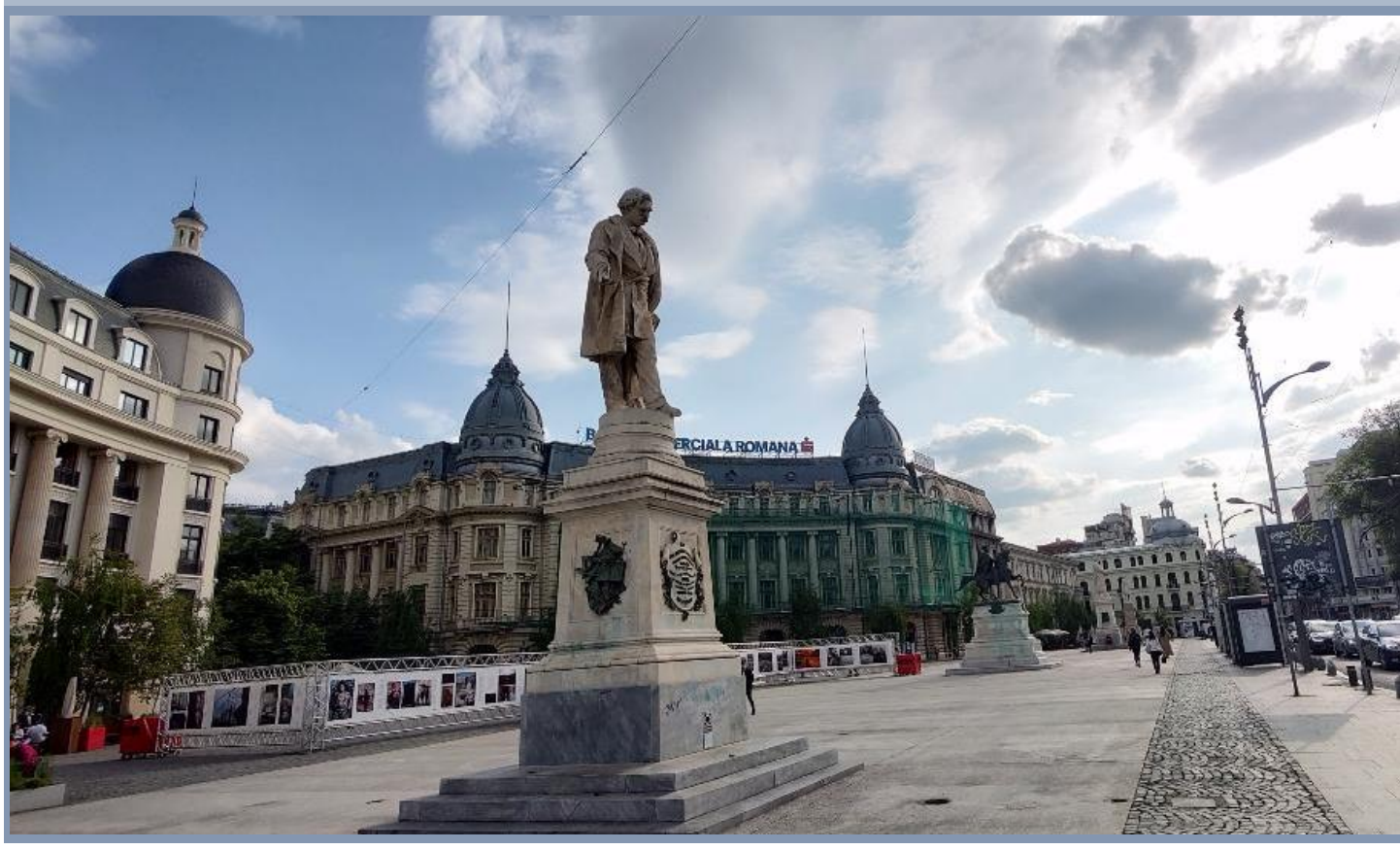

Speranțe vii în răstimpuri vremelnice!

(continuare de la p. 1)

Privind în jurul nostru, vedem oameni îngânduraţi şi împovăraţi de prea multe griji; ridicându-ne ochii spre cer, căutând zadarnic un izbăvitor ocean de puritate, ne întunecă orizontul norii negri ai morţii, durerii şi vărsării de sânge, cu care nu ne-am fi închipuit vreodată (nici chiar în cel mai înfiorător coşmar) că vom ajunge să conviețuim; în sfârşit, căutând temeiuri de statornicie, în calea stihiilor dezlănțuite de demonii întunecaţi ai pierzaniei, descoperim din fericire frânturi de sufletească împlinire, ca o rază de lumină încrezătoare în puterea raţiunii, ca o stavilă de gânduri refuzând absurditatea unei judecăți bolnave.

Cine mai are vreme de citit, când timpul se scurge implacabil din clepsidra vieții, cu viteză ameţitoare, rămânând indiferent la ruga noastră de a zăbovi măcar o clipă în plus ?

Cine mai are răbdare să abordeze şi alte subiecte de reflecţie, contrastând măcar simbolic cu tabloul sumbru al repetatelor ameninţări şi spaime ireductibile, oferite cu voluptos sadism de minţi sărite de pe fix?

În pofida acestor întrebări triste, însăşi apariţia acestui număr al Revistei *Muzeul Presei Româneşti* este dovada de căpetenie că încă mai avem ulei în candela luminătoare de conştiinţe treze, că încă mai sunt cititori înţelepţi, refuzând să plece capul în faţa unor vremelnice şi ambigui ameninţări, venite de niciunde.

Aşadar, nutrind speranţa că vom reuşi să fim egali cu noi înşine, suplinind deznădejdea cu râvna nerăpusă de pesimismul atotbiruitor, năzuim a ajunge în inimile şi mintea celor ce ne sunt fideli cititori. În credinţa noastră sinceră, lăsăm a înţelege că aspirăm a fi în consens cu aşteptările lor, uneori vădite, alteori doar sugerate, în acord cu dorinţele lor rostite sau nenumite, într-un cuvânt, să clădim din imagini şi cuvinte acel univers de sublime desfătări ale spiritului, pe care numai lectura unei foi cu alură de caleidoscop al trecutului, de agendă a prezentului şi de horoscop al viitorului ne-o poate oferi.

Iar ţie, cititorule, îţi urăm o Primăvară netulburată de nori şi vijelii, de uragane şi puhoaie răzvrătite, cu soare, optimism şi încredere în noi înşine, în puterea noastră de a fi ceea ce suntem, a preţui ceea ce am fost şi a spera ceea ce vom fi!

Prin urmare, parcurgând cuprinsul revistei, sunt sigură că ne vom regăsi, că vom fi împreună şi vom clădi un zid împotriva deşertăciunii, o stavilă în calea prăbuşirii în neantul ignoranţei, o punte a încrederii şi a solidarităţii prin tot ceea ce înseamnă cultură şi atitudine jurnalistică, creaţie inspirată şi un plus de valoare prezentului ce trebuie revigorat prin străduinţa minţii şi condeielor celor care au chemare pentru împlinirea unui ideal.

Tanța Tănăsescu
Redactor-șef

REDACȚIA
Revistei Muzeul Presei Românești

Revistă trimestrială de istorie a presei și cultură

ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Director: DAN TOMA DULCIU
Redactor-șef: TANȚA TĂNĂSESCU
e-mail: tanta_tanasescu@yahoo.com
https://tantatanasescu.blogspot.com/
București

IDEALURILE REVISTEI

Revista *Muzeul Presei Românești* este o publicație de cultură, educație și atitudine jurnalistică, fructificând bogata tradiție a ziaristicii românești, al cărei patron spiritual a fost Mihai Eminescu.

Revista este o inițiativă aflată sub semnul recuperării valorilor etice și morale ale presei angajante, aflate în slujba societății contemporane.

Paginile revistei sunt deschise contribuțiilor jurnalistice ale confraților de breaslă, un jurnal digital al actualității celor implicați cu responsabilitate în promovarea valorilor perene ale scrisului gazetăresc.

Salutăm colaborările ce analizează realitățile și imaginea societății românești actuale, cu instrumente jurnalistice, într-un spirit obiectiv și echidistant.

Textele vor fi depuse în format electronic, editate cu diacritice, cu caractere „*Times New Roman*”, mărimea 12, la Redacția Revistei Muzeul Presei Românești, sau trimise prin e-mail pe adresa: tanta_tanasescu@yahoo.com

Revista va promova dialogul cu cititorii, publicând toate contribuțiile inedite, texte de referință ale unor mari jurnaliști, documente de arhivă, fotografii etc.

De asemenea, vom prezenta un calendar al evenimentelor la care participă jurnaliști sau membrii unor asociații de profil, în primul rând evenimentele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Disclaimer: conținutul articolelor colaboratorilor noștri nu reprezintă în mod oficial opinia redacției revistei *Muzeul Presei Românești*, aceasta asumându-și doar rolul de a fi o tribună necenzurată a opiniilor.

Răspunderea juridică privind corectitudinea și veridicitatea informațiilor prezentate, precum și eventualele consecințe revin autorilor, conform prevederilor legale.

Statuia lui Ion Heliade Rădulescu, Piața Universității din București, lucrare în marmură realizată de Ettore Ferrari.

DAN TOMA DULCIU

M. Eminescu – menționat într-un Raport de anchetă Parlamentară (1876) – evocat în presa străină a vremii

De-a lungul ultimilor ani am efectuat o cercetare extinsă în mass-media străină pentru a identifica percepția mijloacelor de informare asupra personalității lui Mihai Eminescu, precum și pentru a stabili în ce măsură, în ce context și împrejurări a fost cunoscut numele său în străinătate, încă din timpul vieții acestuia. Există, din nefericire, un curent de idei conform căruia Mihai Eminescu este un personaj obscur, insignifiant, căruia i-a fost distorsionată și mistificată imaginea reală, printr-un procedeu pe care francezii îl denumesc „*agrandissement*" (*reporter une image négative sur un support opaque ou translucide pour en faire une image positive*), motiv pentru care o sumedenie de cercetători contemporani se opintesc să *deconstruiască* imaginea acestui mit considerat artificial, falsificat și instrumentat *pro domo*. Un studiu mai atent asupra modului în care imaginea personalității lui Mihai Eminescu este receptată în afara arealului lingvistic românesc, a spațiului geografic autohton, ar fi putut amenda sau nuanța asemenea aserțiuni, fiindcă nu este puțin lucru ca numele unui tânăr poet, etichetat drept *anonim* de către unii exegeți severi, să fie menționat, într-un interval de doar 10-15 ani, chiar în timpul vieții *Luceafărului,* în presa din Statele Unite, Austro-Ungaria, Italia, Franța, Germania, Olanda, Rusia, Polonia, Slovenia și, după cum vom arăta în continuare, în Brazilia sau în Asia Mică. Fie doar și pentru acest motiv ne întrebăm: cine a contribuit la promovarea mitului Eminescu, înainte de 1889 ?

Bineînțeles, Eminescu este cunoscut în străinătate prin intermediul traducerilor poeziilor sale, chiar și în îndepărtata Brazilie, încă în perioada când Poetul trăia. Într-un articol apărut la Rio de Janeiro, în *Gazeta Da Tarde,* din data de 25 oct. 1887, p.2, ziarul amintește că Mihai Eminescu se numără printre poeții pe care i-a tradus regina Carmen Sylva.

GAZETA DA TARDE

FUNDADA POR FERREIRA DE MENEZES

ANNO VIII | Redacção e Administração 144 RUA DO OUVIDOR 144 | Assignaturas | Propriedade de Luiz Ferreira de Moura Brito | RIO DE JANEIRO TERÇA-FEIRA 25 DE OUTUBRO DE 1887 | Typographia 8 RUA DO SACRAMENTO 8 | NUMERO 244

1ª EDIÇÃO

BOLETIM

Exterior

Gabinete Portuguez de Leitura

ESTYLO MANCELLINO

VII

IMPONIVEL

110 Rua do Ouvidor 110

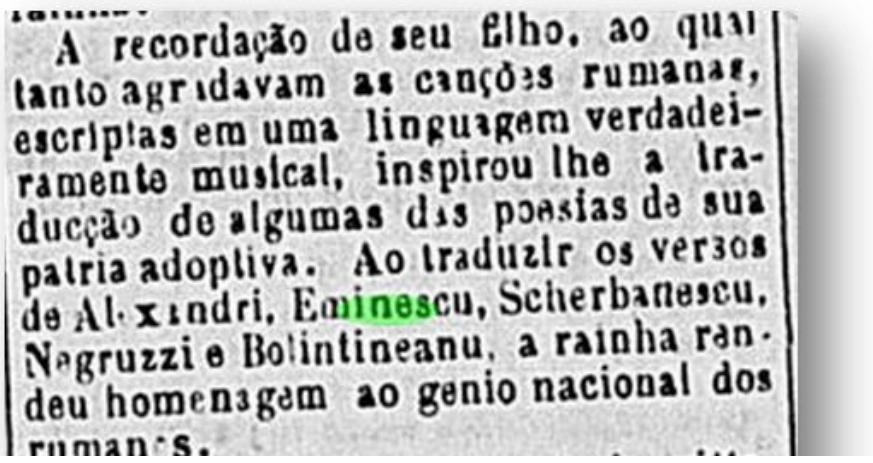

A recordação de seu filho, ao qual tanto agradavam as canções rumanas, escriptas em uma linguagem verdadeiramente musical, inspirou lhe a traducção de algumas das poesias de sua patria adoptiva. Ao traduzir os versos de Alexandri, Eminescu, Scherbanescu, Negruzzi e Bolintineanu, a rainha rendeu homenagem ao genio nacional dos rumanos.

Amintim de existența altor relatări din presa străină, apărute de timpuriu, privitoare la Eminescu, dar care nu fac trimitere la calitatea sa de poet ci de „*persoană fizică*". Astfel, la 3/15 iulie 1868 gazeta vieneză „*Albina*", în limba română, publică un reportaj, trimis probabil de un corespondent sau chiar redactor al acestei foițe, relatând popasul trupei lui Pascaly la Lugoj (artiștii urmând să dea apoi reprezentații la Timișoara, Arad și Oravița), document care atestă menționarea numelui Mihai Eminescu (pentru prima oară în presa vieneză), chiar înainte de sosirea sa la studii în capitala Imperiului.

Alte ziare fac trimitere la procesul de presă intentat studentului Eminescu, pentru articolele trimise ziarului „*Federațiunea*".

Recent, spre surprinderea noastră, am descoperit încă o consemnare a numelui acestuia, acolo unde ne-am fi așteptat mai puțin. Un jurnal de limbă franceză, tipărit pe malurile Bosforului, menționează în vara anului 1876 numele lui Mihai Eminescu, în contextul unui scandal parlamentar iscat în acela an, la București, căruia, din păcate, acesta i-a căzut victimă colaterală.

Este vorba de cotidianul „***Stamboul"***, redenumit „***Istanbul",*** începând cu 1934, cel mai important ziar în limba franceză, tipărit la Constantinopol, în cartierul Galata, care publică articole și comentarii despre evenimente din întreaga lume și din Imperiul Otoman. Acesta a apărut între 1875-1964, remarcabil prin longevitate dar mai ales prin notorietate. Recunoscut pentru virulența articolelor publicate, ziarul a fost suspendat de guvernul turc în anumite perioade (aprilie - august 1879; iunie - septembrie 1883; mai 1897).

Fondatorii ziarului au fost frații irlandezi John Laffan Hanly, în calitate de director, și baronul Henry Laffan Hanly, administrator.

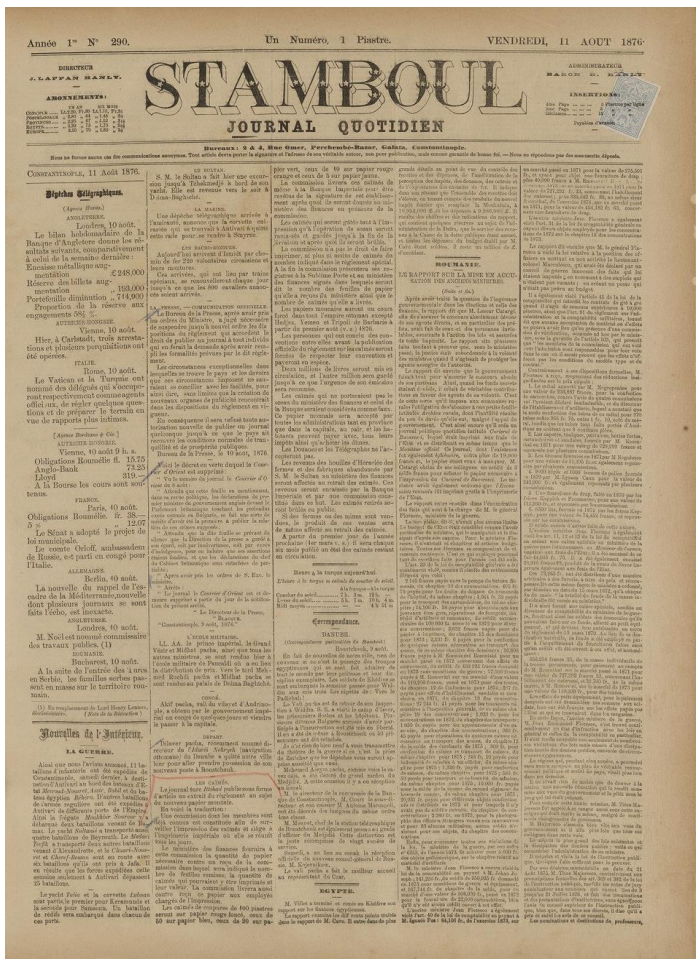

Année 1re N° 290. Un Numéro, 1 Piastre. VENDREDI, 11 AOUT 1876

STAMBOUL

JOURNAL QUOTIDIEN

Bureaux: 5 & 4, Rue Omer, Perchembé-Bazar, Galata, Constantinople.

CONSTANTINOPLE, 11 Août 1876.

Dépêches Télégraphiques.

Nouvelles de l'Intérieur.

LA GUERRE.

ROUMANIE.

LE RAPPORT SUR LA MISE EN ACCUSATION DES ANCIENS MINISTRES.

EGYPTE.

Stamboul, 11 August 1876, p. 2.

Année 1re N° 290. Un Numéro, 1 Piastre. VENDREDI, 11 AOUT 1876.

DIRECTEUR
J. LAFFAN BARLY.

ABONNEMENTS:

	UN AN	SIX MOIS
Constantinople	Lt. 2.20, Fr. 20	Lt. 1.15, Fr. 24
Poste locale	„ 2.80 „ 64	„ 1.45 „ 32
Provinces	„ 2.95 „ 67	„ 1.52 „ 34
Egypte	„ 3.30 „ 75	„ 1.70 „ 38
Europe	3.10 „ 70	„ 1.60 „ 36

STAMBOUL

JOURNAL QUOTIDIEN

ADMINISTRATEUR
BARON H. BARLY.

INSERTIONS:

1re Page	3 Piastres par ligne
2me Page	5 „ „
Réclames	15 „ „

Payables d'avance.

Bureaux: 2 & 4, Rue Omer, Perchembé-Bazar, Galata, Constantinople.

Nous ne ferons aucun cas des communications anonymes. Tout article devra porter la signature et l'adresse de son véritable auteur, non pour publication, mais comme garantie de bonne foi. — Nous ne répondons pas des manuscrits déposés.

CONSTANTINOPLE, 11 Août 1876.

Dépêches Télégraphiques.

(*Agence Havas.*)

ANGLETERRE.

Londres, 10 août.

Le bilan hebdomadaire de la Banque d'Angleterre donne les résultats suivants, comparativement à celui de la semaine dernière:

Encaisse métallique augmentation	£ 248,000
Réserve des billets augmentation	„ 193,000
Portefeuille diminution	„ 714,000

Proportion de la réserve aux engagements 58⅛ %.

AUTRICHE-HONGRIE.

Vienne, 10 août.

Hier, à Carlstadt, trois arrestations et plusieurs perquisitions ont été opérées.

ITALIE.

Rome, 10 août.

Le Vatican et la Turquie ont nommé des délégués qui s'occuperont respectivement comme agents officieux, de régler quelques questions et de préparer le terrain en vue de rapports plus intimes.

[*Agence Bordeaux & Cie.*]

AUTRICHE-HONGRIE.

Vienne, 10 août 9 h. s.

Obligations Roumélie fl.	15.75
Anglo-Bank	73.25
Lloyd	319.—

A la Bourse les cours sont soutenus.

FRANCE.

Paris, 10 août.

Obligations Roumélie. fr.	38.—
5 % „	12.07

Le Sénat a adopté le projet de loi municipale.

Le comte Orloff, ambassadeur de Russie, est parti en congé pour l'Italie.

ALLEMAGNE.

Berlin, 10 août.

La nouvelle du rappel de l'escadre de la Méditerranée, nouvelle dont plusieurs journaux se sont faits l'écho, est inexacte.

ANGLETERRE.

Londres, 10 août.

M. Noël est nommé commissaire des travaux publics. (1)

ROUMANIE.

Bucharest, 10 août.

A la suite de l'entrée des Turcs en Serbie, les familles serbes passent en masse sur le territoire roumain.

(1) En remplacement de Lord Henry Lennox, démissionnaire. (*Note de la Rédaction.*)

Nouvelles de l'Intérieur.

LA GUERRE.

Ainsi que nous l'avions annoncé, 11 bataillons d'infanterie ont été expédiés de Constantinople, samedi dernier, à destination d'Antivari au bord des bateaux d'Etat *Mevroud-Nouveret*, *Assir*, *Babil* et du bateau égyptien *Béhéra*. D'autres bataillons de l'armée regulière ont été expédiés à Antivari de différents ports de l'Empire. Ainsi la frégate *Moukhbir Sourour* y a débarqué deux bataillons venant de Damas. Le yacht *Sultanié* a transporté aussi quatre bataillons de Beyrouth. Le *Medari Tevfik* a transporté deux autres bataillons venant d'Alexandrette, et le *Chouri-Nouvet* et *Cheref-Resman* sont en route avec six bataillons qu'ils ont pris à Jafa. Il en résulte que les forces expédiées cette semaine seulement à Antivari dépassent 25 bataillons.

Le yacht *Talia* et la corvette *Lubnan* sont partis, le premier pour Kerassunde et la seconde pour Samsoun. Un bataillon de rédifs sera embarqué dans chacun de ces ports.

LE SULTAN.

S. M. le Sultan a fait hier une excursion jusqu'à Tchekmedjé à bord de son yacht. Elle est revenue vers le soir à Dolma-Baghché.

LA MARINE.

Une dépêche télégraphique arrivée à l'amirauté, annonce que la corvette cuirassée qui se trouvait à Antivari a quitté cette rade pour se rendre à Smyrne.

LES BACHI-BOZOUKS.

Aujourd'hui arrivent d'Ismidt par chemin de fer 220 volontaires circassiens et leurs montures.

Ces arrivées, qui ont lieu par trains spéciaux, se renouvelleront chaque jour jusqu'à ce que les 800 cavaliers annoncés soient arrivés.

LA PRESSE. — COMMUNICATION OFFICIELLE.

Le Bureau de la Presse, après avoir pris les ordres du Ministre, a jugé nécessaire de suspendre jusqu'à nouvel ordre les dispositions du règlement qui accordent le droit de publier un journal à tout individu qui en ferait la demande après avoir rempli les formalités prévues par le dit règlement.

Les circonstances exceptionnelles dans lesquelles se trouve le pays et les devoirs que ces circonstances imposent ne sauraient se concilier avec les facilités, pour ainsi dire, sans limites que la création de nouveaux organes de publicité rencontrait dans les dispositions du règlement en vigueur.

En conséquence il sera refusé toute autorisation nouvelle de publier un journal quelconque jusqu'à ce que le pays ait recouvré les conditions normales de tranquillité et de prospérité publiques.

Bureau de la Presse, le 10 août, 1876.

Voici le décret en vertu duquel le *Courrier d'Orient* est supprimé:

" Vu le numéro du journal le *Courrier d'Orient* du 8 août:

" Attendu que cette feuille en mentionnant, dans sa revue politique, les déclarations du premier ministre du gouvernement anglais devant le Parlement britannique touchant les prétendus excès commis en Bolgarie, se fait une sorte de mérite d'avoir été la première à publier la relation de ces crimes supposés;

" Attendu que la dite feuille se prévaut du silence que la Direction de la presse a gardé à son égard, soit par inadvertance, soit par excès d'indulgence, pour en induire que ses assertions étaient fondées, et que les déclarations du chef du Cabinet britannique sont entachées de partialité;

" Après avoir pris les ordres de S. Exc. le ministre,

" Arrête:

" Le journal le *Courrier d'Orient* est et demeure supprimé à partir du jour de la notification du présent arrêté.

" Le Directeur de la Presse,
" BLACQUE.

"Constantinople, 9 août, 1876."

L'ECOLE MILITAIRE.

LL. AA. le prince impérial, le Grand Vézir et Midhat pacha, ainsi que tous les autres ministres, se sont rendus hier à l'école militaire de Pascaldi où a eu lieu la distribution de prix. Vers le tard Mehmed Ruchdi pacha et Midhat pacha se sont rendus au palais de Dolma Baghtché.

CONGÉ.

Akif pacha, vali du vilayet d'Andrinople, a obtenu par le gouvernement impérial un congé de quelques jours et viendra le passer à la capitale.

DÉPART.

Dilaver pacha, récemment nommé directeur de l'*Idaréi Nehryeh* (navigation ottomane) du Danube a quitté notre ville hier pour aller prendre possession de son nouveau poste à Roustchouk.

LES CAIMÉS.

Le journal turc *Itikad* publie sous forme d'article un extrait du règlement au sujet du nouveau papier monnaie.

En voici la traduction:

Une commission dont les membres sont déjà connus est constituée afin de surveiller l'impression des caimés et siège à l'imprimerie impériale où elle se réunit tous les jours.

Le ministère des finances fournira à cette commission la quantité de papier nécessaire contre un reçu de la commission dans lequel sera indiqué le nombre de feuilles remises, la quantité de caimés qui pourraient y être imprimés et leur valeur. La commission livrera aussi contre reçu ce papier aux employés chargés de l'impression.

Les caimés de coupures de 100 piastres seront sur papier rouge foncé, ceux de 50 sur papier bleu, ceux de 20 sur papier vert, ceux de 10 sur papier rouge orange et ceux de 5 sur papier jaune.

La commission livrera ces caimés de même à la Banque Impériale pour être revêtus de la signature de cet établissement après quoi ils seront donnés au ministère des finances en présence de la commission.

Les caimés qui seront gâtés tant à l'impression qu'à l'opération de sceau seront ramassés et gardés jusqu'à la fin de la livraison et après quoi ils seront brûlés.

La commission n'a pas le droit de faire imprimer, ni plus ni moins de caimés du nombre indiqué dans le règlement spécial. A la fin la commission présentera ses registres à la Sublime Porte et au ministère des finances signés dans lesquels seront dit le nombre des feuilles de papier qu'elle a reçues du ministère ainsi que le nombre de caimés qu'elle a livrés.

Les papiers monnaies auront un cours forcé dans tout l'empire ottoman excepté Hedjaz, Yemen et Tripoli de Barbarie à partir du premier août (v. s.) 1876.

Les personnes qui ont conclu des conventions entre elles avant la publication officielle du règlement sur les caimés seront forcées de respecter leur convention et payeront en espèce.

Deux millions de livres seront mis en circulation, et l'autre million sera gardé jusqu'à ce que l'urgence de son émission sera reconnue.

Les caimés qui ne porteraient pas le sceau du ministère des finances et celui de la Banque seraient considérés comme faux. Ce papier monnaie sera accepté par toutes les administrations tant en province que dans la capitale, au pair, et les habitants peuvent payer avec, tous leurs impôts ainsi qu'acheter les dîmes.

Les Douanes et les Télégraphes ne l'accepteront pas.

Les revenus des houilles d'Héraclée des fermes et des fabriques abandonnés par S. M. le Sultan au ministère des finances seront affectés au retrait des caimés. Ces revenus seront encaissés par la Banque Impériale et par une commission constitué dans ce but. Les caimés retirés seront brûlés en public.

Si des fermes ou des mines sont vendues, le produit de ces ventes sera de même affecté au retrait des caimés.

A partir du premier jour de l'année prochaine (1er mars v. s.) il sera chaque six mois publié un état des caimés restant en circulation.

Heure à la turque aujourd'hui.

L'heure à la turque se calcule du coucher de soleil.

	à la française	à la turque
Coucher du soleil	7 h. 3m.	12 h. —
Lever du soleil	5 h. 7 m.	10 h. 4 m.
Midi moyen	— —	4 h 51 m

Correspondance.

DANUBE.

(Correspondance particulière du *Stamboul*)

Roustchouk, 9 août.

En fait de nouvelles de notre ville, rien de nouveau si ce n'est le passage des troupes égyptiennes qui se sont fait admirer de tout le monde par leur politesse et leur discipline exemplaire. Les soldats du Khédive se sont embarqués la semaine passée pour Widdin aux cris trois fois répétés de: Vive le Padichah!

Le Vali pacha est de retour de son inspection à Widdin. S. E. a visité le camp d'Ivor, les prisonniers Serbes et les hôpitaux. Plusieurs détenus Bulgares accusés d'avoir participés à l'insurrection ont été mis en liberté. Il en a été de même à Roustchouk où 40 prisonniers ont été relachés.

Je n'ai rien de bien neuf à vous transmettre du théâtre de la guerre si ce n'est la prise de Zaitchar que les dépêches vous auront apprise aussitôt que nous.

Mehemed Assym pacha, comme vous le savez déjà, a été décoré du grand cordon du Medjidié. A cette occasion il y a eu réception au konak.

M. le directeur de la succursale de la Banque de Constantinople, M. Court le sous-directeur et son caissier M. Antoine Marcopoli, ont été décorés des insignes du même ordre 4me classe.

M. Mounet, chef de la station télégraphique de Roustchouk est également promu au grade d'officier du Medjidié Cette distinction est la juste récompense de vingt années de service.

Samedi, a eu lieu au konak la réception officielle du nouveau consul-général de Russie, M. Kojevnikow.

Le vali pacha a fait le meilleur accueil au représentant du Czar.

EGYPTE.

M. Villet a terminé et remis au Khédive son rapport sur les finances égyptiennes.

Le rapport examine les différents points traités dans le rapport de M. Cave. Il entre dans de plus grands détails au point de vue du contrôle des recettes et des dépenses, de l'amélioration de la perception des impôts, des douanes, des octrois et de l'exploitation des chemins de fer. Il indique dans son résumé que l'ensemble des recettes doit s'élever, en tenant compte des produits du nouvel impôt foncier qui remplace la Mouhabala, à 10,958,000 £. et les dépenses à 9,986,000 £. Il résulte des chiffres et des indications du rapport, qui contient quelques réserves au sujet de l'administration de la Daïra, que le service des revenus à la Caisse de la dette publique étant assuré, et toutes les dépenses du budget établi par M. Cave étant soldées, il reste un million de £. d'excédant.

ROUMANIE.

LE RAPPORT SUR LA MISE EN ACCUSATION DES ANCIENS MINISTRES.

(*Suite et fin.*)

Après avoir traité la question de l'ingérence gouvernementale dans les élections et celle des finances, le rapport dit que M. Lascar Catargi, afin de s'assurer le concours absolument dévoué de ses agents directs, et en particulier des préfets, avait fait de ceux-ci des personnes inviolables, soustraits à l'action des lois et assurées de toute impunité. Le rapport cite plusieurs faits tendant à prouver que, sous le ministère passé, la justice était subordonnée à la volonté des ministres quand il s'agissait de protéger les agents aveugles de l'autorité.

Le rapport dit ensuite que le gouvernement faisait tout pour s'assurer le concours absolu de ses partisans. Ainsi, quand les fonds secrets étaient épuisés, il créait de véritables contributions en faveur des agents de sa volonté. C'est de cette sorte qu'il imposa aux communes rurales l'obligation de s'abonner à une petite feuille intitulée *Archives rurales*, dont l'inutilité réaliste du peu de durée qu'elle eut, malgré l'appui du gouvernement. C'est ainsi encore qu'il créa un journal politique quotidien intitulé *Curierul de Bucuresci*, lequel était imprimé aux frais de l'Etat et se distribuait en même temps que le *Moniteur officiel*. Ce journal, dont l'existence fut également éphémère, coûta plus de 19,000 francs et, le papier étant venu à manquer, M. Catargi obtint de ses collègues un crédit de 3 mille francs pour acheter le papier nécessaire à l'impression du *Curierul de Bucuresci*. Le ministre avait également ordonné que l'*Economiste roumain* fût imprimé gratis à l'imprimerie de l'Etat.

Le rapport entre ensuite dans l'énumération des faits qui sont à la charge de M. le général Floresco, ministre de la guerre.

Le bon plaisir, dit-il, n'avait plus aucune limite. Le budget de l'Etat était considéré comme l'avoir particulier du ministre, qui le manipulait et le disposait d'après ses caprices. Pour le ministre Floresco, il n'existait ni chapitres ni articles budgétaires. Toutes ses dépenses se composaient de virements continuels. C'est ce qui explique pourquoi tant de sacrifices faits pour l'armée ont été nuls.

L'art. 33 de la loi de comptabilité générale a été constamment violé, comme il résulte des virements illégaux que voici:

2 145 francs payés pour la pompe du bateau *Roumain*, du chapitre 10 des concentrations. 405 fr. 75 payés pour les droits de douane du brancard de l'hôpital, du même chapitre; 1,041 fr. 35 payés pour le transport des cartouchières, du même chapitre; 14,100 fr. 38 payés pour abonnements aux journaux étrangers, réparations de fourgons, matériel d'artillerie et remonte, du crédit extraordinaire de 100 000 fr. accordé en 1872 pour diverses constructions; 3,632 francs payés pour du papier à imprimer, du chapitre 15 des dorobanz pour 1873; 2,531 fr. 6 payés pour la confection de quelques caisses nécessaires au transport des armes, de ce même chapitre des dorobanz; 36,608 francs payés à M. Emmanuel Rosenthal pour un marché passé en 1872 concernant des effets de campement, du crédit de 450 925 francs demandé en 1873 pour munitions de guerre; 77,500 francs payés à M. Rosenthal sur un marché d'une valeur de 110,200 francs, passé en 1873 pour des tentes, du chapitre 12 de l'infanterie pour 1874; 387 fr. payés pour effets d'habillement, sandales et mouchoirs, en 1871, du chapitre 19 des concentrations; 27 244 fr. 41 payés pour les transports nécessaires à l'inspection générale, de ce même chapitre 19 des concentrations; 1 033 fr. pour les concentrations en 1872, de chapitre des transports; 1 050 fr. payés pour les appointements d'un caissier, du chapitre des concentrations; 985 fr. 45 payés pour réparations de quelques caisses nécessaires au transport des armes, du chapitre 15 de la solde des dorobanz de 1875; 800 fr. pour confection de caisses et transport de caisses, du même chapitre pour 1875; 248 fr. 10 payés pour indemnité de mission à un officier, du même chapitre pour 1875; 1,326 fr. payés pour confection de caisses, du même chapitre pour 1875; 585 fr. 50 payés pour transport et indemnité de mission, du même chapitre pour 1875, 10.000 fr. payés pour la solde de la troupe du second régiment de hussards rouges, du même chapitre pour 1875; 20,931 fr. payés pour différents objets confectionnés et distribués en 1872 et pour lesquels il n'y avait pas de crédits ouverts, du chapitre de concentrations; 2 240 fr. en 1873, pour la photographie des officiers étrangers venus aux manœuvres et pour 83 albums militaires, aucun crédit n'existant pour ces objets, du chapitre des concentrations.

Enfin, pour exécuter toutes ces violations de la loi, le ministre de la guerre, par son ordre n° 6233, de l'année 1873 fit acheter pour 5 000 fr. des objets préhistoriques, sur le chapitre relatif au matériel d'artillerie.

M. le ministre Jean Floresco a encore violé la loi de la comptabilité en payant à M. Johan Joseph; 141,256 fr., du crédit de 250,925 fr. demandé en 1873 pour munitions de guerre et équipement, et 167,744 fr. du chapitre de la solde, pour un marché d'une valeur de 308,000 fr., passé en 1872 pour la fourniture de 22,000 cartouchières, bien qu'il n'y eût aucun crédit ouvert à cet effet.

L'ancien ministre Jean Floresco a également violé l'art. 40 de la loi de comptabilité en payant à M. Ignace Fos: 84,106 fr., de l'exercice 1873, sur un marché passé en 1871 pour la valeur de 275,561 fr., et ayant pour objet une fourniture de drap; plus 40,000 francs à M. Emmanuel [illegible] de l'exercice 1873, sur un marché passé en 1871 pour la valeur de 727,292 fr. 23, concernant l'habillement des colonnes; plus 325,542 fr. 88, au même sieur Rosenthal, de l'exercice 1874, sur un marché passé en 1871, pour la valeur de 454,182 fr. 63, concernant une fourniture de drap.

L'ancien ministre Jean Floresco a également violé l'art. 31 de la loi de comptabilité générale en payant divers objets employés pour les concentrations de 1872 sur le chapitre 15 des concentrations de 1873.

Le rapport dit ensuite que M. le général Floresco a violé la loi relative à la position des officiers en mettant en non activité le lieutenant-colonel Marculesco, qui avait été déclaré par un conseil de guerre innocent des faits qui lui étaient imputés; en nommant à des emplois qui n'étaient pas vacants; en créant un poste qui n'était pas prévu au budget.

Il a également violé l'article 45 de la loi de la comptabilité qui interdit les contrats de gré à gré quand il s'agit de sommes supérieures à 10,000 piastres, ainsi que l'art. 91 du règlement sur l'administration et la comptabilité militaires, lequel dit que aucune acceptation de matériel ou d'effets ne pourra avoir lieu qu'en présence d'une commission de vérification, nommée ad hoc par le ministère, sous la garantie de l'article 103, qui prescrit que " les membres de la commission qui ont voté pour l'admission sont responsables pour leur vote dans le cas où il serait prouvé que les effets n'offrent pas les conditions du modèle type et du contrat."

Contrairement à ces dispositions formelles, M. Florasco a reçu, moyennant des réductions insignifiantes sur le prix stipulé:

1. Le métal apporté par M. Negroponte pour une valeur de 236,887 francs, pour la confection de cartouches, contre l'avis de quatre commissions qui l'avaient déclaré inadmissible, et du directeur de l'établissement d'artillerie, lequel a constaté que la seule confection des tubes de ce métal pour 970 tubes coûte 966 fr. 70, outre 1 fr. 10, coût du métal, tandis que les tubes tout faits portés d'Amérique ne coûtent que 8 centimes pièce.

2. Les capotes, tuniques, pantalons, bottes fortes, cartouchières et sandales, fournis par M. Rosenthal en 1871 pour une valeur de 729,292 francs et reconnus par plusieurs commissions.

3. Les bâtons fournies en 1871 par M. Negulesco pour une valeur de 11,205 fr. et également reconnues par plusieurs commissions.

4. 9000 képis et 1000 bonnes de police fournis en 1870 par M. Ignace Cann pour la valeur de 242,000 fr. et également reconnus par plusieurs commissions.

5. Une fourniture de drap, faite en 1870 par les frères Keppich et Focsanéne, pour une valeur de 111,930 fr., et reconnue par les commissions.

6. 6500 lits, fournis en 1874 par les frères Keppich, pour une valeur de 74,452 francs, et reconnus par les commissions.

Il existe encore d'autres faits de cette nature.

L'ancien ministre Jean Floresco a également violé les art. 11, 12 et 13 de la loi de comptabilité en créant une caisse spéciale au ministère de la guerre pour l'abonnement au *Moniteur des armes*, inspiré aux frais de l'Etat; il a été encaissé de ce fait 44,040 fr. 76. Il a été également encaissé 28,916 francs 85, produit de la vente de livres imprimés également aux frais de l'Etat.

Ces 72,963 fr. ont été distribués d'une manière arbitraire à des favoris, à titre de prix et récompenses. De cette même façon le ministre a ordonné, par décision en date du 15 mars 1872, qu'à chaque fin de mois " la totalité de fonds de la masse individuelle fût versée au ministère."

Il a ainsi formé une caisse spéciale, confiée au directeur de comptabilité du ministère de la guerre, frustrant ainsi les soldats des économies qu'ils pouvaient faire sur ce fonds, affecté au petit équipement, et qui devient leur patrimoine en vertu du règlement du 19 mars 1870. Au lieu de sa destination naturelle, ce fonds a été employé en partie à l'acquittement de fournitures faites sans qu'un crédit ait été ouvert à cet effet, et nommément

355,214 francs 25, de la masse individuelle de la troupe permanente, pour paiement au compte de M. Rosenthal sur le marché passé en 1871 pour une valeur de 727,292 francs 23, concernant l'habillement des colonnes, et 32,700 fr., de la même masse, à M. Rosenthal, sur le marché de 1873 pour une valeur de 110,200 fr., pour des tentes.

Les effets du petit équipement, pour le paiement desquels ont été demandées ces sommes aux soldats, leur ont été fournis sur les effets payés par l'Etat et qui se trouvaient dans les magasins.

De cette façon, l'ancien ministre de la guerre, M. Jean Emmanuel Floresco, s'est trouvé continuellement en état d'infraction avec les lois en général et celles de la comptabilité en particulier. Il s'est rendu coupable non-seulement de nombreuses violations des lois mais encore d'une dilapidation inouïe des deniers publics, entourée de circonstances aggravantes.

Le régime qui, pendant cinq années, a poursuivi sans aucun scrupule un plan de véritable renversement politique et social du pays, vivait plus loin dans son direction.

Il ne rêvait rien de moins que de donner à la nation une nouvelle éducation qui la rendît soumise aux vues du gouvernement et la pliât sous le joug qui lui était préparé.

Pour remplir cette haute mission, M. Titus Majorescu fut appelé à se ranger aussi sous cette enseigne qui était restée la même, malgré de continuels changements de personnes.

M. Majorescu s'associa bien vite aux vues du gouvernement et il alla plus loin que tous ses collègues dans cette voie.

Le mépris le plus grand des lois existantes et la dilapidation des deniers publics: voilà ce qui caractérise l'administration de ce ministre.

Il méprisa et viola la loi de l'instruction publique. Quelques faits suffiront pour le prouver.

Par une décision ministérielle en date du 21 Août 1875, M. Titus Majorescu, contrairement aux prescriptions formelles des art. 362 et 382 de la loi de l'instruction publique, modifia les notes du jury examinateur aux concours qui eurent lieu du 3 jusqu'au 21 Juillet 1876, et fit des nominations et des permutations d'institutrices, sans égard pour l'avis du conseil supérieur de l'instruction publique, bien que, dans tous ses décrets, il dise qu'il a pris et suivi les avis de ce conseil.

Les nominations et destitutions de professeurs,

Ziarul amintit publică în numărul din 11 august 1876 (p. 2) *Raportul privind punerea sub acuzare a foștilor miniștri conservatori.* Este reprodus rezumatul unui raport foarte detaliat, însumând zeci și zeci de pagini, prin care liberalii propuneau celor două camere ale Parlamentului României adoptarea unei hotărâri prin care majoritatea miniștrilor fostului cabinet să fie trimiși în fața justiției pentru grave încălcări ale legii.

După ce s-a ocupat de problema ingerinței guvernului în alegeri și în finanțe, raportul afirmă că Lascăr Catargi, pentru a asigura asistența absolut devotată a subordonaților săi direcți, în special a prefecților, a făcut ca aceste persoane să devină inamovibile, să nu li se poată aplica nici o sancțiune a legilor existente. Raportul citează mai multe fapte care vor să demonstreze că, sub fostul minister, justiția era subordonată voinței miniștrilor, atunci când era vorba de protejarea agenților săi subordonați. În acest fel, el a impus comunelor rurale obligația de a subscrie la o mică foaie, intitulată **Archiva Rurală**, absolut inutilă, dar menită să susțină poziția guvernului. Tot astfel, el a creat un cotidian politic, intitulat **Curierul de Bucuresci**, care a fost tipărit pe cheltuiala statului, fiind distribuit în același timp cu **Monitorul Oficial**. L. Catargi a obținut de la colegii săi un credit de 3 mii de franci pentru a cumpăra hârtia necesară pentru tipărirea **Curierului de Bucuresci**. De asemenea, ministrul a dispus ca **Economistul Român** să fie tipărit gratuit la Tipografia statului. Raportul prezintă apoi lunga listă a faptelor grave imputate generalului Florescu, ministrul de război.

Se aduc acuze conform cărora regimul a urmărit fără scrupule timp de mai mulți ani un plan pentru a realiza o răsturnare politică și socială a țării, oferind națiunii o nouă educație, care o face dependentă de punctele de vedere ale guvernului. Pentru a îndeplini această misiune, a fost adus în funcție Titu Maiorescu, care s-a asociat rapid cu punctele de vedere ale guvernului și a mers mai departe decât toți colegii săi în această direcție. Raportul precizează: *Cea mai mare nepăsare față de legile existente și disiparea fondurilor publice: asta a caracterizat administrația acestui ministru.* Acesta a încălcat prevederile art. 14, 25, 360, 382 și 386 din *Legea educației publice,* încât, potrivit concluziilor anchetei, politica de încadrări şi destituiri urmată de ministrul instrucțiunii în privinţa institutorilor şi a profesorilor universitari demonstra încălcarea legii instrucţiunii publice precum şi satisfacerea interesului personal, în special în ceea ce privește subvențiile pentru tinerii români trimiși în străinătate pentru completarea studiilor. Astfel, comisia de anchetă parlamentară consideră că Titu Maiorescu a folosit fondurile ministerului, conform bunului său plac, fără concurs și contrar prescripțiilor legii. Raportul acuză faptul că fondurile speciale ale Ministerului au fost folosite de ministru în disprețul legilor în vigoare, pentru sine sau de către favoriții săi, fără justificarea utilizării acestora. A rezultat că suma de 1645 franci a fost cheltuită pentru numiții Slavici și Eminescu, acesta din urmă fiind obligat să restituie suma primită necuvenit (Cf. Monitorul Oficial nr. 169 din 1/13 august 1876, p. 4268). Prin ordonanța din 21 aprilie 1875, emisă de același ministru, s-a deturnat o sumă de 2000 de franci, luată din fondul dotărilor acordate *Pinacotecii* pentru anul 1874. O altă sumă de 1500 de franci a fost sustrasă dintr-un fond special pentru a acoperi cheltuielile de deplasare ale domnului Maiorescu la Congresul geografic de la Paris. În plus, o altă sumă de 1800 fr. a fost luată din fondul de excursii arheologice pentru anul 1875, fiind folosită tot pentru Congresul geografic de la Paris, fără a justifica cheltuielile. O sumă de 2844 franci a fost ilegal extrasă din fondul de înzestrare al școlilor gimnaziale pentru achiziționarea hărților geografice; pentru utilizarea acestor bani nu există acte justificative decât pentru suma de 1159 fr. S-a mai descoperit de către comisie faptul că Titu Maiorescu a trimis 2000 de franci domnului G. Gremnitz, la Berlin, prin casa bancară Stéphane Ioannide, fără justificarea utilizării acestei sume. Bugete considerabile au fost cheltuite, pe lângă sumele alocate, pentru reparații ale *Teatrului Național* din București, în mare parte prin simple contracte private. Raportul se încheie solicitând punerea sub acuzare a lui Lascar Catargi, fost președinte al Consiliului și ministru de interne; P. Mavrogheni și G. Cantacuzino, foști miniștri de finanțe; Jean Emmanuel Floresco, fost ministru de război; Alexandru Lahovary, fost ministru al Justiției; V. Boeresco și G. Costaforu, foști miniștri de externe, N. Crețulescu și, desigur, T. Maiorescu, fost titular la educație.

Printr-o interpelare făcută de senatorul liberal Deşliu la adresa guvernului, la 1 iulie 1876, acesta solicita explicaţii pentru menţinerea în funcţia de agent al României la Berlin a fostului ministru al instrucţiunii, Titu Maiorescu. Conform acestuia, menținerea la post a lui Maiorescu *discredita ţara şi partidul liberal*, fiindcă ministrul conservator primise un grav vot de blam din partea Senatului pentru malversațiunile sale în fruntea Ministerului Instrucţiunii Publice, fiind preferabilă mai curând o persoană din cadrul „*partidului liberal*" sau din coaliția aflată la putere. Senatorul suspecta guvernul că, în urma intervenției conducerii Germaniei, în favoarea lui Maiorescu, sugerată insistent de însuşi omul politic conservator, pentru rămânerea sa la post, se facilita semnarea convenţiei comerciale cu Germania. Parlamentarul amintit considera că se impune ca la Berlin să fie trimisă „*elita moralităţii*", eident aceasta se afla doar în Partidul Liberal, în locul „*inamicului libertăţilor publice, a inamicului instrucţiunii publice, a inamicului partitului liberal*". Mai circumspect și mai ponderat, ministrul de externe, Mihail Kogălniceanu, încerca să justifice menținerea în fruntea misiunii diplomatice române de la Berlin a lui Titu Maiorescu, insistând asupra misiunii sale de *interes naţional*, aceea de reprezentant al României şi al principelui Carol însuşi. De asemenea, M. Kogălniceanu susținea, în principiu, nepolitizarea aparatului diplomatic și lăsa să se înțeleagă că nu era nici în interesul României, nici al guvernului de la București, să fie lezate relaţiile țării noastre cu Berlinul prin această retragere de la post a unui om capabil, care se bucura de simpatia guvernului imperial.

Pe de altă parte, Kogălniceanu atrăgea atenția că motivul incompatibilităţii susținut în cazul lui Maiorescu, şi anume votul de blam primit din partea Senatului, nu se poate invoca, fiindcă în absenţa unei hotărâri judecătoreşti, măsura dispusă nu putea avea consecinţe legale, cum ar fi interzicerea unor drepturi: *Sentinţele corpurilor legiuitoare sunt sentinţe politice şi cât voi fi şi voi trăi, voi protesta totdeauna în contra lor***.**

La Cameră se va înregistra aceeași atitudine ostilă față de prezența fostului ministru al Intrucţiunii Publice din Cabinetul Catargiu în funcţia șef al Agenției Diplomatice la Berlin, acuzat în raportul menționat că „*în comună înţelegere cu colegii săi a abuzat de puterea sa, spre a falsifica alegerile şi a lipsi pe cetăţeni de liberul exerciţiu al drepturilor civice, călcând Constituţiunea ţării şi dispoziţiile codicelui penal; a oprit pe magistraţi de a-şi îndeplini datoria şi suspendând prin aceasta cursul justiţiei; a călcat legea instrucţiunii publice; a întrebuinţat în propriul său folos banii publici, ceea ce constituie o adevărată delapidare; a violat legea contabilităţii generale a statului*" încât un deputat din partea coaliției de guvernământ, Nicolae Ionescu, interpela Guvernul pe același subiect al *incapacităţii morale a lui Maiorescu de a ocupa funcţia de agent al ţării la Berlin,* anunțând chiar că va propune o *moţiune de neîncredere în politica titularului de la Externe, Mihail Kogălniceanu*. În urma acestor atacuri, Titu Maiorescu va demisiona din funcția de agent diplomatic în Germania.

Partidele aflate la putere aduceau ca argument în raportul lor de acuzare depoziţiile a numeroşi martori, inclusiv funcționari superiori ai puterii publice, acte oficiale găsite în arhivele anumitor autorităţi, precum și numeroase telegrame cifrate din cadrul corespondenței telegrafice dintre guvern și prefecți, încălcând cu bună știință prevederile legii telegrafo-poștale, care interzice devoalarea conținutului corespondenței confidențiale, pentru a nu pune în pericol codurile și cifrurile folosite. Pe de altă parte, comisiile de anchetă acuzau fostul guvern de încălcarea aceleaiași legi a secretului

corespondenței telegrafo-poștale, fiindcă ar fi distrus cu bună știință, mai devreme de un an, cât prevedea legea, originalele acelor telegrame incriminatoare. La finalul său, documentul cuprindea o anexă totalizând 150 de telegrame, reprezentând corespondenţa purtată de Guvern cu prefecţii şi alte instituţii locale, considerată ca probă în acuzaţia de ingerinţe electorale. Dezbaterile care au urmat citirii raportului au fost axate pe două chestiuni de ordin juridic și constituțional, respectiv solidaritatea ministerială în faţa acuzării şi constituţionalitatea atribuţiilor comitetului de acuzare.

Reprezentanții fostului cabinet au demonstrat reaua credință a guvernului liberal, ridicând un semn de întrebare asupra neconstituţionalităţii articolului 9 din raport, referitor la atribuţiile comitetului de acuzare, care permitea deputaţilor să se instituie în acuzatori şi judecători, subminând competenţa puterii judecătoreşti. Cu alte cuvintre, ei sesizau mobilul strict politic al acţiunii, demonstrând totodată inconsistenţa probatoriului, dar şi a atribuţiilor extinse peste limitele constituţionale ale comitetului de acuzare**.** În plus, se contesta chiar oportunitatea procesului intentat fostului guvern, în dificilul context generat de conflictul balcanic, precum şi aparenţa de legalitate, prin invocarea anumitor articole din Codul Penal.

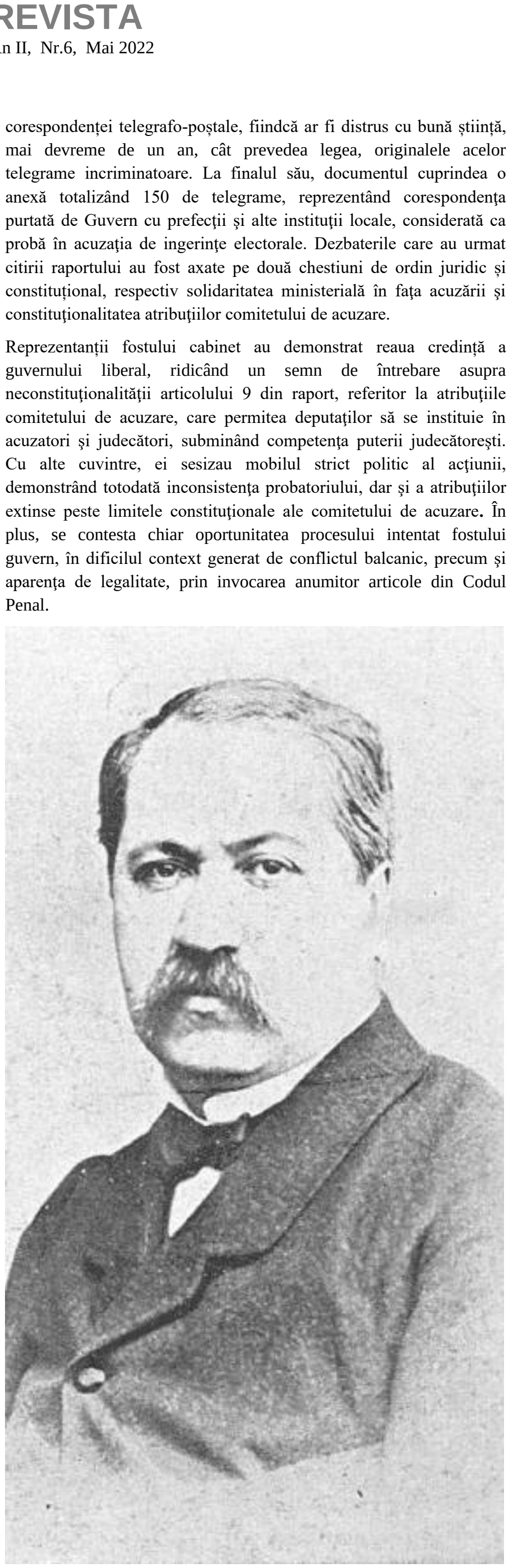

Lascăr Catargi

După admiterea raportului, în şedinţele Adunării din 20 şi 21 iulie 1876, au avut loc dezbaterile pe marginea fiecărei rezoluţii din cuprinsul acestuia.

Desigur, ziarul din Constantinopol nu avea cum să anticipeze evoluția acestui circ parlamentar, cert este faptul că deși miniștrii acuzați au scăpat basma curată, singurul care a suferit urmări serioase a fost Mihai Eminescu: acesta a fost destituit din funcția de revizor școlar, i s-a deschis dosar penal printr-o falsă și grosolană acuzație, conform căreia poetul ar fi sustras cărți și mobilier din inventarul Bibliotecii Universitare, unde ocupase funcția de director. Punerea în disponibilitate a lui Mihai Eminescu, la 3 iunie 1876, din funcţia de revizor şcolar pentru judeţele Iaşi şi Vaslui, pe baza raportului ministrului liberal al Instrucţiunii Publice, G. Chiţu, a avut clar o motivaţie de natură politică. În ciuda unei prodigioase munci în fruntea revizoratului celor două judeţe, un întreg an şcolar (1 iulie 1875-3 iunie 1876), Eminescu este destituit din funcţie, victimă a unor influenţe politice, de care nu era străin omul politic liberal, profesor de istorie de la Universitatea din Iaşi, Andrei Vizanti (Cf. G. Călinescu, *Viaţa lui Mihai Eminescu*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966, p. 200)

Finalul este specific dâmbovițean: la 9 februarie 1878, fostul prim-ministru conservator, Lascăr Catargiu adresează principelui Carol I un memoriu, prin care îi cere Suveranului să-i facă dreptate, invocând serviciile aduse țării și deplângând chemarea în judecată de către guvern a miniștrilor conservatori, măsură neconstituțională, căci, deși procesul a fost declarat încheiat, onoarea acuzaților nu a fost satisfăcută. Memoriul a fost scris de însuși M. Eminescu, fiind doar semnat de L. Catargiu (cf, D.A.N.I.C. colect. M. Eminescu, Dos.II/6, f.1-15, 16-30, orig. și fotocopie).

Dan Toma Dulciu

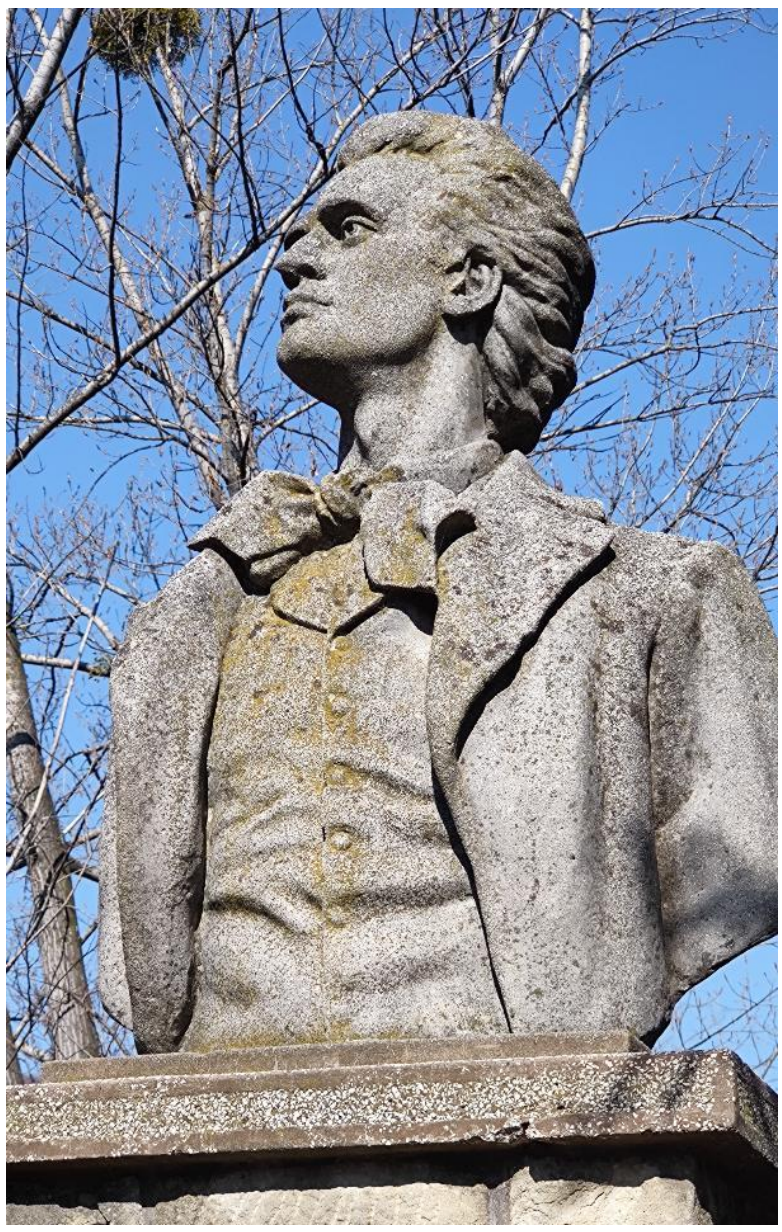

Bustul lui Mihai Eminescu din Ostrov, jud Vâlcea
Foto: Tanța Tănăsescu

TANȚA TĂNĂSESCU

ION HELIADE RĂDULESCU

Un secol și jumătate de nemurire
Sanctuarul Presei Românești în imagini și cuvinte

Sfârșitul lunii aprilie 2022 a marcat împlinirea unui secol și jumătate de la dispariția celui care a fost Ion Heliade-Rădulescu, apreciat în epocă drept „*părintele literaturii române*”, fondatorul presei în Țara Românească. Pașii ne-au purtat spre cartierul Mavrogheni, cum era numit odinioară, unde s-a tipărit pentru prima oară legendara publicație de început a presei autohtone, *„Curierul Românesc*”, locaș sacru, vegheat peste timp de monumentul funerar al acestui titan al ziaristicii din țara noastră. Am pășit cu emoție în curtea Bisericii Mavrogheni, situate pe strada Monetăriei nr. 4, unde se păstrează cu venerație amintirea lui Ion Heliade-Rădulescu. Citim din istoricul acestei biserici, ctitorie a domnitorului fanariot Nicolae Petru Mavrogheni (1786-1790), câteva date deslușitoare. Excentricul Vodă construise „*afară la câmp, la marginea Bucureştiului*”, pe moșia sa întinsă pe nu mai puțin de 16 ha, dincolo de capul Podului Mogoşoaiei (actuala Calea Victoriei), un complex de clădiri în jurul palatului de vară al domnitorului, format din: „*chioşcul*” domnesc (situat chiar pe locul unde în prezent se află *Muzeul Țăranului Român*) și „*odăile*”, biserica mănăstirii și chiliile călugărilor, respectiv „*visteria apelor*”, colectată și transportată prin canale, tocmai de la Crețulești, la nord de Capitală. Aceasta era un bazin în care se aduna apa, furnizând printr-o cișmea cantități suficiente pentru folosința casei domnești. Pentru uzul târgoveților mai exista și un șipot, prevăzut cu o cișmea ţâșnitoare. Rezervorul principal al apei de la Creţuleşti era la „*capul podului*", acolo unde Șoseaua Kiseleff face colţ cu Str. Monetăriei. În planurile lui Ernst şi Purcel, din 1790-1791, sunt desenate în acest punct chioşcul, rezervorul de apă şi biserica, toate trei fiind legate de inițiativele edilitare ale acestui domn posnaș, începând cu 1787. De aici, conducta de țigle se îndrepta spre Podul Mogoşoaiei, până la Mănăstirea Sărindar, de unde porneau derivații spre un număr de 13 curţi boiereşti privilegiate. De la Mănăstirea Sărindar, conducta cotea la Mănăstirea Sf. Sava, iar de aici ajungea la Curtea Veche, unde erau 3 cişmele; apoi apuca spre baia de pe malul Dâmboviței, şi se termina în Dealul Spirei, la Curtea Nouă. Complexul mai îngloba trei mori de vânt, situate aproximativ unde este primul rond de la şosea; întreprinzătorul domnitor a organizat un mare târg la „*Capul podului*", deschis marţea, joia şi vinerea „*alăturea foişorului domnesc, la care să se facă şi obor de vite ... în interesul îmbelşugării şi ieftinităţii pieţii şi pentru ca să se împuţineze precupeţiile*", cât şi o grădină, care va ajunge ulterior să fie numită Parcul Kiseleff. Prin urmare, mai târziu, această parte a orașului va fi cunoscută ca „*mahalaua Cişmeaua lui Mavrogheni*”, fiind însemnată ca atare în *Catagrafia* de la 1810. În timpul domniei lui Nicolae Petru Mavrogheni, aici a funcționat o tipografie, o şcoală, precum și un spital numit *„Filantropia*” (al iubirii de oameni), așezăminte evocând numele acestui domnitor fanariot, fost mare dragoman al marinei otomane, un personaj pitoresc despre care circulă multe legende. Cronicarii vremii spun că extravagantul domn Mavrogheni obișnuia să descindă în fiecare zi la Palatul său de la Șosea, tolănit într-o butcă aurită, trasă de cerbi, cu coarnele poleite auriu.

Prima decizie dictată de Mavrogheni a fost ca bisericile să fie deschise permanent, ziua şi noaptea, pentru ca drept credincioșii să poată oricând intra în ele. Iar pentru ca nimeni să nu cârtească, mai ales boierii, invocând că bisericile sunt friguroase, domnitorul cu atitudini dictatoriale porunci să se facă sobe în cele 16 ctitorii domnești, printre care *Domniţa Bălaşa, Sf. Gheorghe, Sf. Nicolae, Şelari, Sf. Dumitru* şi altele. Vodă avea o aversiune totală față de boieri. Disprețul şi repulsia lui față de aceștia a mers până acolo încât, pentru a-şi bate joc de ei, şi-a căftănit bidiviul său de paradă, înălțându-1 la rangul de clucer. Gestul excentric al lui Mavrogheni mai are un precedent în trecut: Caligula care, în rătăcirea lui, şi-a făcut gloaba favorită ... Senator. Din toate aceste ctitorii ale lui Mavrogheni, odată cu trecerea timpului s-a păstrat doar edificiul bisericesc, construit în 1787, având hramul „*Izvorul Tămădurii*”, în limba greacă „*Zoodohu Pighi*”, la fel ca şi fântâna care fusese şi ea pusă sub pavăza *Fecioarei Maria*. Se spune că numele hramului provine din faptul că domnitorul a ridicat biserica drept mulțumire pentru vindecarea fiicei sale, grav bolnave. Vodă Nicolae Mavrogheni a închinat această biserică *Mănăstirii Ecatontapiliani* („*cea cu 100 de portaluri*”) aflată pe insula Paros, locul său de baștină, considerată ctitorie a *Sfintei împărătese Elena*, mama Împăratului Constantin cel Mare. *Biserica Mavrogheni*, cu hramul *Izvorul Tămăduirii*, a fost construită pe un teren din averea *Mănăstirii Sf. Sava,* pe care Nicolae Mavrogheni a dorit să o înzestreze cu numeroase moşii, vii şi terenuri, mai ales din cele luate de la boierii pe care-i pedepsea. Parcurgând hotărniciile întocmite de autorități în 1808 şi 1863, rezultă că averile Mănăstirii Mavrogheni, aflate în Bucureşti, constau în domeniile ce se întindeau peste tot, în sectorul 1 al Capitalei (Piaţa Victoriei, Muzeul Antipa, Spitalul Filantropia) dar și mai departe, în Str. Dr. Felix. Alte moşii ale acestei mănăstiri, nu puține la număr, fuseseră cumpărate de egumenii foarte atenți la sporirea averilor mănăstirești. Se spune că bogățiile ei erau mai multe și mai valoroase decât cele ale Mitropoliei.

Însă, cum se obișnuiește pe malurile Dâmboviței, la căderea din scaun a unui domnitor, toată averea și întocmirile sale sunt acaparate de noua putere, marcând astfel scoaterea defintivă de pe scena istoriei a vechiului domnitor. În 1791, Mavrogheni va pieri, ca mulți alți boieri sau domnitori pământeni, sub mânia necruțătoare a Padișahului. Iubitori de reforme, domnitorii fanarioți de la sfârșitul secolului XVIII s-au îngrijit de dezvoltarea învățământului, astfel încât în cămăruțele mănăstirii ctitorite de Nicolae Mavrogheni a funcţionat o şcoală elementară (probabil în anii 1788-1789). Precum majoritatea bisericilor bucureștene, și aceasta a suferit de-a lungul vremii diverse stricăciuni, fiind avariată de cutremure, incendii sau războaie. Inițial, biserica era o construcție de zid, din cărămidă tencuită, de plan triconc, cu turle peste naos și pronaos. Bisericii i s-au făcut diferite reparații şi schimbări în anii: 1838, 1847, 1890, 1902, 1926, 1941 şi 1945. Aceste lucrări de refacere și consolidare au condus la modificarea arhitecturii inițiale. Mai recent, între anii 1971-1973, s-au făcut reparații de consolidare la bolți şi înlocuirea vechilor picturi în ulei, grav hrentuite, cu pictură în maniera *fresco,* lucrată de cunoscutul pictor Costin Ioanid, ajutat fiind de pictorii Gheorghe Rizoiu, Costică Cantea, Petru Manea și Dan Neamu. Iconostasul a

fost reconstituit în anul 1977 de către pictorul N. Sava.

Din tot ce a fost pe timpuri, în prezent se mai păstrează doar tâmpla (catapeteasma), o piesă valoroasă din punct de vedere artistic dar și arhitectural, construită în stil baroc.

În fața intrării în biserică este mormântul lui Ion Heliade Rădulescu, un polihistor născut la Târgoviște (promotor al curentului romantic în literatura română, autorul capodoperei lirice ”*Zburătorul*’-1843, considerat de către contemporani „*părintele literaturii române*”), traducător prolific (a redat limbii române operele unor autori clasici ai literaturii universale: Lamartine, La Fontaine, Dante Alighieri, Goethe, Byron), filolog (autorul lucrării „*Gramatica românească*”, tipărită la Sibiu, inspirată de un autor francez), profesor la Școala de pe lângă *Mânăstirea Sfântul Sava* din București, înființată de Gheorghe Lazăr, om politic român (coautor al *Proclamației de la Islaz*, 1848, membru al Guvernul revoluționar provizoriu și apoi din Locotenența Domnească), membru fondator al *Academiei Române* și primul său președinte (1867-1870), părinte al jurnalismului românesc, alături de Gh. Asaki, care a dat la lumină primului ziar din Muntenia, intitulat „*Curierul românesc*”, întâia gazetă în limba română, scrisă cu caractere chirilice, scoasă cu unele întreruperi, în perioada 1829 - 1859, în propria sa tiparniță, având inițial sediul chiar pe aceste locuri, aici fiind tipărit „*Regulamentul organic*”, prima *Constituție a României* moderne, director al Arhivei Țării Românești în perioada 1843-1848, membru activ al primelor asociații culturale din Țara Românească (*Societatea literară, Societatea Filarmonică*). În anul 1913, *Eforia Școalelor* a ridicat un monument, străjuind astfel locul de veci al scriitorului. În partea superioară a acestuia este gravată celebra expresie, preluată din *Odele* lui Horațiu „*Non omnia moriar*”, cu sensul: *Nu voi muri cu totul* sau *Nu voi muri de tot*, iar în partea inferioară se află inscripția „*În amintirea lui Ion Heliade Rădulescu, marelui luminător al neamului românesc și luptător pentru drepturile lui. Casa Școalelor recunoscătoare. Ministrul Cultelor și al Instrucțiunii C. Disescu, Administratorul Casei Școlelor, M. Popescu, 1913, august 8”*. Extremitatea superioară a monumentului, sub formă de cruce solară, de inspirație malteză, având un cerc în mijloc, este vizibilă frontal cât și de pe latura opusă. Monumentul, restaurat în anul 2019, face parte din Patrimoniul Național, fiind înscris în Lista monumentelor istorice (cod LMI/ B-IV-m-B-20111).

Mormântul lui Ion Heliade Rădulescu
Foto: Tanța Tănăsescu

”*Curierul Românesc*” – primul periodic modern din țara noastră

Ion Heliade-Rădulescu este fondatorul primului ziar apărut în Țara Românească: *Curierul românesc*, publicat începând cu 1829 și difuzat prin librarul Iosif Romanov. Astfel, la 8/20 aprilie 1829 apare *Curierul românesc*, prima gazetă în limba română din Principate, în care s-au publicat articole în limba română și franceză. Gazeta avea ca deviză „*Urăsc tirania și mi-e frică de anarhie*”, apărând cu unele întreruperi până în anul 1859. La 27 mai 1848, în toiul evenimentelor revoluției, *Curierul românesc* a fost suspendat/suprimat, la intervenția comisarului imperial rus A. O. Duhamel. În aceste condiții, fondatorul ziarului a protestat energic, chiar a înapoiat diploma de mare clucer. Ulterior evenimentelor revoluției, ziarul a reapărut, dar la 12 decembrie 1859, și-a încetat apariția, astfel încheindu-se existența primei gazete românești, cu periodicitate constantă și cu apariție îndelungată.

Punându-și la bătaie averea, Ion Heliade-Rădulescu a cumpărat, împreună cu unchiul său, serdarul Nicolae Rădulescu, la 11 octombrie 1830, de la văduva doctorului Constantin Caracaș, tipografia zisă „de la *Cișmeaua lui Mavrogheni, din Obor”*, pe terenul dăruit de tatăl său, fostă proprietate a lui Gheorghe Lazăr. Din 1832 a rămas proprietar unic. Deoarece era posesorul singurei tipografii particulare, i s-a dat lui Eliade, din decembrie 1832, funcția de director al *Buletinului oficial*, precursorul *Monitorului Oficial*. Primul număr a apărut, în baza *Regulamentului Organic*, pe 8/20 decembrie 1832, denumit *Buletin gazetă administrativă* iar de la 15 decembrie 1832: „*Buletin, gazetă oficială*” (cu caractere chirilice); era un săptămânal tipărit cu litere chirilice, de format 19 x 24 cm. În

1839 începe publicarea Monitorului cu litere latine, cele chirilice dispărând complet.

Cei mai importanți scriitori ai epocii și-au publicat, aproape toți, principalele opere în „*Tipografia lui Eliad*". Heliade mai era și proprietar al „*Câmpului lui Eliad*" de la Obor, unde avea „*trei case mobilate, compuse din 36 de încăperi*."

Tot aici a fost inaugurat în anul 1870, la data de 24 februarie, primul sediu al *Monetăriei Statului*, funcționând în localul școlii înființate de chiar amintitul ctitor, Vodă Mavrogheni. Evenimentul s-a desfășurat în prezența domnitorului Carol I, a primului ministru Alexandru Golescu și a lui I.C. Brătianu. Până în acel an, majoritatea monedelor au fost bătute în străinătate, mai ales în Birmingham. Acest sediu, care a funcționat doar câteva luni, fiindcă Imperiul Otoman a protestat vehement, România neavând dreptul câțiva ani să mai producă monede proprii, a fost demolat în anul 1912, pe locul rămas fiind construit actualul palat al *Muzeului Țăranului Român*, după ce acolo a fost o perioadă sediul *Școlii de Belle Arte*.

„*Monitorul Oficial"* din data de 25 februarie 1870 conținea pe prima pagină Comunicatul Oficial al desfășurării acestui eveniment: *„Astăzi, 24 februarie curent, la orele 10 dimineaţă, s-a făcut inaugurarea* ***Otelului de Monedă****, în prezenţa M. S. Domnitorului. Înaltele autorităţi civile şi militare, precum şi un public numeros, au asistat la această sărbătoare a Statului Român, baterea monedei româneşti, testimoniu de autonomie, reaflat în pulberea secolelor şi scos la lumina lumii în zilele M. S. Carol I, Domnul Românilor. Un serviciu religios a fost celebrat cu această ocaziune de Em. S. Părintele Mitropolit Primat. Forma şi materia diferitelor monete nu lasă nimic de dorit. Pe una din efigii este capul Majestăţii Sale, înconjurat de cuvintele: «Carol I, Domnul României». Pe cealaltă, se află valoarea monetei între două ramuri, una de stejar şi alta de laur, sfinte simboluri de bravură şi gloria strămoşilor noştri".*

Am să prezint câteva detalii privind personalitățile care își dorm somnul de veci în spațiul *Bisericii Izvorul Tămăduirii – Mavrogheni*. Astfel, în curtea bisericii se găsește mormântul lui Horia Bernea (1938-2000), remarcabil pictor, membru al *Comisiei Monumentelor Istorice*, participant la numeroase expoziții în țară și în străinătate, fost director general al *Muzeului Țăranului Român* (1990-2000). Acesta a salvat de la distrugere mai multe biserici de lemn din Arad și Hunedoara, contribuind, prin coordonarea din punct de vedere artistic, la ridicarea *Bisericii Sfantul Grigorie Palama* de la Universitatea Politehnică. De asemenea, este cel care a proiectat clopotnița și fântâna Bisericii M*avrogheni*. În fiecare an, de sărbătoarea *Sfintei Cruci* (14 septembrie), la Biserica Izvorul Tămăduirii Mavrogheni se oficiază un parastas întru pomenirea sa.

Tot aici este și monumentul dedicat lui Moise Nicoară (1784-1861), jurist, profesor, traducător, scriitor și important luptător pentru drepturile românilor din Banat și Crișana, care învățase și limba turcă, la *Institutul de Limbi Orientale* din Viena, cu gândul să devină diplomat. După o scurtă perioadă în care activează ca voluntar în armata *Imperiului Habsburgic*, aflată în război cu Napoleon Bonaparte, se stabilește în București, în 1813, devenind profesor de limba germană și limba latină la *Școala lui Caragea Vodă*. Pentru activitățile sale patriotice este arestat și închis de mai multe ori, până în 1825, când i se oferă șansa nesperată să părăsească Imperiul. Din 1825 până în 1850 a pendulat între București, Iași, Constantinopol, Odessa, Sankt Petersburg, nerenunțând nici un moment să facă cunoscută situația românilor din Transilvania. În 1829, a fost ales primul episcop ortodox român la Arad. Moise Nicoară a avut o bătrânețe chinuită datorită sărăciei și a faptului că își pierduse vederea. A fost înmormântat în Cimitirul public de la Biserica Mavrogheni, fiind condus pe ultimul drum de contele D. Rosetti, de Dimitrie Laurian, fiul lui August Treboiu Laurian și de frații Golești. În 2005, sculptorul Mircea Corneliu Spătaru a realizat Monumentul din bronz *„Moise Nicoară*", în curtea Bisericii Izvorul Tămăduirii Mavrogheni.

Mormântul lui Moise Nicoară
Foto: Tanța Tănăsescu

Un alt monument este acela dedicat Prințului Constantin Mihail Șuțu (1820-1869), fiul domnitorului Moldovei Mihail al II-lea Șuțu (1819-1821), și soției sale, prințesa Ecaterina Șuțu, născută Dudescu și Mihălescu (1828-1873). Constantin Mihail Șuțu a absolvit *Școala Navală* de la Brest, participând la mai multe lupte navale ale vremii, în cadrul marinei militare franceze. Și-a continuat apoi ascensiunea ca ofițer în cadrul *Marinei Regale* a Greciei, unde a avut rangul de căpitan de fregată. Monumentul funerar este realizat din marmură, sub formă de obelisc, având în imediata vecinătate o placă funerară, tot din marmură. În partea superioară a monumentului de află sculptată în basorelief figura întreagă a unui înger, plutind pe un nor, iar la baza din față a monumentului se poate vedea portretul prințului Șuțu (realizat la Paris), încadrat de doi îngeri sculptați în basorelief. Latura din spate a monumentului conține inscripția dedicată prințesei Ecaterina și un portret al acesteia. În anul 2019, cu ocazia strămutării monumentului, a fost realizată o cercetare arheologică de mică amploare, condusă de arheologi de la *Muzeul Municipiului București*, fiind realizată restaurarea întregului monument funerar.

Mormântul Prințului Constantin Mihail Șuțu. Foto: *Tanța Tănăsescu*

Deși mai puțin faimoși în raport cu precedentele nume, aici își dorm somnul de veci și boierii Filipești, într-un mormânt colectiv, aflat în partea de răsărit a Bisericii *Izvorul Tămăduirii Mavrogheni*, unde sunt îngropați mai mulți membri ai acestei vechi familii boierești. Inscripțiile de pe cele două plăci funerare, care sunt destul de deteriorate și pe alocuri indescifrabile, pomenesc mai mulți membri ai acestei familii cunoscute dar și pe Eliza Bibescu (1826-1907), fiica domnitorului Gheorghe Bibescu și Alexandru Filipescu (1852-1916), senator. Ion Filipescu, zis Vulpache, fiul lui Alexandru Filipescu-Vulpe, căsătorit cu fiica domnitorului Gheorghe Bibescu (1843-1848), a fost un important om politic și jurist, membru al Cămăcăniei din Țara Românească (octombrie 1858-ianuarie 1859), în cadrul căreia a condus temporar Consiliul de miniștri, fiind și primul prim-ministru al României, după Unirea din 1859, bucurându-se de încrederea domnului Alexandru Ioan Cuza. Familia Filipescu a locuit în proximitatea Bisericii de la *Cișmeaua Mavrogheni*, fiind proprietara unei moșii întinse, care cuprindea terenurile întregului cartier, cuprins între Bulevardul Aviatorilor şi Calea Dorobanţilor.

În fine, amintim pe Zoe Bagration, născută Văcărescu (1792-1878). Zoe, fiica lui Ștefan Văcărescu, era rudă prin alianță cu Familia Filipeștilor. Ea a fost căsătorită cu principele Alexei Kyrillovich Bagration (1787-1824), ofițer în armata rusă, comandat general al trupelor rusești în al 4-lea război ruso-turc. Familia Bagration era descendentă a unei vechi familii princiare georgiene, care dăduse armatei ruse mai mulți ofițeri, printre care și faimosul general rus din timpul războaielor napoleoniene, Pyotr Bagration.

Constantin Brâncuși, cântăreț bisericesc ?

O placă postată pe peretele *Grădiniții Sf. Dumitru Mavrogheni* ne anunță că, între 1898-1902, Constantin Brâncuși a cântat în Corul Bisericii Mavrogheni în timp ce era student la Facultatea de arte frumoase de la București. Tot aici se află și chipul în bronz al marelui artist, creat de Silvia Radu.

Chipul de bronz al lui Brâncuși, autor Silvia Radu. Foto: *Tanța Tănăsescu*

Placă de marmură la intrarea în curtea Bisericii Mavrogheni

Școala Ion Heliade-Rădulescu

Alături se află fosta *Școala Comunala Mavrogheni*, astăzi Școala Generală purtând numele marelui om de cultură, scriitor, întemeietor al presei moderne românești, Ion Heliade-Rădulescu. *Școala Comunală Mavrogheni* este una din podoabele arhitecturii românești, construită în anul 1896 de Giulio Magni, fost arhitect italian, angajat de Primăria Capitalei și Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, să supervizeze construcția de imobile pentru instituțiile statului, precum și numeroase construcții pentru personalități sau oameni cu dare de mână din România. După planurile arhitectului italian s-au construit *Academia Tehnică Militară, Hala Traian* și multe altele. Operele sale au fost influențate de stilul arhitectului Ion Mincu, astfel încât se poate observa că această clădire este inspirată evident de cunoscuta construcție din apropiere, *Bufetul de la Șosea*, realizare de manual a arhitectului Ion Mincu, datată 1892.

Școala Generală Nr 11 "Ion Heliade Rădulescu"

Eminescu și Heliade

Nu putem încheia acest moment evocator, fără să nu amintim respectul pe care Mihai Eminescu l-a arătat lui Ion Heliade-Rădulescu. În epocalul poem *„Epigonii*", pe care Perpessicius îl vedea drept „*un grandios portret al lui Heliade*", publicat în *Convorbiri literare*, IV, 15 august 1870, Mihai Eminescu amintește faptul că

„Eliad zidea din visuri şi din basme seculare
Delta biblicelor sunte, profeţiilor amare,
Adevăr scăldat în mite, sfinx pătrunsă de-nţeles;
Munte cu capul de piatră de furtune detunată,
Stă şi azi în faţa lumii o enigmă n'explicată
Şi vegheaz-o stâncă arsă dintre nouri de eres".

reiterând o evocare anterioară, pe care Mihai Eminescu o trimite lui Iosif Vulcan, Revistei *Familia*, nr. 25, 18/30 iunie 1867, sub titlul *La Heliade*.

"*De mi-ar permite-Apolon s-aleg dintre cunune,*
Ghirlanda n-aș alege-o de flori plăpînde, june,
Ci falnica cunună a ***bardului bătrîn****;*
Eu n-aș alege lira vibrândă de iubire,
Ci ceea care falnic îmi cântă de mărire,
Cu focul albei Veste aprinde al meu sîn.
Ghirlanda ce se-nsoară cu silfele ușoare,
Pe fruntea inspirată, pe fruntea-nspirătoare,
De bucle-ncungiurată, blondine, undoind,
Plăcută-i a ghirlandă — sublimă însă este
Cununa cea de laur, ce sîntă se-mpletește
Pe fruntea cea umbrită de bucle de argint.
Ca visul e cântarea ce-o-ntoană Eol dulce,
Când silfele vin jalnic prin lilii să se culce,
Să doarmă somn de îngeri pe sînul alb de flori,
Sublim însă e cântul când țipă și ia-n goană
Talazurile negre ce turbă, se răstoarnă,
Și spumegă ca furii și urlă-ngrozitor.
Astfel îți e cântarea, bătrâne Heliade,
Cum curge profeția unei Ieremiade,
Cum se răzbun-un vifor zburând din nor in nor.
Ruga-m-aș la Erato să cânt ca Tine, barde,
De nu în viața-mi toată, dar cântecu-mi de moarte
Să fie ca „Blestemu"-Ți… să-l cânt, apoi să mor."

Poezia este datată sfârșitul anului 1866, fiind trimisă lui Iosif Vulcan cu prilejul împlinirii de către Eliade a vârstei de 65 de ani (6 ian. 1867). Tânărul Eminescu marca astfel un moment pe care mulți alți literați ai vremii îl omiseseră, inclusiv Revista „*Familia*", care publică poezia abia la șase luni după aniversare.

Cuvântul „**bard"** are înțelesul de *poet național, cântăreț al eroilor și faptelor mari.* Cuvântul este îndeobște folosit, până la saturație lexicală, în sintagma *bardul de la Mircești*!

În ms. 2259. f. 39, Eminescu transcrie poezia sub titlul „*Os magna sonaturum"* (Lat: *Os magna sonaturum, adică Un glas de o mare rezonanță, O voce celebră),* căreia îi aduce numeroase îndreptări ulterioare, sugerându-ne ideea că încă nu ajunsese la o formă definitivă, care să îi satisfacă gustul estetic.

O nouă poezie dedicată lui Eliade, *Tăceți! cearta amuțească*, din ms. 2286, f. 31-33, este scrisă după dispariția lui Eliade (27 aprilie 1872).

La moartea lui Eliade

Tăceţi! Cearta amuţească - E-o oră grea şi mare
Aripele ei negre în ceruri se întind,
Astfel lumea-amuţeşte la-ntunecări solare,
Astfel marea-amuţeşte, vulcane când s-aprind,
Când prin a vieţii visuri - oştiri de nori – apare
A morţii umbră slabă cu coasa de argint.

Tăceți! Cum tace-n spaimă a Nordului popor,
Când evul asfinţeşte şi Dumnezeii mor.
Aduceţi-vă aminte de-acele nalte poze
De frunţile-n lumină a vechilor profeţi,
Pe un pustiu de piatră, pe cer d-azur şi roze
Trecu un stâlp de flacări ce lumina măreţ
Şi-n fruntea unui popol pierdut în chin - e Moze,
Şi sufletul lui mare, adânc şi îndrăzneţ,
Prevede că din sânul pierdutului popor
E viitorul lumii şi-al ei mântuitor.

El n-a văzut pământul promisiei divine,
Viaţa lui se stinse în munţii slabi şi suri,
Corpul i-l poartă-ntregul pustiu fără de fine,
O ginte-ntreagă poartă a lui învăţături,
Ca-nmormântată-n secoli cenuşa lui rămâne,
Dar spiritu-i sfăramă înalţii, vechii muri
De Iericho şi-n gânduri şi-n biblia lui scrisă
Viaţa-ntreagă mare-a unui popor e-nchisă.

Astfel în noaptea noastră pierdută şi amară,
Un glas de deşteptare adânc a răsunat,
O stea a supt puternic eclipsa cea solară,
Un stâlp pin chinuire un drum ne-a arătat,
O arfă de aramă cu coarda temerară
Trezi-n sufletul nostru simţire de bărbat,
Ca glasul Providenţei din stinsele decade,
Astfel s-auzi glasu-ţi, bătrâne Eliade!

O, limba lui! Îmi pare c-aud cum ea răsună
În aspra ei mânie, zidind nor peste nor,
Din ştearsa, nenţeleasa a istoriei rună
A descifrat al ginţii puternic viitor.

El trece peste timpuri, pe valuri cum furtuna,
Valuri care în ceartă se scutură și mor,
Os magna sonaturum! Idei c-ale lui Crist
În limba inspirată-a unui evanghelist.
Inima lui cea mare menită fu de soartă
Să nască-ntr-un timp rece, căzut, degenerat,
Astfel în fundul negru, adânc din marea moartă,

Cu-ape de plumb, cu valuri greoaie-n a ei pat,
Vulcan puternic, care cutremur în el poartă,
Cu razele-i de flăcări ar fi acufundat,
Pân' ce deodată mândre, gândirile-i irump
Pin undele greoaie, pin apele de plumb.

Mai târziu, Mihai Eminescu îl evocă pe Ion Heliade-Rădulescu într-un scurt articol de presă, în care anunță cititorii ziarului „*Timpul*" că „*Societatea universitară Unirea a luat frumoasa hotărâre d'a publica operile cele mai alese ale părintelui literaturii noastre într-un volum sub editura societății. Volumul va apare odată cu ridicarea statuei nemuritorului Heliade Rădulescu. Aflam că se vor distribui liste de subscriptii și sperăm că publicul nu va pregeta să susție încercarea laudabilă a junimei universitare* » (Cf. *Timpul*, V, 25, Vineri 1 Februarie 1880.

Două săptămâni după aceasta, Eminescu revine, anunțându-și cititori („*Timpul*", V, 38, Duminică 17 Febr. 188o) că societatea universitară « Unirea» nu-și va putea pune în aplicare proiectul din cauza *grelelor condițiuni impuse de moștenitorul legal al lui I. Heliade-Rădulescu*.

Dezvelirea statuii lui Ion Heliade-Rădulescu de la București

La 21 noiembrie 1881, are loc ceremonia dezvelirii statuii lui Ion Heliade-Rădulescu, postată în fața Universității din București, eveniment consemnat și de Eminescu într-un articol din „*Timpul*", (VI, 1881, nr. 25), acesta demonstrând că posteritatea lui Eliade este împărțită în *„admiratori și contestatari*". Eliade are meritul – susține Eminescu – de a fi fost promotor al culturii, iar asupra literaturii „*ar trebui să i se facă dreptate și să se deosibească înrâurirea hotărâtor bună asupra limbei literare, de o seamă de rătăciri ulterioare"* („*Timpul",* VI, 1881, nr. 235). Eminescu știe desigur în ce constau acele „*rătăciri ulterioare*" (demisia din funcție a lui Ion Heliade-Rădulescu, primul președinte ale Academiei Române, se datorase formal faptului că nu admitea ca unui „*papistaș"* - Gh. Șincai - să-i fie aduse onoruri academice, în realitate cred că era o dovadă că mintea atât de strălucită a părintelui literaturii române începuse să dea semne vizibile de oboseală).

Ne punem desigur întrebarea dacă membrii *Academiei Române* de atunci au resimțit cumva aceste declarații ca pe un afront ce li s-a adus reprezentanților din Transilvania (greco-catolici) dar credem că nu, întrucât, în momentul dezvelirii Statuii din fața Universității, postată acolo fiindcă mai înainte sediul Academiei funcționase alături de cel al Universității, nemuritorii membri au luat parte la eveniment, ba, în anii următori, instituiseră chiar un *Premiu Ion Heliade-Rădulescu*, pentru merite literare, premiu pe care azi, ilustra instituție se pare că l-a omis din șirul premiilor academice contemporane.

Pe de altă parte, suntem mirați de faptul că numele acestui mare cărturar, considerat la moartea sa „*părintele literaturii române*" este purtat doar de Școala Gimnazială Ion Heliade Rădulescu din București, precum și de o străduță din Sectorul 2 al Capitalei. În provincie, numele său este conferit unui alt gimnaziu din Urziceni, și desigur unui faimos liceu din Târgoviște.

Așadar, o vizită la mormântul lui Ion Heliade Rădulescu, este o vizită la hieropola presei românești.

Tanța Tănăsescu

1879 - Statuia lui ION HELIADE RĂDULESCU

Cea mai veche statuie din București dedicată unei personalități culturale, filologului și omului politic Ion Heliade-Rădulescu.
Amplasată inițial către bulevardul I.C.Brătianu, statuia a fost mutată în actualul loc (Piața Universității, București) în anul 1902
Foto: Tanța Tănăsescu

DAN TOMA DULCIU

Eminescu la *Hall-Bad*

Un loc obscur în biografia Poetului

Acest articol intenționează a prezenta cercetătorilor biografiei „*Luceafărului*” un subiect mai puțin abordat până în prezent, dar care merită a fi pus în discuție: prezența Poetului la *Hall-Bad* (Austria) în 1887.

O comisie de doctori ieșeni, „*în urma unei cercetări minuțioase la care l-au supus pe Mihai Eminescu a ajuns la convingerea că seninătatea lui nu e de loc alterată și că trebuie a-l supune unui tratament radical numai în ce privește boala lui cea neglijată, care se manifestase la picioare”*. Acesta este scopul trimiterii sale la Viena, însoțit de doctorandul Grigore Focșa, de unde este preluat de medicul D. Boghean. În capitala Austriei, la mijlocul lunii iulie 1887, poetul este consultat de câteva somități medicale ale vremii: Isidor Neumann, Herman Nothnagel și Th. Meynert. Aceștia infirmă tratamentul doctorului Iszac din Botoșani, recomandând efectuarea pur și simplu a unei cure de băi, la *Hall-Bad*.

Să amintim cine sunt medicii români care au acordat asistență Poetului. Mai întâi, vom evoca personalitatea medicului Dimitrie Boghean, cunoscut de Eminescu de la ședințele *Junimii*, dar și un martor al suferințelor *Luceafărului*, cu prilejul primei internări într-un sanatoriu din această țară, în 1883. Cu privire la biografia medicului D. Boghean există două surse: documentele păstrate în arhivele din țară, respectiv articole din presa vieneză, mai puțin evocate de biografii lui Eminescu, creionând profilul profesional al unui medic român, deschizător de drumuri în Austria privind tratamentul unor afecțiuni pulmonare sau cardiace.

Dr. Dimitrie Boghean (n. 1854, profesor de limba română în tinerețe) a absolvit *Facultatea Regală Friederich Wilhelm din Berlin*, specialitatea neurologie, susținând o teză de doctorat în acest domeniu, la 12 August 1880 (cf. „*Ueber die Leitung der Neurilität in den Primitivnervenröhren. Inaugural Dissertation von der höchlöblichen medicinischen Facultät der königl. Friederich-Wilhelms-Universität zu Berlin mit dem städtischen Preise des Jahres 1880 gekrönte Preisschrift, welche zur Erlangung der Doctorwürde in der Medicin und Chirurgie mit Zustimmung derselben am 12 August 1880 nebst den angefügten Thesen öffentlicht vertheidigen wird Demeter Boghean aus Jassy. Berlin [1880]).* Acesta primește din partea *Junimii* însărcinarea să mențină legătura cu doctorii Obersteiner şi Leidesdorfer, medicii curanți ai lui Eminescu, în perioada celor 6 luni de internare a Poetului la Sanatoriul din Ober-Döbling, de altfel nefiind singurul medic român având această misiune.

Spre sfârșitul anului 1883, dr. D. Boghean îl vizitează pe Mihai Eminescu la Ober-Döbling, apoi trimite un mesaj lui Petre Th. Missir (documentul se păstrează la BCU Iași, *Fond P.Th. Missir*, Dosar 108), descriind starea de sănătate a acestuia.

De la el aflăm opinia prof. Obersteiner, care nu crede în PGP (paralizie generală progresivă). Totuși, inițial, tânărul medic român era tentat să evalueze simptomele suferinței lui Eminescu drept consecințe ale unei afecțiuni de natură luetică. Pe lângă detaliile dureroase, descriind primele săptămâni de internare, din care rezultă un portret ușor grotesc al pacientului Mihai Eminescu, suculent exploatate de unii biografi ai acestuia, dr. D. Boghean se aventurează în a aprecia cauzele bolii („*Boala lui era o pseudo psihoză-sifilitică, care a trecut cu iodul care l-a luat”*), extrapolând nepermis aspecte medicale reținute din discuția cu prof. Obersteiner (se știe că, în conformitate cu regulamentul stabilimentului, în primele zile după internare, dr. D. Boghean nu a avut permisiunea să comunice cu Mihai Eminescu).

Totuși, scrisoarea amintită prezintă detalii revelatoare privind starea de sănătate a Poetului, la finalul perioadei de internare în Sanatoriul dr. Leidesdorf, din care rezultă că Mihai Eminescu este refăcut de câteva săptămâni, fiind capabil să poarte o discuție de o jumătate de oră, fără a prezenta nici cea mai palidă urmă de tulburare psihică. Neștiind cine l-a trimis, ce s-a întâmplat cu el și, mai ales, cine urmează să-l externeze și să plătească spitalizarea, aceste întrebări fără răspuns îl împiedică pe Poet să doarmă noaptea: „*Nu-i melancholic, dar psihic deprimat. Grija lui este sărăcia.”*

Dr. D. Boghean ne mai dezvăluie un fapt, care pare a fi banal: într-o zi, medicii sanatoriului i-au permis lui Mihai Eminescu să părăsească singur sanatoriul, pentru a se plimba prin Viena.

În consecință, aceștia îi comunică dr. Boghean faptul că nu mai văd nici un motiv întemeiat ca pacientul să mai stea internat, deși reprezentantul diplomatic român, P.P. Carp, care își manifestă disponibilitatea de a vorbi la rândul său cu poetul, afirmă că acesta nu este încă refăcut.

Astfel, deși se tergiversează externarea, scrisoarea dr. Boghean fiind destul de convingătoare, îl obligă pe Titu Maiorescu să accepte realitatea vindecării, confirmată de medicii vienezi, încât la data de 18/30 Ianuarie 1884 criticul notează în jurnalul său: „*Mihai Eminescu și-a revenit pe data de 5/17 Ianuarie, după vreo șase luni și opt zile.....”*. El acceptă propunerea ca Mihai Eminescu, însoțit de Chibici-Revneanu, să plece într-un voiaj de refacere în Italia.

Așa cum vom arăta mai jos, același dr. D. Boghean, având un cabinet de consultații în capitala Austriei, îl va însoți pe Eminescu și cu prilejul ultimei prezențe a Poetului la tratament în această țară, în vara anului 1887.

Privitor la portretul profesional al dr. D. Boghean, presa vremii, atât cea austriacă (ex. *Wiener Klinische Rundschau*, 14 mai 1899, nr.20, p.329: *Dr. Boghean, ein in Wien lebender rumänischer Arzt, demonstrirte seinen Respirations Apparat zur Regelung der Tiefe und des Rythmus der Athmung auf rein maschinellem Wege ohne jegliche Zutliat seitens des Kranken oder einer anderen Person”.*Traducere: *Dr. Boghean, un medic român care locuiește în Viena, a demonstrat aparatul său reflex pentru a controla intensitatea și ritmul respirației într-un mod pur mecanic, fără orice implicare din partea pacientului sau a oricărei alte persoane*), cât și ziarele românești, ne dezvăluie câteva detalii importante: aflăm că pacienții români, dornici a avea un consult medical la Viena se puteau adresa direct acestuia, la cabinetul său din *Schmidgasse* nr. 15, Bezirkul VIII (anunț publicat în ziarul *Epoca*, II, nr. 435, Vineri, 8/20 mai, 1887, p. 3), Dr. Boghean putând de asemenea recomanda clienților săi orice medic specialist vienez (printre pacienții îndrumați fiind și Mihai Eminescu). De-a lungul timpului, acesta a mai locuit în *Löwenburggasse* nr. 3 (Bezirkul VIII) sau în *Weihburggasse* 26, în *Innere Stadt*.

Însă, relativ la istoria medicinii austriece, medicul român își are locul său aparte, fiind inventatorul *Aparatului/Scaunului de respirat dr. Boghean* (*Atmungsstuhl*), perfecționat de dr. Schrötter, folosit de clinicile de pneumologie și cardiologie sau în cabinetele de balneo-fizioterapie din această țară, timp de decenii. A fost conceput de acesta la sfârșitul secolului al XIX-lea, fiind brevetat atât în Austro-Ungaria (Brevet 2917/29 Septembrie 1899) dar și peste Ocean, în Statele Unite (*Aparat pentru tratarea bolilor respiratorii*, Patent USA Nr. 651.962/ 19 Iunie 1900).

În Viena anului1883, în preajma lui Mihai Eminescu au mai fost și medicii C. Popazu, rudă cu Titu Maiorescu, asupra biografiei căruia nu dorim să insistăm, fiind cunoscută cititorilor, precum și un enigmatic dr. Brăescu. Este vorba de dr. Brăescu-Filipescu, pe care criticul voia neapărat să îl întâlnească. Mentorul *Junimii* discută cu acesta chiar în prima zi a anului 1884, la *Restaurantul Breying & Möbius,* de pe *Graben,* local modern, elegant, inaugurat cu ocazia *Expoziției Mondiale* de la Viena, din 1873, cu o bucătărie excelentă, pe gustul avocatului politician, unde *ai parte de mult, cu bani puțini* – („*cu 2 florini, prea mult cu trei*"). Atras de meniul localului, înainte de a părăsi Viena, Titu Maiorescu gustă din bunătățile Restaurantului *Breying & Möbius* și a doua zi, 2 Ianuarie 1884.

Interlocutorul său este medicul romașcan, George Brăescu-Filipescu, coleg la Viena cu dr. C. Popazu. Presupunem că, provenind din orașul Roman, acesta era în bune relații cu prietenii lui Mihai Eminescu: V. G. Morțun, P. Th. Missir și ei romașcani de baștină.

Din motive lesne de înțeles, T. Maiorescu a impus celor ce intrau în contact cu Mihai Eminescu o anume discreție, fapt consemnat și în scrisoarea dr. D. Boghean, adresată lui Missir, din care rezultă că informațiile privind starea de sănătatea a lui Mihai Eminescu trebuie cunoscute numai de anumiți junimiști, dintre cei aleși. Un an mai târziu, în 1888, dr. G. Brăescu-Filipescu, „*Doctor Medicinae Universae"*, publică un apel către medicii români (*Pia Dezideria*), pentru a se reuni într-un congres pentru apărarea drepturilor medicilor.

Prin urmare, avem 3 medici români, care se interesează de evoluția stării de sănătate a lui Mihai Eminescu, deplasându-se la Ober-Döbling: dr. C. Popazu, dr. Brăescu-Filipescu și dr. D. Boghean.

Aceeași atenție din partea prietenilor săi va fi manifestată și în vara anului 1887, când Mihai Eminescu este însoțit din nou de devotatul medic D. Boghean, cu prilejul consultului de la Viena, apoi mai departe la *Bad-Hall* de către doctorandul Focșa.

Un semn de întrebare îl ridică însă un articol al lui I. E. Torouțiu, altminteri un foarte serios truditor în cercetarea documentelor eminesciene care, amintind de eforturile Corneliei Emilian de a strânge banii necesari tratamentelor urmate de Eminescu afirmă, negru pe alb, că „*poetul este trimis două veri consecutiv la băile de la Hall-Bad, întovărășit odată de doctorandul Focșa, altă dată de Savin*" (Cf. I.E. Torouțiu, *Introducere,* în *Studii și documente literare,* vol.4, p. LVIII). Informația aceasta însă trebuie dovedită. Cert este doar faptul că, în timpul prezenței sale la tratamentul urmat în Austria în vara anului 1887, Mihai Eminescu este acompaniat de către doctorandul Grigore Focșa, neurolog din Iași. De altfel, acesta îi trimite scrisori Henriettei, la Botoșani, privind modul în care a fost tratat Mihai Eminescu în stațiunea *Hall-Bad*, dar acestea din păcate nu s-au păstrat.

Sora poetului nu dă totuși crezare celor comunicate de doctorul ce l-a însoțit pe Mihai Eminescu, potrivit cărora acesta avea poftă de mâncare, servind două mese și două cafele pe zi. Din nefericire, nici scrisorile trimise de la Viena Henriettei de către dr. Boghean nu s-au păstrat.

La 1 Septembrie 1887, Mihai Eminescu se întoarce în România, dar nu la Botoșani, ci la Iași, spre disperarea sorei sale, care abia aștepta să îl dea pe mâna dr. Iszac. Revenind în țară, după tratamentul de la *Hall-Bad*, în ciuda speranțelor într-o ameliorare a maladiei, crizele se acutizează.

Detalii privind prezența lui Mihai Eminescu la *Hall-Bad,* în 1887 apar în primele lucrări dedicate biografiei *Luceafărului*: Mihai Eminescu și Henriette, *„Scrisori către Cornelia Emilian și fiica sa Cornelia"*, Ediția I, Iași, Editura Librăriei Frații Șaraga (1893); M. Eminescu, „*Diverse"*, cu o prefață de I.L. Caragiale", Iași, Editura Librăriei Frații Șaraga (1895). Dar fără alte detalii.

De aceea, dorim să clarificăm câteva aspecte. Numele acestei stațiuni balneare apare în *Jurnalul* lui Maiorescu, la data de 26 iunie 1883, când aflăm că I. Slavici a plecat la tratament la *Hall.* Aceeași localitate este amintită și în propunerea făcută de T. Maiorescu lui Eminescu ca, după revenirea din sejurul italian, de va fi nevoie, este posibil fie trimis la o cură la *Hall* (10/22 febr. 1884).

Așadar, stațiunea de tratament (Kurort) *Hall- Bad*, recomandată Poetului, nu era una de duzină, fiind frecventată în special de oaspeți străini (Fremden).

Este o localitate balneară, situată în regiunea Steyer, lângă Linz, prin urmare, Mihai Eminescu a fost internat la *Hall-Bad* și nu la *Halle*, cum greșit se afirmă. Confuzia își are originea în scrisorile Henriettei, adresate Corneliei S. Emilian și fiicei sale, unde toponimicul *Hall-Bad* este scris de sora poetului sub forma *Halle.* De asemenea, *Hall-Bad* nu trebuie confundat cu mica localitate *Hall* din Tirol, cu *Halle* (Saale) din landul german Saxonia Anhalt, cu capitala la Magdeburg, ori cu *Schwäbisch-Hall,* din Germania, în Württemberg, orășel situat la nord est de Stuttgart.

Medicii din întreaga Europă recomandau *Hall-Bad* pentru tratamentul bolilor de nervi, scrofuloză, eczeme, etc. Darea în folosință a liniei de cale ferată *Kremstalbahn* a condus la creșterea numărului de turiști străini care veneau să se trateze în această stațiune. Băile de aici erau căutate pentru apele naturale având din abundență iod, brom, arsenic, sare, beneficiind și de un climat plăcut, făcând să fie frecventată în fiecare vară de mii de turiști sau pacienți.

Pentru aceștia, cel mai renumit medic al stațiunii, Dr. Johann Rabl, cel care l-a tratat și pe Eminescu, recomanda pacienților săi exigenți un meniu de mare clasă, servit la restaurantul „*Hotelului Elisabeth*" (Hauptplatz 18), cu totul diferit de bucătăria tipic vieneză, constând în tradiționalele *Rindfleisch, Gulasch, Krenfleisch* și *Rindssuppe.*

Locuința doctorului curant al lui Mihai Eminescu, cunoscută sub numele de „*Villa Rabl*", este situată în *Promenadestrasse 2,* ridicată în 1866, după planurile lui Teophil Hansen. Clădirea este creația cunoscutului arhitect amintit, un prieten al comunității românești din Viena, autor și al unor capodopere arhitectonice de secol XIX, construite în România.

Poetul este tratat de asemenea de un alt renumit medic al stațiunii: dr. B.W. Pollac. Cabinetul său se afla în *Bahnhofstrasse* nr. 4. În anul 1887, atunci când Mihai Eminescu urmează tratamentul prescris la *Hall Bad*, stațiunea avea cam 1500 de locuitori.

În timpul sezonului de băi, Mihai Eminescu, asemenea vizitatorilor străini, avea posibilitatea să vizioneze spectacolele care aveau loc pe scena unui teatru de vară - „*Arena*", dat în folosință în 1871, sau în sala Teatrului Municipal - "*Stadtheater"*, situat pe *Styerstrasse* (1884).

Marele muzician Gustav Mahler, profesorul lui G. Enescu, și-a făcut debutul ca dirijor în grădina *Hall-Bad*, în vara anului 1880, ținând în fiecare vară concerte în această stațiune.

Reconstituim drumul parcurs de Mihai Eminescu, împreună cu doctorandul Gr. Focșa, pe ruta *Viena – Linz- Hall Bad*: aceștia pornesc din Gara *Westbahnhof*, la orele 10,45 dimineața și ajung în stațiune la orele 17, 30 după-amiaza.

Sosind la *Hall-Bad,* Mihai Eminescu este cazat la Sanatoriul situat în *Parkstrasse* nr. 6, unde începe tratamentul recomandat, fiind în grija cunoscuților Dr. Johann Rabler și dr. B.W. Pollack, care îl tratează cu deosebită atenție, rezultatele fiind promițătoare: „*De la*

poetului Mihai Eminescu promite rezultate admirabile", scriu ziarele vremii.

Dr. Johann Rabler locuia în extrasezon la Viena, pe strada W*eihburggasse* nr. 19, cunoscându-se probabil cu dr. D. Boghean, care locuia pe aceeași stradă, la nr. 26.

Am aflat, în cursul documentării, că arhivele orașului *Hall-Bad* dețin manuscrise aparținând dr. Johann Rabler, inclusiv Memoriile celebrului medic, fiind posibil ca acolo să existe și date privind tratamentul urmat de Mihai Eminescu, scrisoarea medicală și istoricul bolii.

Cât privește condițiile de tratament, acestea erau dintre cele mai bune, dovadă fiind tarifele practicate în această stațiune: ele difereau în funcție de categoria de confort aleasă de pacient precum și de perioada zilei: astfel la Clasa I, prețul unei băi de iod era de 80 fl. (dimineața și după-amiaza); Clasa a II-a (dimineața 56 fl. iar după-amiaza 35 fl.).

Cât privește petrecerea timpului liber, poetul și însoțitorul lui aveau posibilitatea să frecventeze *Caféterie im Kurhaus*, *Kaffeehäus zur „Stadt Wien*", Franz Josef Strasse și *Café „Bellevue*", Esplanade nr. 2, precum și cofetăriile *Cyhla*, Hautplatz nr. 27 și *Zachhuber*, Hautplatz 2. Ceea ce ar putea explica afirmațiile dr. Boghean, conform cărora poetul obișnuia să bea două cafele bune, zilnic, având și o bună poftă de mâncare.

Medicii de la *Hall-Bad* foloseau o soluție salină iodată, atât în tratament extern cât și intern, iar pacienții aveau la dispoziție câteva izvoare de apă, precum și săli de tratament, special amenajate.

Cercetarea documentelor medicale ale stațiunii poate furniza date noi privind fișa medicală și tratamentul urmat de Poet la *Hall-Bad*, în vara anului 1887.

Dan Toma Dulciu, Viena

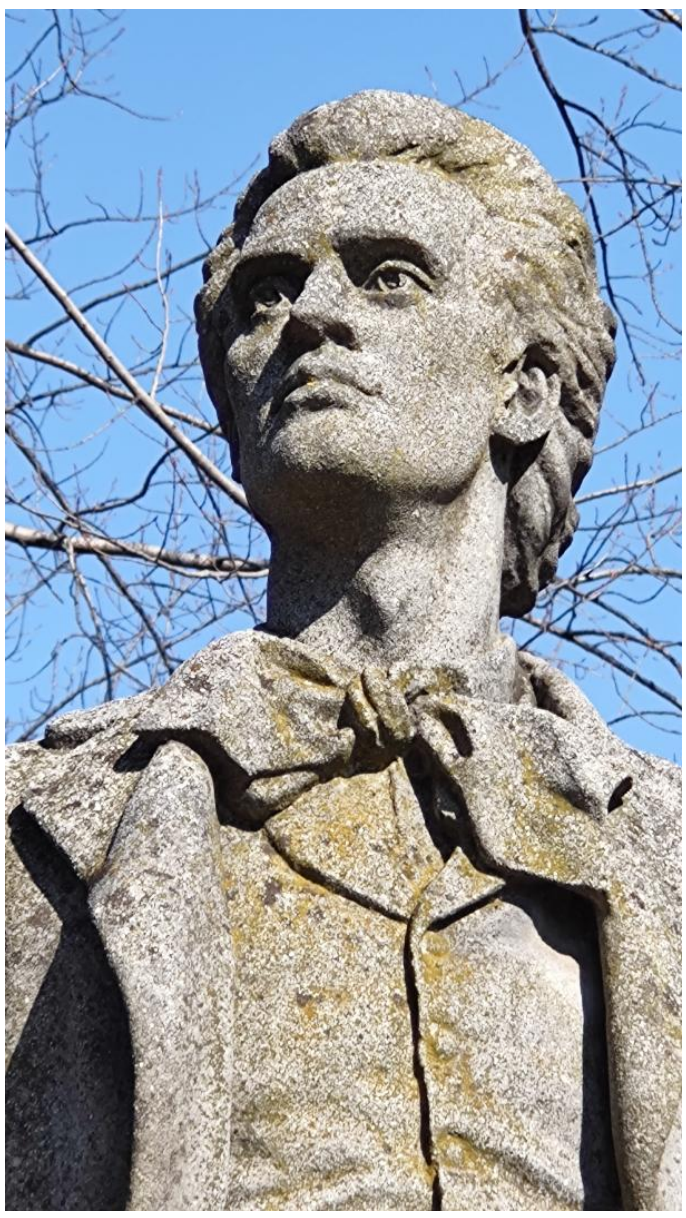

Bustul lui Mihai Eminescu din Ostrov, jud Vâlcea
Foto: Tanța Tănăsescu

Curiozități ...

Cel mai scump ziar din lume, un jurnal românesc – intrat în *Guinness Book* !

World Records Academy (Academia Recordurilor Mondiale) a acordat în luna iunie 2008 ziarului „*Zimbrul și Vulturul"* titlul de *cel mai scump ziar din lume,* valorând 829.500 de euro. Acesta a fost dobândit de britanicul Joseph Hackmey la o licitație ținută în Elveția de compania specializată „*David Feldman*". Considerat cotidian unionist, acesta a fost tipărit la Iași, în luna noiembrie 1858, fiind expediat abonaților din provincie. Acest celebru exemplar a fost francat de funcționarii de la Poștă, cu destinația Galați. Conform tarifelor în vigoare, expedierea unui singur ziar costa 5 parale.

Din întâmplare, spre Galați urma să plece un teanc de ziare, format din 8 exemplare, așa că pe primul exemplar s-au aplicat 8 mărci poștale „*Cap de Bour*", de 5 parale, din a doua emisiune, datată 1858, astăzi fiind considerată una dintre cele mai rare și mai căutate emisiuni poștale, având textul „*Porto Gazetei*", pe hârtie azurată, obliterate cu o stampilă rotundă: „*Iassy Moldova*".

Ziarul, împreună cu timbrele „*Cap de Bour*", reprezintă cea mai valoroasă raritate dar, conform unei consecvențe demne de o cauză mai bună, Guvernul român nu a făcut nici un efort să restituie patrimoniului național acest unic și valoros artefact filatelico-jurnalistic. Valoarea reală a acestuia este de peste 3 milioane de euro!

BRĂTIANU – un nume pentru istorie

Ion I. Brătianu în interviu cu Tanța Tănăsescu

Ne aflăm în fața unei mari personalități politice, Domnul Ion I. Brătianu, care este urmaș demn al marii familii a Brătienilor, ce nu au nevoie de nici o prezentare.

Revoluția de la 1848, Unirea Principatelor, Independența de Stat a României și crearea Statului național-unitar la 1918 sunt câteva dintre marile realizări ale epocii contemporane datorate și celebrei familii a Brătienilor.

Mărturisesc faptul că sunt emoționată, știind că dintre marile figuri ale istoriei ultimelor două secole, puțini sunt cei care mai poartă astăzi numele ilustrelor lor familii. Mai vedeți cumva în Parlamentul României sau în viața politică de astăzi pe cineva care să poarte cu mândrie un nume de ilustră familie, cu excepția Dumneavoastră? Nicidecum. De aceea, șansa de a vă avea printre noi, un urmaș al Brătienilor, care a traversat cu demnitate vitregiile istoriei recente, este un adevărat miracol.

În acest context, vă rog să îmi răspundeți la câteva întrebări, Stimate Domnule Ion I. Brătianu.

Tanța Tănăsescu: Considerați că patronimicul ilustru pe care îl purtați a fost un atu în politică, după 1990, sau un motiv care să vă atragă adversități și contestări?

Ion I. Brătianu: Personal aș fi vrut să mă numesc Ionescu, Popescu sau Vasilescu, cu toate că și celelalte nume se regăsesc printre celebrități internațional recunoscute. Oricum m-aș fi numit, politicul face parte din hemoglobina cu care m-am născut, iar când faci politică este imposibil să scapi de adversități și contestări. Sufixul patronimicului este o mare problemă pentru întreaga mare famile Brătianu, deoarece cele mai vehiculate prenume au fost Ion și Constantin, corespunzător inițialelor I. C., creând unele confuzii atât unor istorici cât mai ales autorităților administrative. Cred că din această cauză artizanul României Mari, Ion (Ionel) I.C. Brătianu nu își găsește numele pe marile bulevarde sau locuri publice, doar cu mici excepții.

Eu am același nume și prenume și aceleași prefixe sau inițiale (după tată și bunic), adică mă numesc **Ion I. C. Brătianu**, dar să nu creez alte numeroase confuzii în special internauților, am renunțat la prefixul **C.,** semnând **Ion I. Brătianu**.

Tanța Tănăsescu: Și, în continuarea acestei idei, mi-aș permite să vă întreb: A vă numi Ion I. Brătianu este o povară, o mândrie sau, de fapt, ce anume reprezintă el, în viziunea Domniei Voastre?

Ion I. Brătianu: A mă numi Brătianu și a face parte din dinastia politică a Brătienilor, declarată de iluștrii istorici contemporani, este o grea povară, cu mai multe rezonanțe dureroase: născut în primul an al celui de al doilea război modial, speriat de bombardamentele americane ce au urmat, am văzut cadavre și avioane doborâte, ce mi-au marcat primii ani ai copilăriei.

La școală, primele clase le-am făcut într-o cabană de lemn folosită drept cantină în timpul războiului, unde „m-am bucurat“ de adversitatea unor profesori care mă persecutau vădit, considerându-mă o progenitură toxică a regimului burghezo-moșeresc, crezând că astfel vor primi referințe și motive pentru aderarea la noua orânduire comunistă-stalinistă. A fost o perioadă când am negat tot timpul apartenența la familia Brătianu, de câte ori trebuia să îmi declin instituțional indentitatea, pentru a mă proteja și supraviețui.

Dacă în dinastiile regale există o atmosferă de respect și curtozitate, în dinastiile politice acest lucru se întâmplă foare rar si dacă sunt,

Ion I. Brătianu alături de Tanța Tănăsescu

Te întrebi, în ce scop ? Dacă e vorba de mândrie, am avut-o, când am putut denunța la tribuna Parlamentului practicile păguboase ale vânzătorilor de țară din guvernele Roman și Stolojan, știind că în același timp cariera mea politică va fi dinamitată. Personal, consider că mi-am făcut datoria, trăgând semnale de alarmă, pe care nici unul din colegii mei nu aveau curajul să le facă.

Tanța Tănăsescu: Multe, chiar aș putea spune toate (fără să îmi fie teamă că exagerez), dintre profețiile Dumneavoastră politice, enunțate cu curaj în ultimele trei decenii, s-au adeverit. Pe ce se bazează predicțiile Dumneavoastra? Pe clarviziune, logică sau este o caracteristică genetică, specifică politicienilor din neamul Brătienilor?

Ion I. Brătianu: Pe toate trei enumerate de Dumneavoastră, plus experiența politică ce am avut-o în străinătate ca participant la unele campanii electorale și curajul de a-mi susține ideile. Dintre acestea pot număra câteva:

- Am atras atenția asupra lipsei de orizont și de finalitate favorabilă pentru țara noastră, pe care o va avea căciulirea în fața FMI-ului și Băncii Mondiale.

- Am atras atenția asupra situației deținuților și deținuților post-revoluționari din închisorile românești, făcând o vizită în mai multe penitenciare.

- Am fost primul parlamentar care am coborât în subteran și am liniștit apele în Valea Jiului, arătând în Parlament condițiile mizerabile de viață și de lucru ale acestora.

- Am propus printre primii o variantă de Lege a lustrației, fapt ce a provocat în 1992 un scandal monstru în Parlamentul „roșu“ de atunci

- Am cerut votul de neîncredere dat Guvernului Roman.

- M-am pronunțat împotriva defrișării abuzive a pădurilor.

- Prin intervenția mea, s-a salvat Cimitirul Bellu de la degradare și distrugere.

- Am susținut necesitatea unei legi a presei.

-Am atras atenția asupra pericolului reprezentat de formațiunea UDMR, care va fi arbitru în toate guvernările ce vor urma.

Tanța Tănăsescu: Faptul că ați manifestat fermitate în principii, o linie nesovăitoare a opiniilor, v-au făcut un personaj incomod, ce nu putea fi manipulat, folosit în scopuri pur electorale de către o parte sau alta a politicienilor români. M-ar interesa să aflu acum, după ce a trecut atâta vreme de la tumultuoșii ani 90, dacă această inflexibilitate v-a dăunat pe plan politic sau v-a certificat imaginea unui politican integru, incoruptibil, motiv pentru care cred că v-ați retras într-un anonimat nemeritat.

Ion I. Brătianu: Cred că răspunsul la această întrebare l-a dat mult regretatul Prof. Univ. Dr. Gheorghe Dumitrașcu în anul 2001: *„In ultimii cinci ani îndeosebi, politicul a dictat de o asemenea manieră încât, după ce a făcut praf și pulbere economicul și socialul, a impus criterii de valoare respectate cu sfințenie de către mass-media și oameni, pe lângă care bonomul Ion I. Brătianu poate trece azi drept sfânt, martir și geniu (27 iunie 2001)”.*

Politicul a abandonat misiunea lui și a lăsat un „scaun liber”, ce a fost ocupat de o mare parte a serviciilor speciale, care au acționat în interes personal, abandonând total interesul național.

Tanța Tănăsescu: Sunteți un tezaur viu de istorie, de înțelepciune, pe care experiența v-o conferă, un autentic continuator al vechii și celebrei familii Brătianu. Cum vedeți istoria contemporană a românilor, vis-a-vis de trecutul lor frământat, din care s-au ridicat iluștri oameni de stat, făuritorii României moderne, precum Ion C. Brătianu, Dumitru Brătianu, Ion I.C. Brătianu, Vintilă I. C. Brătianu, Dinu Brătianu, Constantin (Bebe) Brătianu, Gen. Constantin I. Brătianu, Gheorghe I. Brătianu ?

Ion I. Brătianu: Toți Brătieni enumerați de Dumneavoastră au acționat în interesul țării la construirea și consolidarea ei. Ce s-a petrecut după 90 a fost distrugerea economică a țării și morală a populației, cee ce a contribuit la transformarea României într-o colonie a ocultei mondiale.

Tanța Tănăsescu: Aici, în Palatul Bratianu, sanctuarul istoric de pe strada Visarion, am observat că păstrați numeroase fotografii și documente cu valoare sentimentală, desigur, dar și istorică. Știu că sunteți în posesia și a altor numeroase documente cu valoare istorică, care cred că ar trebui să intre în circuit public. Cum vedeți valorificarea lor în viitor?

Ion I. Brătianu: Am salvat de la pârjolul comunist-stalinist unele documente din biroul unchiului meu Constantin (Bebe) Brătianu, care era director de cabinet al lui Ionel Brătianu, în timpul prim-ministeriatelor acestora. Publicarea lor ar da multă bătaie de cap istoricilor perioadei primului război mondial și cred că ar modifica mult istoria țării noastre în această perioadă, mai ales că cele mai

Ion I. Brătianu, Foto: Tanța Tănăsescu

multe au avut un caracter TOP SECRET. Până în prezent, nu am găsit decât negustori de hârtie sau de documente, amatori de documente, nu cercetători istorici profesioniști, care să le poată valorifica în sensul adevărat istoric.

Tanța Tănăsescu: Ce amintiri deosebite din tinerețea dar și maturitatea Dumneavoastră vă sunt dragi și ați dori să le faceți cunoscute și cititorilor noștri?

Ion I. Brătianu: Nu am avut bucurii în viață, am fost un continuu luptător care nu și-a sărbătorit niciodată micile victorii, în afara bucuriilor ce le trăiam de fiecare dată când întâlneam personalități de înaltă ținută politică, culturală sau istorică, dintre care pot să amintesc câteva nume, în speranța că nu se vor supăra cei pe care nu îi citez, dar pentru care am trăit și trăiesc aceeași afecțiune și plăcute amintiri. Citez din memorie pe cei din exilul meu: Președinții Franței – VALERY GISCARD d'ESTAING, JAQUES CHIRAC, FRANCQIS MITTERRAND, Ambasadorul GILLES DUGUAY, JAQUES ATTALI, GILBERT RENAULT (col. REMY) și pe cei din țară – ION DODU BĂLAN, DEMOSTENE BOTEZ, NEAGU RĂDULESCU, I.PELTZ, MIHAIL DIACONESCU, PAUL EVERAC, VASILE GIONEA, TUDOR OPRIȘ, TIA PELZ, MARIN PREDA, RUDOLF SCHWEITZER-CUMPĂNA, MARIN SORESCU, RADU THEODORU, EMANUEL VALERIU și mulți alții.

Tanța Tănăsescu: Pregătirea Dumneavoastră în domeniul tehnic v-a permis să demonstrați că sunteti cu adevarat urmaș al Brătienilor și în ceea ce privește vocația profesională. Ion C. Brătianu a studiat la

Paris, la Politehnică, apoi, cel mai mare politician al României interbelice, Ion (Ionel) I.C. Brătianu a fost inginer, dar și ultimul președinte al PNL, Constantin (Dinu) Brătianu, a fost, de asemenea, inginer, la care adaug pe cea politică și istorică, iar aici avem în vedere pe marele istoric Gheorghe I. Brătianu. Vă rugăm să ne spuneți, cum s-au îmbinat aceste laturi ale pasiunilor Dumnea-voastră ?

Ion I. Brătianu: Tehnica m-a învățat o anumită logică a normalității și bunului simț iar intrarea mea în politică a făcut ca aceste calități să îmbin ADN-ul ce îl posedam cu sensibilități istorice, culturale și politice. Tocmai acest conglomerat, pe care unii nu îl pricepeau, le stârneau câteodată râsul și chiar calomnia.

Tanța Tănăsescu: Admirând vitalitatea Dumneavoastră spirituală și fizică, în plină perioadă de restricții de ordin medical, puteți să ne spuneți care este secretul sau mai bine zis „rețeta" vigorii Dumneavoastră, atât de evidente ?

Ion I. Brătianu: Speranța și neîncrederea în cei ce gestionează directivele ocultei mondiale. Suntem într-un adevărat **război** psihologic virusat. În această conjunctură, trebuie să ne construim individual adăposturile noastre protectoare, pentru a nu o lua razna prin păpușoi, ca o mare parte a populației.

Tanța Tănăsescu: Dacă ar fi să vi se formuleze o întrebare care nu vi s-a mai formulat până în prezent de către jurnaliștii care au stat de vorbă cu Dumneavoastră, care v-ar plăcea să fie aceasta? Și cum ați dori să răspundeți ?

Ion I. Brătianu: De ce nu vă scrieți amintirile?

Răspuns I.B. : Sunt pe peron cu bagajele făcute să plec în alte constelații. Nu știu dacă amintirile mele îngropate în uitare vor putea naște contraverse, atâta timp cât nu am primit nici o solicitare de depănare și consemnare a lor din partea unui memoralist sau biograf, acum cât memoria mai este vie.

Vă mulțumim pentru amabilitatea cu care ne-ați răspuns, caracteristică spiritelor nobile, urându-vă multă sănătate. Ne exprimăm dorința și speranța unei noi revederi pentru a continua dialogul privind istoricul familiei Brătienilor și propria Dumneavoastră evoluție, ca om de litere și politician.

Ion I. Brătianu și Tanța Tănăsescu

LAURENȚIU-ȘTEFAN SZEMKOVICS

Stema și sigiliul Episcopiei Dunării de Jos imprimate pe două documente din 1908

La Serviciul Arhive Naţionale Istorice Centrale din Bucureşti, în fondul „Visarion Puiu” (dosar nr. 1), se află, printre altele, două documente. Prin primul, emis la Galați, în 20 august 1908, Pimen, Episcopul Eparhiei Dunării de Jos, îl numește pe ierodiaconul Visarion Puiu, licențiat în teologie la Universitatea din București, cu ziua de 1 august <1908>, în postul de diacon al Bisericii Catedrale Episcopale din Galați[2]. Prin cel de-al doilea document, dat, de asemenea, la Galați, în 4 noiembrie 1908[3], Pimen îl numește pe protosinghelul Visarion Puiu în postul de arhimandrit de Scaun al Episcopiei Dunării de Jos[4].

Ambele documente au în frontispiciu stema Episcopiei Dunării de Jos: pavilion[5] al cărui interior este împărțit în patru câmpuri, printr-un brâu[6] subțire și printr-un pal[7] roșu[8] în care este scris, de jos în sus, cu litere majuscule, negre, cuvintele: **DUNĂREI DE JOS**. În câmpurile rezultate se află cele patru steme cu denumirile județelor asupra cărora Episcopia Dunării de Jos își exercita jurisdicția: 1) o ancoră așezată în bară[9] – **COVURLUI**[10]; 2) doi delfini afrontați[11] – **TULCEA**[12]; 3) o corabie neagră, cu trei catarge dotate cu pânze și în vârfuri cu flamuri, plutind pe valuri – **BRĂILA**; 4) o corabie neagră cu un catarg, plutind pe valuri și dotată cu o pânză – **CONSTANȚA**. În partea inferioară, sub ultimele două steme, deviza[13] scrisă pe o eșarfă ondulată: **NĂDEJDEA MEA ÎN DUMNEZEU**. Pavilionul, care cuprinde compoziția heraldică de mai sus, este dotat cu franjuri și ciucuri și prins, în partea de sus, sub mitra episcopală care se termină printr-un glob crucifer[14]. Mitra, de la baza căreia pornesc în jos două scurte omofoare presărate cu cruciulițe negre, este flancată la dreapta de o cruce treflată[15], ieșind din pavilion și poziționată în bandă[16], iar la stânga de cârja episcopală (așezată în bară) care se prezintă, în partea vizibilă, sub forma unei cruci latine[17] pe care se încolăcesc și, apoi, se afrontează doi șerpi.

Sigiliul, care autentifică cele două documente amintite mai înainte, este rotund (37 mm), este imprimat cu tuș albastru și are în câmp stema Episcopiei de mai sus, deosebindu-se doar tipul de cruce și forma cârjei care flanchează, în partea de sus, mitra episcopală, forma eșarfei și deviza înscrisă în ea: **CU NOI D-ZEU**. În exergă, mărginită la exterior de un cerc liniar, legenda: **REGATUL ROMÂNIEI** (în partea de sus și în sensul acelor de ceasornic) **EPISCOPIA** (în partea de jos și în sens invers acelor de ceasornic).

Redăm, în continuare, cele două documente:

I. „Pimen
din mila lui Dumnezeu
Episcop al Eparhiei Dunării de Jos

Văzând cartea canonică № 1090 a. c. eliberată de Sf. Episcopie de Roman și înaintată de cuviosul ierodiacon Visarion Puiu pe lângă suplica înregistr. sub № 1295 a. c.;

Văzând și consimțământul dat de Dl. Ministru al Cultelor și Instrucțiunii prin adresa № 24454 din 12 august a. c. în urma mijlocirii noastre făcută prin adresa № 1840 din 1 august a. c.;

Decidem:

Cuviosul ierodiacon Visarion Puiu, licențiat în teologie de la Universitatea din București, este numit pe ziua de 1 august a. c. în postul de diacon al bisericii catedrale Episcopale din Galați.

Dat în reședința noastră Episcopală din Galați astăzi 20 august 1908.

Pimen al Dunării de Jos <m. p.>.

Director,
Gabr. Pârvu <m. p.>
№ 1940”.

II. „Pimen
din mila lui Dumnezeu
Episcop al Eparhiei Dunării de Jos

Apreciind cunoștințele literare-teologice ale P.C. Protosinghel Visarion Puiu, licențiat în teologie de la Universitatea din București, precum și frumoasele sale calități duhovnicești;

Văzând și Înaltul Decret Regal № 2997 din 29 octombrie 1908, comunicat cu adresa № 32654 din 3 noiembrie a. c. a Domnului Ministru <al> Cultelor (A. C. B.), în urma mijlocirii noastre, făcută prin adresa № 2372 din 7 octombrie a. c.;

Noi, numim pe P.C. Protosinghel Visarion Puiu, licențiat în teologie de la Universitatea din București, în postul de arhimandrit de Scaun al acestei Sfinte Episcopii, pe ziua de 1 octombrie 1908 și îl invităm a păși de îndată la exercițiul atribuțiunilor funcțiunii sale, căutând a fi cu frica lui Dumnezeu în aplicarea Sfintelor canoane,

legilor și regulamentelor, silindu-se a binemerita încrederea ce i se acordă.

Dat în reședința noastră Episcopală din Galați astăzi 4 noiembrie 1908 și învestit cu sigiliul Sfintei Episcopii.

Pimen al Dunării de Jos <m. p.>.

Director,
Gabr. Pârvu <m. p.>

№ 2610".

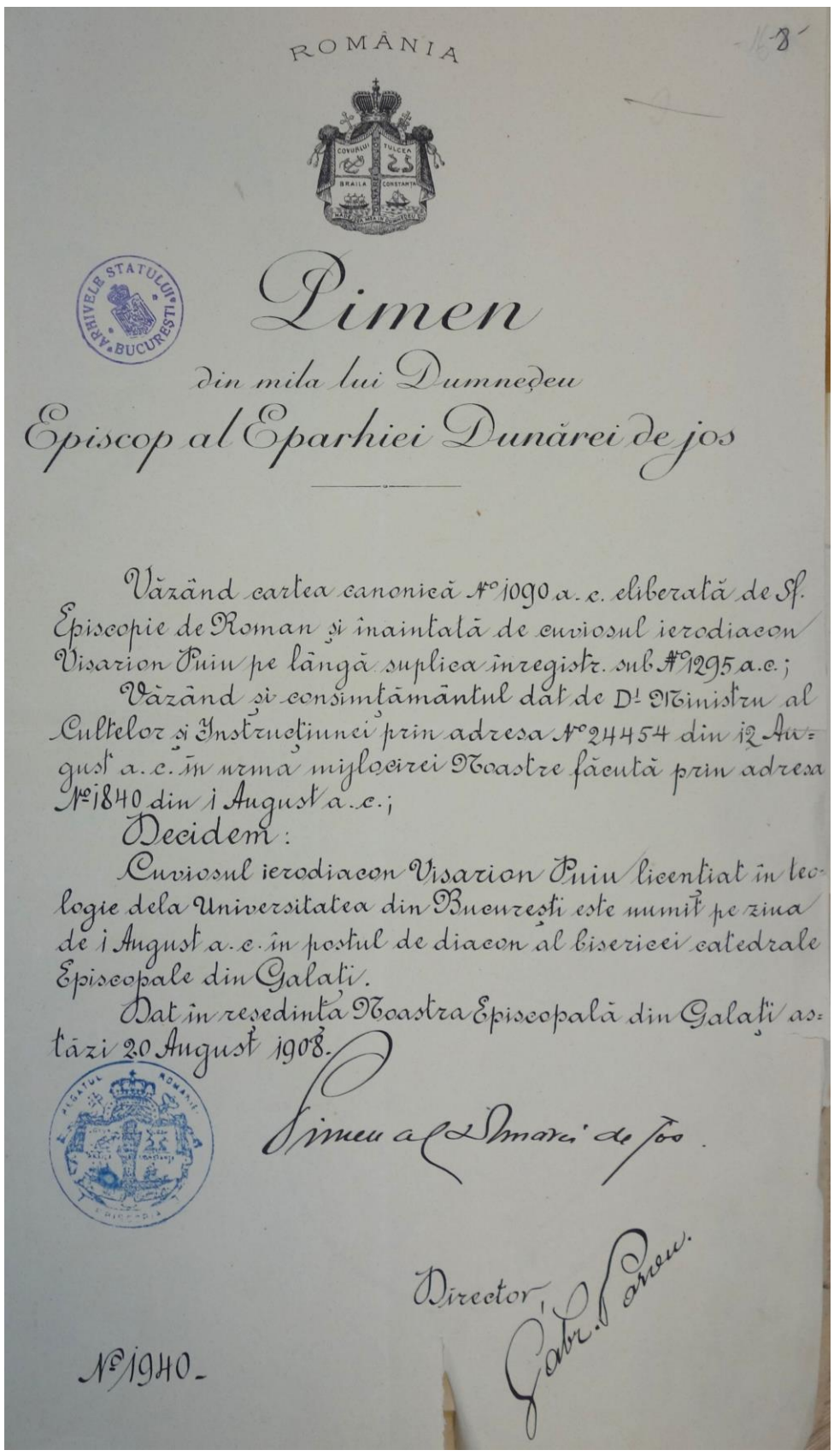

ROMÂNIA

ARHIVELE STATULUI BUCUREȘTI

Pimen

din mila lui Dumnedeu

Episcop al Eparhiei Dunărei de jos

Văzând cartea canonică № 1090 a.c. eliberată de Sf. Episcopie de Roman și înaintată de cuviosul ierodiacon Visarion Puiu pe lângă suplica înregistr. sub № 1295 a.c.;

Văzând și consimțământul dat de Dl Ministru al Cultelor și Instrucțiunei prin adresa № 24454 din 12 August a.c. în urma mijlocirei Noastre făcută prin adresa № 1840 din 1 August a.c.;

Decidem:

Cuviosul ierodiacon Visarion Puiu licențiat în teologie dela Universitatea din București este numit pe ziua de 1 August a.c. în postul de diacon al bisericei catedrale Episcopale din Galați.

Dat în reședința Noastra Episcopală din Galați astăzi 20 August 1908.

Pimen al Dunării de Jos.

Director,
Gabr. Pârvu.

№ 1940.-

Documentul emis la Galați, în 20 august 1908.

Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale.

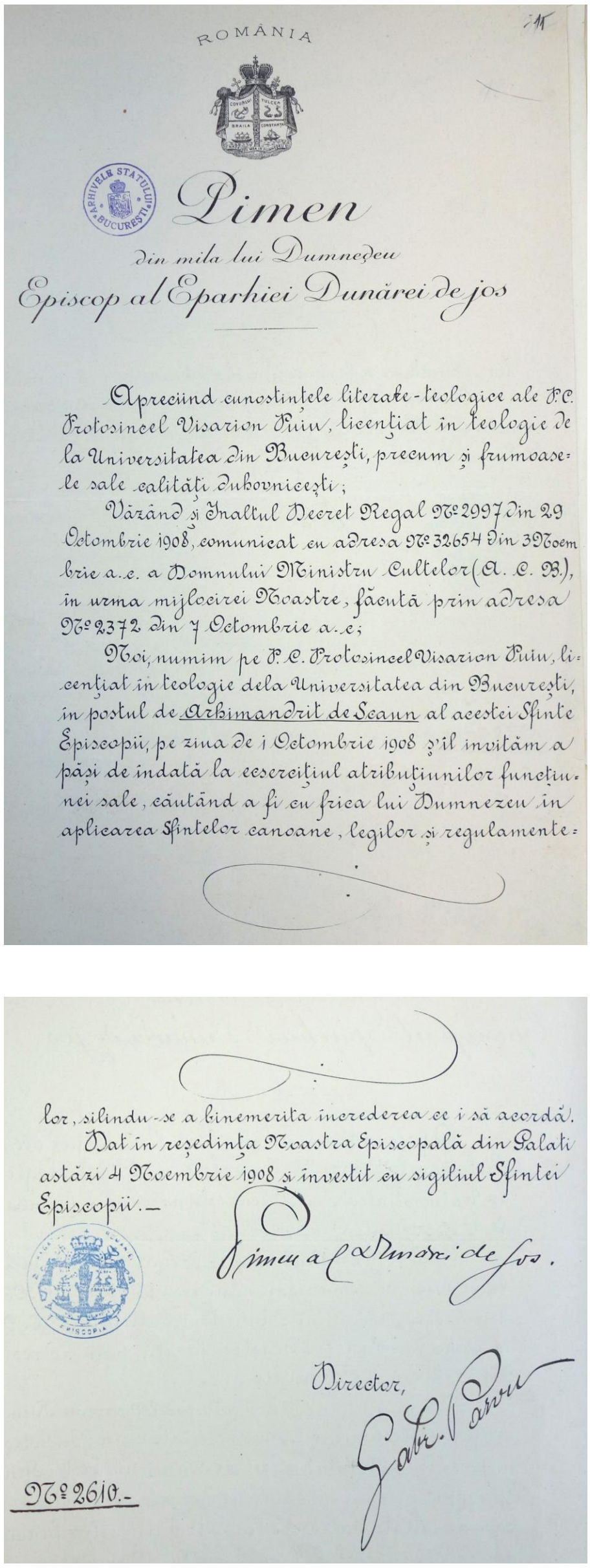

ROMÂNIA

ARHIVELE STATULUI BUCUREȘTI

Pimen

din mila lui Dumnedeu

Episcop al Eparhiei Dunărei de jos

Apreciind cunoștințele literare-teologice ale P.C. Protosinceel Visarion Puiu, licențiat în teologie de la Universitatea din București, precum și frumoasele sale calități duhovnicești;

Văzând și Înaltul Decret Regal № 2997 din 29 Octombrie 1908, comunicat cu adresa № 32654 din 30 Noembrie a.c. a Domnului Ministru Cultelor (A. C. B.), în urma mijlocirei Noastre, făcută prin adresa № 2372 din 7 Octombrie a.c;

Noi, numim pe P. C. Protosinceel Visarion Puiu, licențiat în teologie dela Universitatea din București, în postul de Arhimandrit de Scaun al acestei Sfinte Episcopii, pe ziua de 1 Octombrie 1908 și îl invităm a păși de îndată la exercițiul atribuțiunilor funcțiunei sale, căutând a fi cu frica lui Dumnezeu în aplicarea Sfintelor canoane, legilor și regulamentelor, silindu-se a binemerita încrederea ce i să acordă.

Dat în reședința Noastra Episcopală din Galați astăzi 4 Noembrie 1908 și învestit cu sigiliul Sfintei Episcopii.—

Pimen al Dunării de jos.

Director,
Gabr. Pârvu.

№ 2610.-

Documentul dat la Galați, în 4 noiembrie 1908 (față și verso).

Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale.

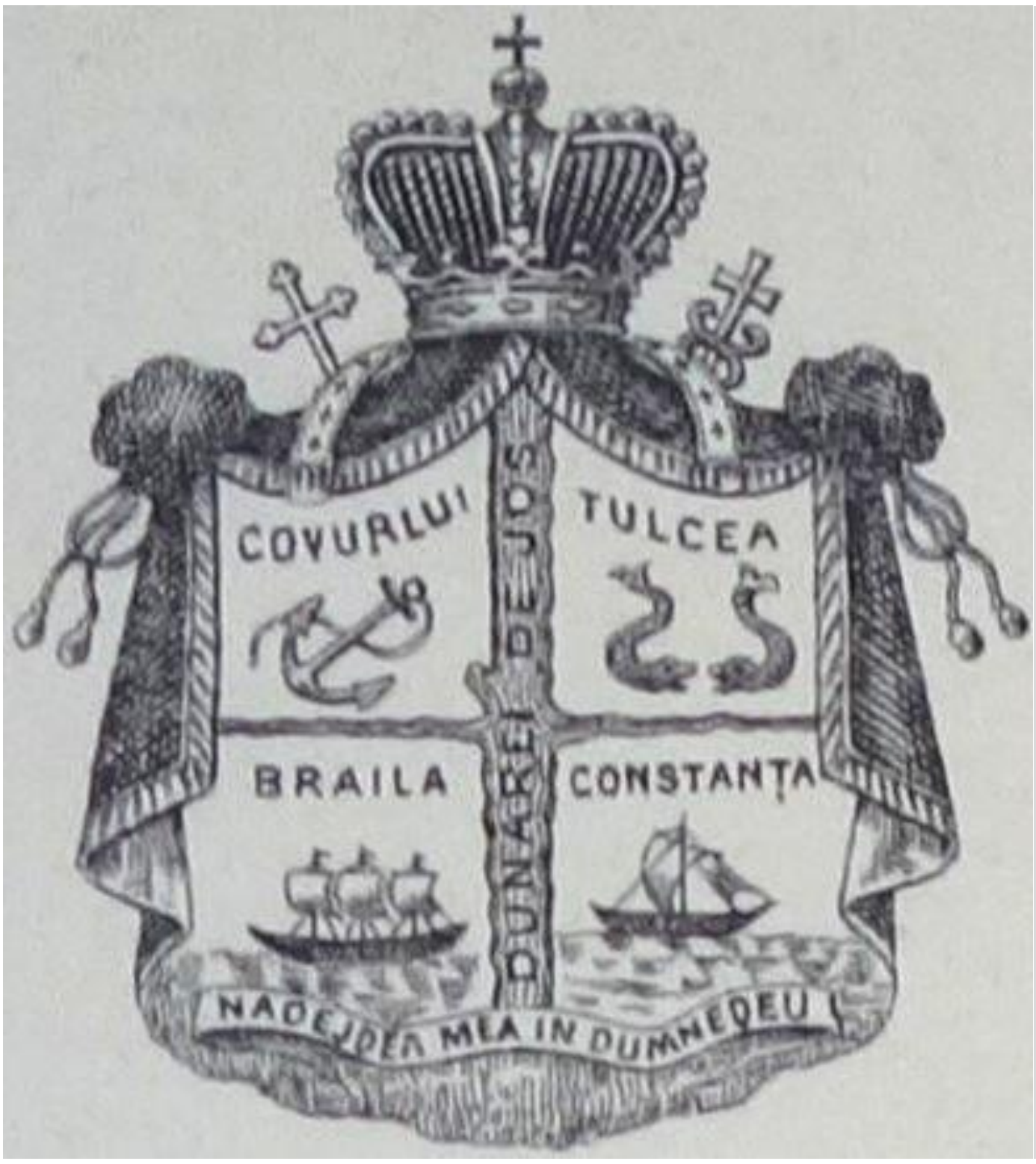

Stema Episcopiei Dunării de Jos imprimată pe documentele de mai sus.

Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale.

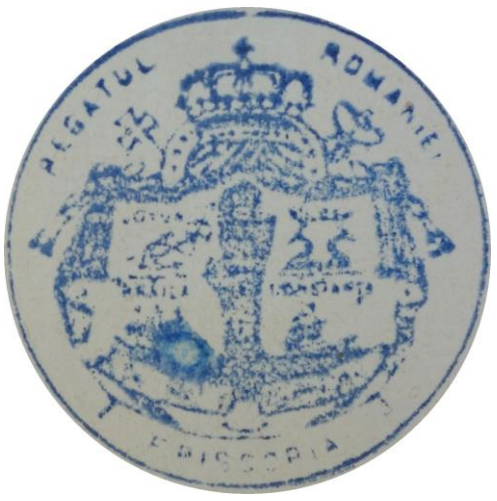

Sigiliul cu care au fost validate cele două documente emise în 1908.

Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale.

Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale (în continuare se va cita: S.A.N.I.C.), *Puiu Visarion*, dosar nr. 1, fila 8.

[2] Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Două decorații conferite Episcopului Visarion Puiu (1912, 1924)*, în „Muzeul Presei Românești", an I, nr. 4, noiembrie 2021, p. 14.

[3] S.A.N.I.C., *Puiu Visarion*, fila 15.

[4] Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *op. cit.*, p. 14.

[5] Pavilion = ornament exterior al scutului sub formă de mantou, prevăzut în partea superioară cu un baldachin. Este alcătuit din purpură, căptușit cu hermină, brodat cu franjuri și ciucuri din fir de aur. Simbolizează cortul sub care membrii familiilor domnitoare își adăpostesc armele. Uneori acesta este reprezentat chiar și în armele de stat, fără baldachin, semnificația păstrându-se totuși; *Dicţionar al ştiinţelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 56.

[6] Brâu = piesă onorabilă a scutului reprezentând o fâșie care desparte pe orizontal câmpul acestuia. Conform cerinţelor ştiinţei heraldice această piesă trebuie să ocupe 1/3 din suprafaţa scutului; *Dicţionar al ştiinţelor speciale*, p. 56.

[7] Palul este obținut prin trasarea a două linii verticale în centrul scutului; *Dicţionar al ştiinţelor speciale*, p. 186.

[8] Roșu = culoare utilizată în alcătuirea stemelor, reprezentată convenţional prin linii verticale plasate la distanță egală. Semnifică curaj, dârzenie, îndrăzneală, dragoste, sacrificiu, bunătate, vigilență și justiție; A. de la Porte, *Trésor héraldique d'après d'Hozier, Ménétrier, Boisseau, etc.*, Paris, Leipzig, H. Casterman, Tournai, 1861, p. 11; *Dicţionar al ştiinţelor speciale*, p. 201.

[9] Bara = piesa onorabilă a scutului alcătuită prin trasarea a două diagonal ce unesc colțul stâng superior cu colțul drept inferior, obținându-se o fâșie ce este reprezentată în alt smalt decât câmpul. Conform normelor heraldice ea trebuie să ocupe ⅓ din suprafața scutului; *Dicţionar al ştiinţelor speciale*, pp. 52-53.

[10] Decretul regal nr. 2.079 din 1 august 1928, publicat în „Monitorul Oficial" nr. 222 din 6 octombrie 1928, p. 8279.

[11] Afrontat = se spune despre două animale care se privesc; W. Maigne, *Abrégé méthodique de la science des armoiries suivi d'un glossaire des attributs héraldiques, d'un traité élémentaire des ordres des chevalerie et de notions sur les classes nobles, les anoblissements, l'origine des noms de famille, les preuves de noblesse, les titres, les usurpations et la legislation nobiliaires*, Paris, Garnier frères, Libraires-Éditeurs, 1860, p. 219.

[12] Decretul regal nr. 2.079 din 1 august 1928, publicat în „Monitorul Oficial" nr. 222 din 6 octombrie 1928, p. 8281.

[13] Deviza = inscripție conținând o maximă morală, o exclamație, o formulă de credință, un angajament; *Dicţionar al ştiinţelor speciale*, p. 100.

[14] Glob crucifer = sferă suprapusă de o cruce care se găsește în vârful coroanelor închise, în mâna unor personaje sau deasupra unor scuturi; este însemn al puterii suverane, atribut al suveranității. În heraldica românească globul crucifer este întâlnit în stemele Ţării Româneşti, în armele Moldovei şi armeriile statului român. Sfera simbolizează pământul, iar crucea de pe sferă simbolizează dominația creștină asupra lumii; *Dicţionar al ştiinţelor speciale*, p. 127; Paola Rapelli, *Simboluri ale puterii şi mari dinastii*, Monitorul Oficial, 2009, pp. 40-41.

[15] Cruce ale cărei brațe au extremitățile terminate în treflă; Silviu Andrieș-Tabac, *Tipologia crucii heraldice*, în „Analecta Catholica", IV, 2008, Chișinău, 2010, p. 114.

[16] Banda = piesa onorabilă a scutului realizată prin trasarea a două diagonale din colțul drept superior spre colțul stâng inferior, formând o fâșie ce este reprezentată în alt smalt decât câmpul. Conform cerințelor artei heraldice, banda trebuie să ocupe circa ⅓ din lățimea scutului; *Dicţionar al ştiinţelor speciale*, p. 52.

[17] Silviu Andrieș-Tabac, *op. cit.*, p. 103.

DUMITRU-TUDOR TĂNĂSESCU

Gaudi, acest Brâncuși al arhitecturii moderne

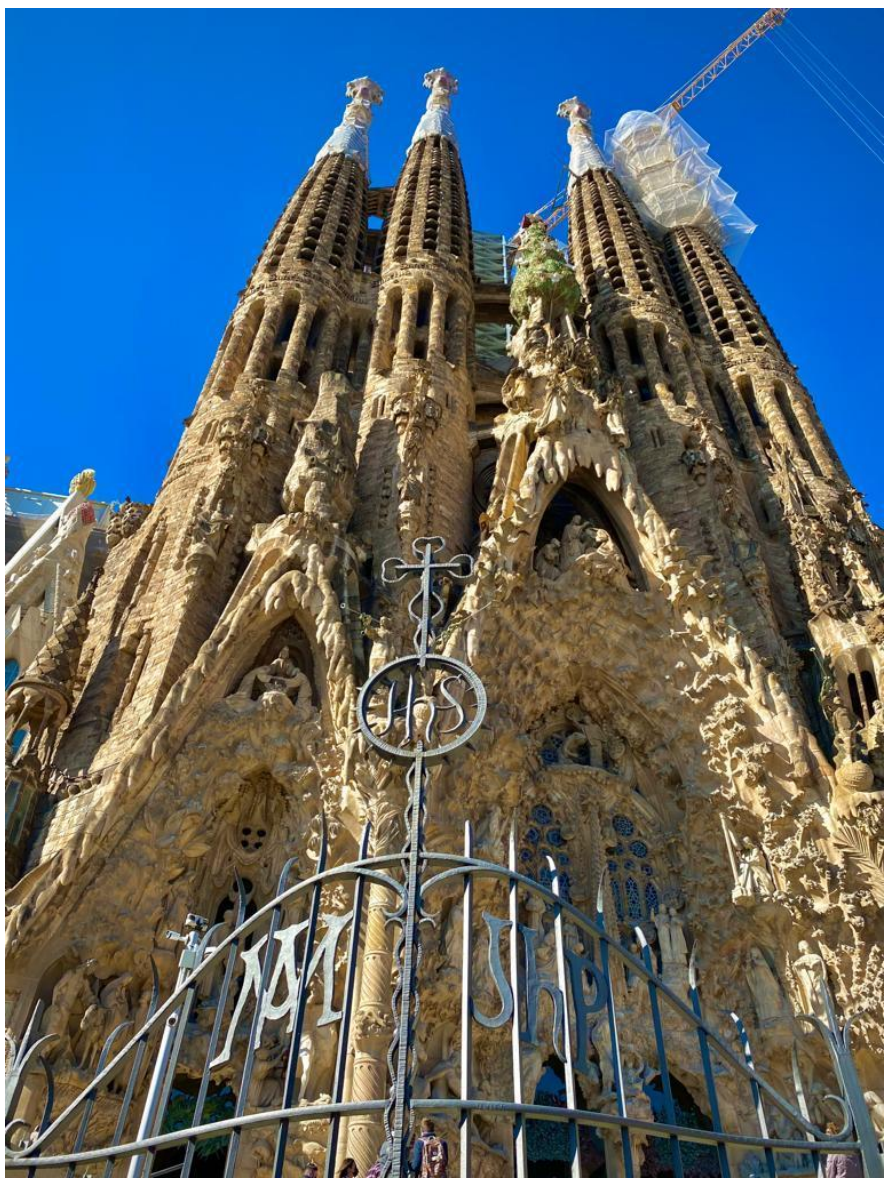

Orice vizitator al Barcelonei, care are șansa să vadă *Sagrada Familia*, catedrala neterminată de aproape un secol și jumătate, opera perfectă a lui A. Gaudi, supranumit „*arhitectul lui Dumnezeu*”, va fi impresionat de sensurile profunde atribuite fiecărui element sacru al acestei clădiri monumentale.

Atunci când a început construcția grandioasei catedrale, se estima că, raportat la tehnica specifică începutului secolului XX, înălțarea acestei minuni arhitectonice va dura câteva secole. Gaudi, cel care a lucrat 43 de ani din viața sa la această bijuterie arhitecturală, obișnuia să spună: „*Clientul meu nu se grăbește*.” Din nefericire, arhitectul va sfârși în 1926, asemenea Anei meșterului Manole, fără de care construcția sacră nu s-ar fi terminat niciodată, dar nu jertfit în zidul bisericii ci victimă a unui tragic accident. Având înfățișare modestă de salahor, fiind accidentat, celebrul arhitect a fost confundat cu un biet cerșetor, fiind transportat la *Spitalul Săracilor*, încât abia a doua zi a fost recunoscut, dar era prea târziu. Așa și-a încheiat zilele cel care va fi desemnat părintele arhitecturii moderne. Modestia înfățișării și simplitatea vieții îl apropie de ascetismul exemplar al unui alt mare titan al artei secolului XX: Constantin Brâncuși. De fapt, cei doi fondatori ai modernismului autentic au fost contemporani și, fără să știe, probabil, unul de altul, au subtile puncte comune, încât putem spune despre Gaudi că este un Brâncuși al arhitecturii contemporane.

În vremea când se petrecea tragicul accident, sculptorul român, care fusese contactat de primarul New York-ului pentru a proiecta un zgârie nori, asemenea *Coloanei Infinitului*, era convins că *arhitectura este sculptură locuită*. Dar preocuparea sa pentru domeniul arhitecturii nu se oprește aici. În anii ‘30, un maharajah, care îi cumpără două opere, îi propune sculptorului, în al cărui atelier intrase, să realizeze un monument în memoria soției sale decedate: *Templul din Indore*. Aceasta, aflată pe patul de suferință, a cerut cu limbă de moarte să fie înmormântată într-un mausoleu, cum nu mai există în lume, mai frumos decât admiratul templu al iubirii, *Taj Mahal*.

Maharajahul voia ca mausoleul să fie o simbioză între sculptură și arhitectură, și deși Brâncuși a schițat această splendoare arhitecturală, un ovoid uriaș, ea nu a fost niciodată realizată. Se pare că sculptorul român propusese ca templul să fie oul ancestral, oul uriaș, în timp ce maharajahul dorea să fie un cub din marmură.

În acest ou uriaș se intra pe dedesubt, în interior ar fi existat patru sculpturi, trei păsări și una cu statuia lui Budha. Printr-un orificiu aflat în vârful oului, Soarele pătrundea și în diferite momente ale zilei transforma în ireal păsările. Practic, raza de soare descompunea vizual spațiul, creând impresia că pasărea zbura. Era o lucrare unică, dedicată ascensiunii spiritului spre Univers. Proiectul avansase astfel încât, în anul 1938, Brâncuși a fost în India, lucra la acest mausoleu. Din păcate, maharajahul s-a recăsătorit, iar noua lui consoartă s-a opus ridicării unui mausoleu dedicat fostei lui soții, astfel încât proiectul a eșuat, sculptorul fiind foarte dezamăgit. Dar aceste afinități ale lui Constantin Brâncuși față de arhitectură nu au fost singurele ambiții ale sale, cum ar fi aceea de a fi angajat ca arhitect. Sculptorul intenționa să teoretizeze existența unui nou ordin în arhitectură, diferit de cele vitruviene, totuși nu contrar acestora. Altfel spus, ordinul inventat de Brâncuși avea o certă origine clasică, pornind de la rigorile impuse de însăși ideea de ordin. Criticii de artă, pornind de la titlul pe care Brâncuși îl atribuie unei creații, și anume *Coloana Sărutului*, ce a fost prezentată în 1933 în expoziția personală de la *Brummer Gallery* din New York, deducem că ordinul arhitectural pe care sculptorul îl dorea acreditat s-ar fi putut numi *ordin al sărutului*. Acesta ar fi urmat să facă parte dintr-un complex mai amplu: *Templul dragostei*, gândit simultan de Brâncuși și Modigliani, încă din anii 1909-1914. Denumirea templului este confirmată de Brâncuși însuși, prin titlul complet sub care *Coloana sărutului* a fost înfățișată publicului

Dumitru-Tudor Tănăsescu, la Sagrada Familia

newyorkez în catalogul expoziției: *Coloana sărutului – Parte din proiectul Templului dragostei*. Brâncuși a dorit să sugereze dubla sa calitate, aceea de sculptor şi arhitect. Dovada acestui fapt este *Ansamblul de la Tg. Jiu*, complex artistic situat la confluența dintre sculptură, arhitectură şi urbanism. Milița Pătrașcu, eleva maestrului, afirmă într-o epistolă că *Templului dragostei*, înfățișat sub forma a „*doi pilaştri*" demonstrează pasiunea de arhitect a lui Brâncuși. „*Nebuni sunt aceia care consideră munca mea ca fiind abstractă; ceea ce ei califică drept abstract e tot ce poate fi mai realist, căci ceea ce este real nu este forma exterioară, ci ideea, esența lucrurilor" –* spunea Brâncuși, referindu-se la eroarea unora care considerau arta sa ca fiind una abstractă. Dacă, pornind de la afirmațiile sculptorului, vom admite că sculptura sa *nu este abstractă*, va trebui să conchidem, prin reciprocitate, că nici arhitectura care relevă *ideea, esența lucrurilor* nu este abstractă. Aceasta s-a întâmplat și cu monumentul lui Antonio Gaudi. Multe decenii, turiștii sau vizitatorii *Sagradei Familia* considerau acest monument ca fiind o formă de arhitectură abstractă, nedându-i o apreciere cum ar fi meritat în realitate. La un moment dat, japonezii, care admirau detaliile de interior, ca fiind o reliefare a naturii înconjurătoare, au atras atenția tuturor că această minunată creație este modernă, plină de sevă și conținut, dar nu abstractă. Ca urmare, în zilele noastre, arhitecți din lumea întreagă se inspiră din operele lui A. Gaudi, remarcate printr-un stil unic, având forme organice, colorate şi exuberante. În întreaga creație a acestui arhitect găsim *frumosul*, Gaudi considerând că *frumusețea este imaginea adevărului*. De aceea, vizitând Catedrala *Sagrada Familia* ai mai degrabă sentimentul că aceasta aparține felului de a fi al oamenilor îndrăgostiți de frumos, de natură, decât ca fiind un etalon al bogăției sau puterii bisericii. Majoritatea operelor sale arhitecturale se află în Catalonia, dar aceasta nu impietează să fie un arhitect universal. De aceea cardinalul Ragonesi l-a numit un *Dante al arhitecturii*.

Atunci când pleci din acest splendid oraș din Catalunia nu poți să nu te gândești cum ar fi fost considerat C. Brâncuși de către istoricii arhitecturii, dacă la Tg. Jiu am fi avut parte de milioanele de turiști japonezi sau din lumea întreagă, așa cum îi are Barcelona în fiecare an? Dar oricum ar fi, atât Antonio Gaudi, cât și Constantin Brâncuși au cu siguranță un loc în Panteonul culturii universale.

Text și imagini: ***Dumitru-Tudor Tănăsescu***

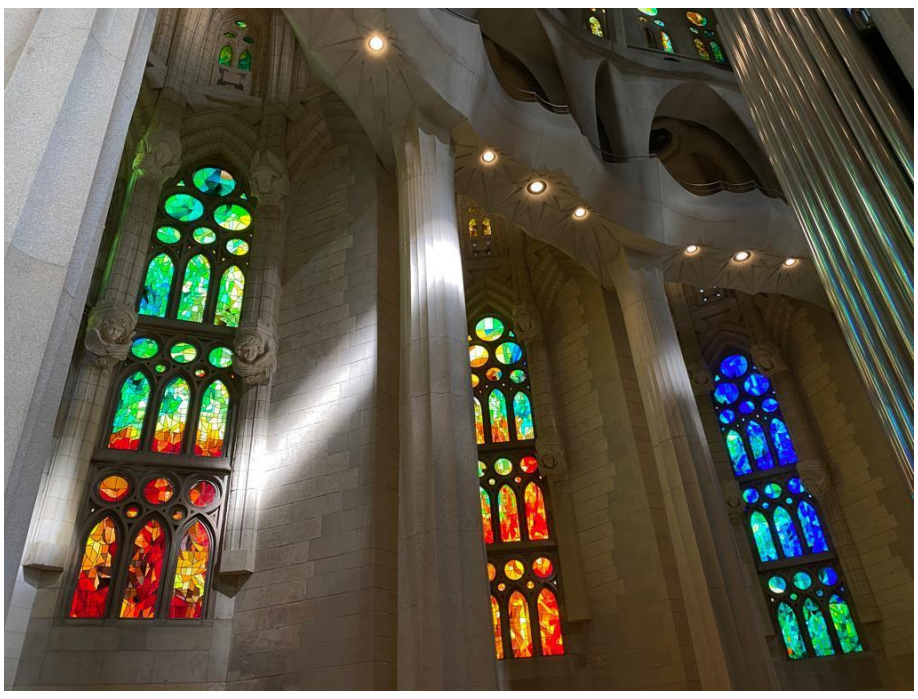

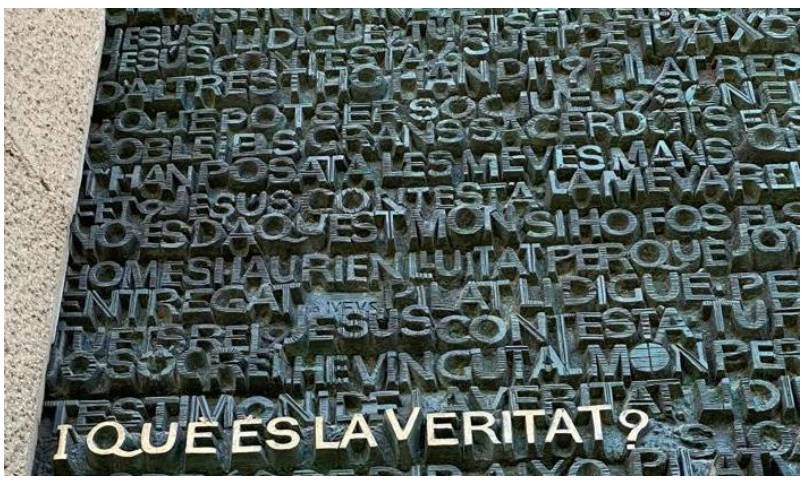

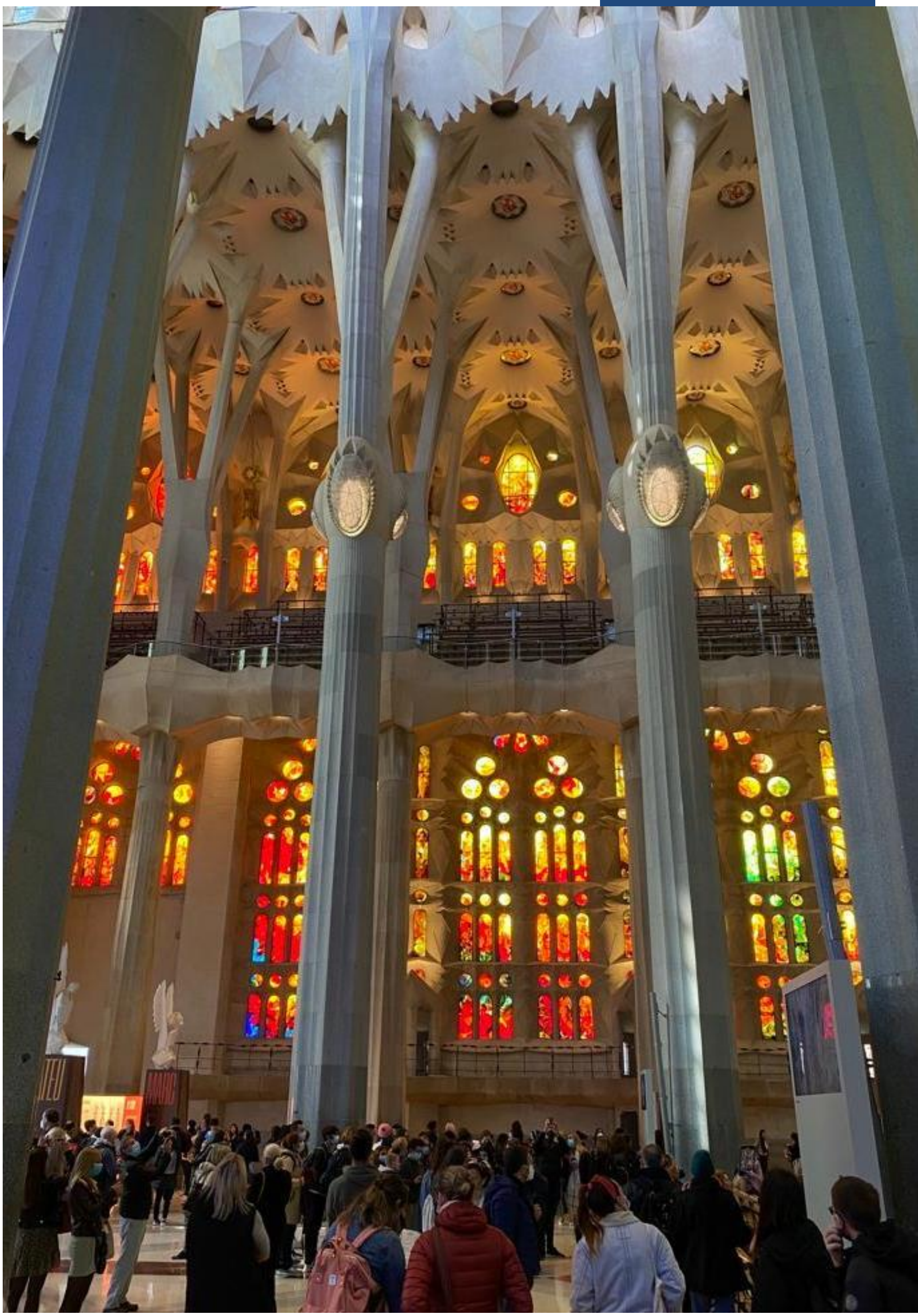

VILI ALECU

ELEGII SENTIMENTALE

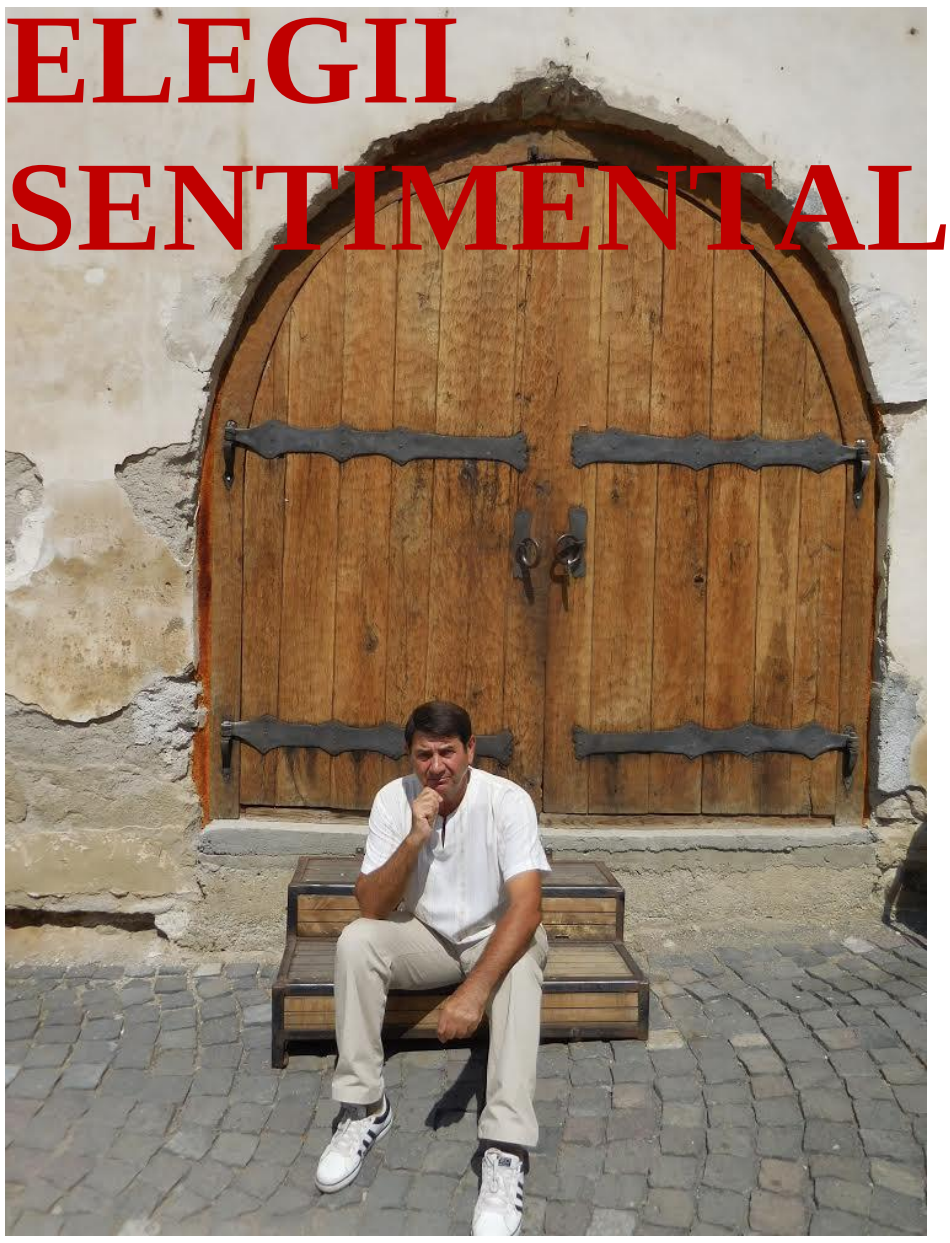

Un autor de o sensibilitate aparte, Vili Alecu (n.1953), aflat la al treilea volum tipărit, își etalează talentul liric sub forma unor confesiuni autobiografice, de o candidă și sinceră veridicitate. Din poeziile sale am ales acest florilegiu liric, care ne dezvăluie profilul unui autor stăpân pe condei, a cărui onestitate a trăirilor irumpe din fiecare vers. Poeziile acestuia surprind prin acuitatea observațiilor de finețe existențială, aerul elegiac pare a se afla sub imperiul tristei constatări a lui Vergiliu: „*fugit ireparabile tempus*” (timpul fuge fără să se mai întoarcă). Aflat mulți ani pe meleaguri străine, Vili Alecu regăsește satul copilăriei radical schimbat, de aceea se refugiază în lumea tihnită de odinioară, apelând la amintiri ce au rămas vii în memorie, ce îi trezesc nostalgii irepresibile. Temele sale preferate sunt iubirea, sinceritatea și puritatea sentimentelor, regretul pentru neîmplinirile trecutului, asumarea greșelilor și seninătatea cu care privește spe viitor, împăcarea cu propria viață.

Vili Alecu, o voce distinctă printre poeții zilelor noastre, ne propune un moment de reverie, de sinceritate, pentru care îi mulțumim.

Dan Toma Dulciu

Am învăţat să mor

Am învăţat să mor
    într-o seară de toamnă.
Striveam cu paşi resemnaţi
    covorul de frunze,
    în parcul pustiu.
Mă alungase tristeţea …
Fugeam de propriu-mi suflet
    şi nu reuşeam să m-ascund.
Cu cât mă depărtam,
    ajungeam tot mai aproape de mine.
Obosit, îmi ascultam inima
    bătând a dojană
    şi singur eram în tot împrejurul.
Norii din ochi
    îşi revărsau povara de lacrimi,
    căutând în zadar,
    speranţa uitării.
Intram în noapte,
    ca-ntr-un pustiu fără margini
Şi nu bănuiam în clipa aceea,
    c-am să-nvăţ a muri,
    aidoma frunzelor toamna,
    cu gând protector
    la floarea de Mai.

Amintiri din Praga

Am regăsit dragostea într-o ţară străină …
Pe Podul cu Sfinţi,
    într-o iarnă cu haine de toamnă.
Ninsoarea uitase să vină …
Pe alte meleaguri,
    gerul a rămas să mai doarmă.
Doar sufletul meu îmbrăcase culoarea zăpezii
În ochi te priveam, prin curcubeul de vară
Şi orice tristeţe şi vorbe tăioase …,
Au încetat, din senin, să mai doară.

Şi lumea zâmbea, ştiind ce noi
    nu îndrăzneam a-nţelege
Vltava legăna o barcă desprinsă de mal
Pescăruşi graţioşi, într-un spectacol de gală
Îşi desenau zborul pe câte un val.

Între apă şi cer plutea misterul albastru
De pe pod, perechi ca şi noi admirau măreţia
Bătrânului fluviu, înşirând alte poduri
Pe sub care de veacuri şi-a curs veşnicia.

Statui printre oameni şi Hrad-ul în zare
În Oraşul de Aur, dintr-o ţară albastră.
Printre ei, fericiţi şi discreţi totodată,
Eram noi, regăsiţi … şi dragostea noastră.

Ianuarie, 2002

Zi tristă la Praga

Cenuşiu e cerul astăzi la Praga
Sub ceaţa de plumb frigul persistă
Pe Podul cu Sfinţi e lume puţină
Un tânăr îngână o muzică tristă.

Vîltava nu-ncântă privirea
Cu valuri din zile cu soare …
Se luptă cu ploaia şi-n geamăt sinistru
Îşi urlă durerea, a tot curgătoare.

Dealul se-ascunde-n mantia neagră
Pustiu pe alei şi păsări nu cântă
O zi a tăcerii şi timpul mă doare
Mi-e zborul zadarnic c-o aripă frântă.

Tardiv să te chem .., n-ai să poţi auzi
Glasul meu stins într-un gând neştiut.
Aş vrea să cred că-n Oraşul de Aur,
Voi regăsi în curând ce-am pierdut.

Aprilie, 2002

Regăsire

Numele tău …,
Crenguţă de Brad
Botezată-ntr-o zi
În drum către Hrad

Oraşul destin
Ocrotit de noroc,
Ne-a prins pe-amândoi
În dulcele-i joc.

Oraşul altar,
Ne cheamă de-atunci
În ardere pură
Ca macii în lunci.

Şi suntem frumoşi
Cu soare-n privire
Peste timp regăsiţi
Într-o mare iubire.

Ne-ntoarcem cu gândul
De parc-am promis
În locuri de suflet
În oraşul de vis.

Căci Praga e templul
Trăirii divine …,
Crenguţă de Brad,
Alături de tine.

Iunie, 2002

Dincolo de timp

Dincolo de timp,
rămân amintirile.
Şi mai rămân,
frânturi de speranţă.

Dincolo de timp,
regretele devin simboluri
Ca nişte pietre funerare,
uitate-n vechi cimitire.

Dincolo de timp,
fără iertare,
străbunii s-or rupe de mine.
Voi duce povara de neam …
A neamului fără de nume.

Dincolo de timp,
se vor spune
tot mai puţine cuvinte;
Stele vor arde,
Multe stele s-or naşte
Şi viaţa va merge-nainte …

Sunt o pasăre albă

Sunt o pasăre albă,
rătăcită dintr-o altă lume.
Sunt o pasăre albă,
ce zboară de o vreme
pe un cer necunoscut..
Am ajuns la voi
căzută din înalturi,
sub durerea aripei rănite.
Mi-a fost teamă
de necunoscutul dinaintea mea.
Mi-a fost teamă de oameni.
Curând m-am liniștit.
Mi-ați dat un adăpost
și-un loc la masa voastră.
Sunt o pasăre albă
Ce nu mai zboară în înalturi
și-n graiul meu, vă mulțumesc!
Mă simt dator,
vă sunt prieten
Puținul ce-l aveți
l-ați împărțit cu mine
Dar azi vă rog,
să nu îmi cereți să vă cânt,
să râd cu voi
când rana mi-e deschisă.
Singur aș vrea să stau ...
Cu ochii-nchiși să zbor
pe-aripa gândului întreagă,
Pe cerul meu,
La cuibul ce-am lăsat arzând de dor.

Prima zi..., de pensie

A venit toamna cu ploile reci ...
Clepsidra se umple cu timpul trecut
Roata se-nvârte de milenii întregi
Eu bat la poarta unui nou început.

Şi dacă e vremea să fac un bilanţ
S-adun şi să scad împliniri, ne'mpliniri
Voi uita c-am fost o za oarecare pe lanţ
Şi-am avut impuse atâtea-ngrădiri.

Voi închide în urmă uşa simbol
Obiceiul unor şefi cu chip prefăcut
Cu lăcomia şi minciunile lor...
De azi am dreptul să nu-i mai ascult !

Voi crede într-un destin norocos
Urmându-l din halta în care-am ajuns
Voi lua cu mine doar ce-a fost frumos
Din locul unde-atâta suflet am pus ...

LIDICE... trăim fiecare o dramă

Iubirea mea a renăscut la Lidice …
Era într-o zi din mijlocul iernii.
Zăpada se topise
şi soarele părea rupt dintr-o primăvară.
Singurătatea mă alungase de-acasă
într-un loc de sfântă reculegere.
Se făcea că venim din lumi diferite,
coborând pe-aceeaşi undă, întru împlinire.
Călcam cu paşii pereche,
un loc al tragicului destin.
Trăiam fiecare povara
viselor pierdute în zori timpurii.

Şi ne rugam, - în adâncuri -
Nu pentru noi, - lăsaţi mereu la urmă -
ci, pentru aceia, - aşa ne place să credem -
ce-s frânturi din Crucea
ce cu sfinţenie ne-o ducem.
Respiram profund aerul sfânt al veşniciei
dincolo de moarte.
Priveam miraţi valea brăzdată
de jocul Subpământenelor-vietăţi,
într-un ritual doar de ele ştiut.

Ne-am oprit cu inima strânsă
şi lacrimi la graniţa pleoapelor,
în faţa a 82 de COPII împietriţi,
deveniţi ÎNGERI ai celor ce simt
infinita trăire a DEVENIRII
şi-a legăturii între starea de-A FI
şi rămânerea în nemurire.
Un fior divin ne-a străbătut o secundă,
purtându-ne în zbor spre tărâmul de vise.
Am fost în clipa aceea, Luceafăr şi Lună
şi plopi fără soţ
oglindiţi în unda lacului albastru.

Aici, ne-am dori să visăm zile în şir
şi seri
şi clipe
şi nopţi de iubire
şi-acea împlinire,
cât toate nesfârşitele-ntinderi.

Într-un târziu, paşii ne-au dus
acolo unde vom găsi Veşnicia.
Şi nu ne-am întristat
şi nu ne-am închinat
şi nu ne-am rugat
şi nu ne-am cerut iertare
pentru greşeli sau păcate …
Am cules crenguţe de brad
pentru candela zilelor adevărate
şi pentru aduceri aminte.

Era într-o zi de iarnă …
Eram împreună la Lidice
şi nu ştiam unul de altul …
Şi nu ştiam cât de mult ne iubeam
şi când ne vom regăsi întru împlinire …

Ianuarie, 2002

Vili Alecu

NARCIS ZĂRNESCU

DESPRE MIHAIL DIACONESCU SAU DESPRE CEL CE A REUȘIT SĂ FACĂ PUSTIA RODITOARE

Întâlnirile cu Mihail Diaconescu au fost dintotdeauna, pentru mine, sărbători ale spiritului. *Post mortem*, întâlnirea cu el devine o sărbătoare astrală.

Mihail Diaconescu a fost unul dintre cei mai activi scriitori români. Apologet al ortodoxiei şi promotor al spiritualității românești autentice, mereu prezent în marile cetăți ale țării. Mereu de pază la fruntariile României eterne. Ctitorind, an de an, încă o mănăstire-carte, încă o troiță-studiu teologic, încă o capelă-roman.

A trăit, a gândit, a simțit, a scris cât o generație întreagă de truditori întru ale cugetului și logosului. Poate că dispariția lui fizică dintre noi, în vremuri de pandemie a fost un semn : ne-a spus, pentru cine știe să tălmăcească mesajele oculte, că de-acum înainte ne-am putea întâlni pe zoom sau pe google classroom, așa cum face toată omenirea pandemiotă ? Eu îl întâlnesc însă mai mereu în reveriile mele, pe pragul cărților sale.

Se întâmplă, atunci, să-mi amintesc de scrisorile, multe rămase fără răspuns, scrise de Ion Creangă către Mihai Eminescu. La fel, și scrisorile mele către *Bădia Mihail* vor rămâne fără răspuns, dar însemnările lui Creangă îmi vor alina dorul de prietenul meu, Mihail Diaconescu…

« Bădie Mihai,

Ai plecat şi mata […], lăsând în sufletul meu multă scârbă şi amăreală. Să deie Dumnezeu să fie mai bine pe acolo, dar nu cred. […] Această epistolie ţi-o scriu în cerdacul unde de atâtea ori am stat împreună, unde mata, uitându-te pe cerul plin cu minunăţii, îmi povesteai atâtea lucruri frumoase… frumoase… Dar coşcogemite om ca mine, gândindu-se la acele vremuri, a început să plângă… Bădie Mihai, nu pot să uit acele nopţi albe când hoinăream, fără pic de gânduri rele. »

« Bădia Mihai », Mihail Diaconescu fusese inițiat de Platon și Aristotel, de părinții și scriitorii bisericești. Cunoștea bine, în profunzime, că la început a fost Cuvântul - Logos :

« εν αρχη ην ο λογος και ο λογος ην προς τον θεον και θεος ην ο λογος ουτος ην εν αρχη προς τον θεον παντα δι αυτου εγενετο και χωρις αυτου εγενετο. »

[« La început era Cuvântul, și Cuvântul era cu Dumnezeu, și Cuvântul era Dumnezeu. El era la început cu Dumnezeu. Toate lucrurile au fost făcute prin El. » Ioan 1 :1-14].

Și tocmai de aceea primise cu umilință și smerenie misiunea de a semăna cuvinte cu noimă; tocmai de aceea avea mare grijă de spațiul mioritic al Maicii Domnului și de dumbrava voroavelor din vechime.

Mihail Diaconescu știa, la fel de bine ca Dumitru Stăniloaie, la fel de bine ca mulți români care redesenaseră harta țării, de câte ori fusese nevoie, cu sângele, mintea și înțelepciunea lor, că forțele întunericului, la pândă, conspirau să distrugă rădăcinile identității noastre: tradiția și credința strămoșească:

« Poporul român crescut spiritual în mistica ortodoxă a luminii, nu în mistica occidentală a întunericului, e un popor care se bucură de lumină, căci lumina e în planul fizic expresia rânduielii, iar în planul spiritual, expresia bunătății sau a relației armonioase, generoase a omului cu semenul său ».

El, primul și singurul până acum, a introdus în literatura noastră o viziune hegeliană, cartografiind prin opera sa o copleșitoare

Mihail Diaconescu

« fenomenologie epică a spiritului românesc în dezvoltarea sa istorică ». Această fenomenologie epică s-a constituit, astfel, treptat, într-o armă subtilă de luptă împotriva scenariilor antiromânești. Romanele sale - *Culorile sângelui* (1973), *Adevărul retorului Lucaci* (1977), *Marele cântec* (1980), *Umbrele nopții* (1980), *Călătoria spre zei* (1982), *Speranța* (1984), *Depărtarea și timpul* (1986), *Marele cântec* (1987), *Sacrificiul* (1988) rescriu sinusoidele Istoriei noastre, zbătându-se între Orizonturile zbuciumate, răscolite de tranșee, înroșite de sângele ostașilor și Verticalele credinței, susținută de bisericuțe din lemn, de troițe, de mânăstiri și catedrale, care prind rădăcini - adevărate păduri spirituale - și nu încetează să se înalțe ca niște stele călăuzitoare la marile și micile răscruci ale neamului.

Mai târziu, în volumul *Farmecul dialecticii şi fenomenologia narativă* (2001), Mihail Diaconescu va relua și sintetiza teoriile sale despre roman şi natura specifică a epicului, lucrare post-Lukács-ană (*Specificul literaturii și al esteticului*).

Privită din depărtare, din 2021, *Opera magna* mihail-diaconesciană are, metaforic vorbind, forma predestinată a unui *trifolium*, un trifoi, simbol al Treimii, al echilibrului și armoniei. Forțând poate puțin logica și răbdarea metaforei, se poate spune că opera mihail-diaconesciană poartă discret stigmatul pur al Întrupatului divin.

Astfel, primul *folium* al acestui macro-simbol treimic este conturat de « fenomenologia narativă a spiritului românesc », care va prinde trup şi va primi argumente ontologice prin cele nouă romane. *Farmecul dialecticii şi fenomenologia narativă* (2001), lucrare apărută în perioada hermeneutică a autorului, va sintetiza cu rigoare și calm experiențele epice ale romancierului.

Al doilea *folium* se instituie din studiile de estetică a ortodoxiei și artei (*Prelegeri de estetica Ortodoxiei*, I-II, 1996).

Al treilea *folium* marchează o eternă întoarcere *ad originem*, adică la istoria sacră sau sacralizantă: *Istoria literaturii dacoromane* (1999), *Antologia de literatură dacoromană. Texte comentate* (2003), *Lainici. Capodoperă a artei românești și europene* (2011), *Teologia ortodoxă și arta cuvântului. Introducere în teoria literaturii* (I-III, 2013).

Primul *folium*, care poate fi citit fie cronologic, fie urmând traseele subiective impuse de autor, ne dezvăluie că istoria sacră se întrupează și este reprezentată de « oameni care au fost » și a căror energie modelatoare ne incendiază încă memoria : Arhidamos, ambasador al lui Burebista în Roma lui Cezar; astronomul şi teologul Dionysus Exiguus, discipol la *schola* unei mânăstiri tomitane; retorul Lucaci, truditor la imaginea Renaşterii pre-brâncoveneşti, din vremea Movileştilor; Pârvu Mutu, pictorul oficial al lui Constantin Brâncoveanu ; muzicianul şi savantul Ioan Căianu-Valachus, episcop romano-catolic, în Transilvania; Principele Grigore Alexandru Ghica al X-lea, aflat *subt* vremurile romantismului; Marea Unire și luptătorii ardeleni angajați în această misiune.

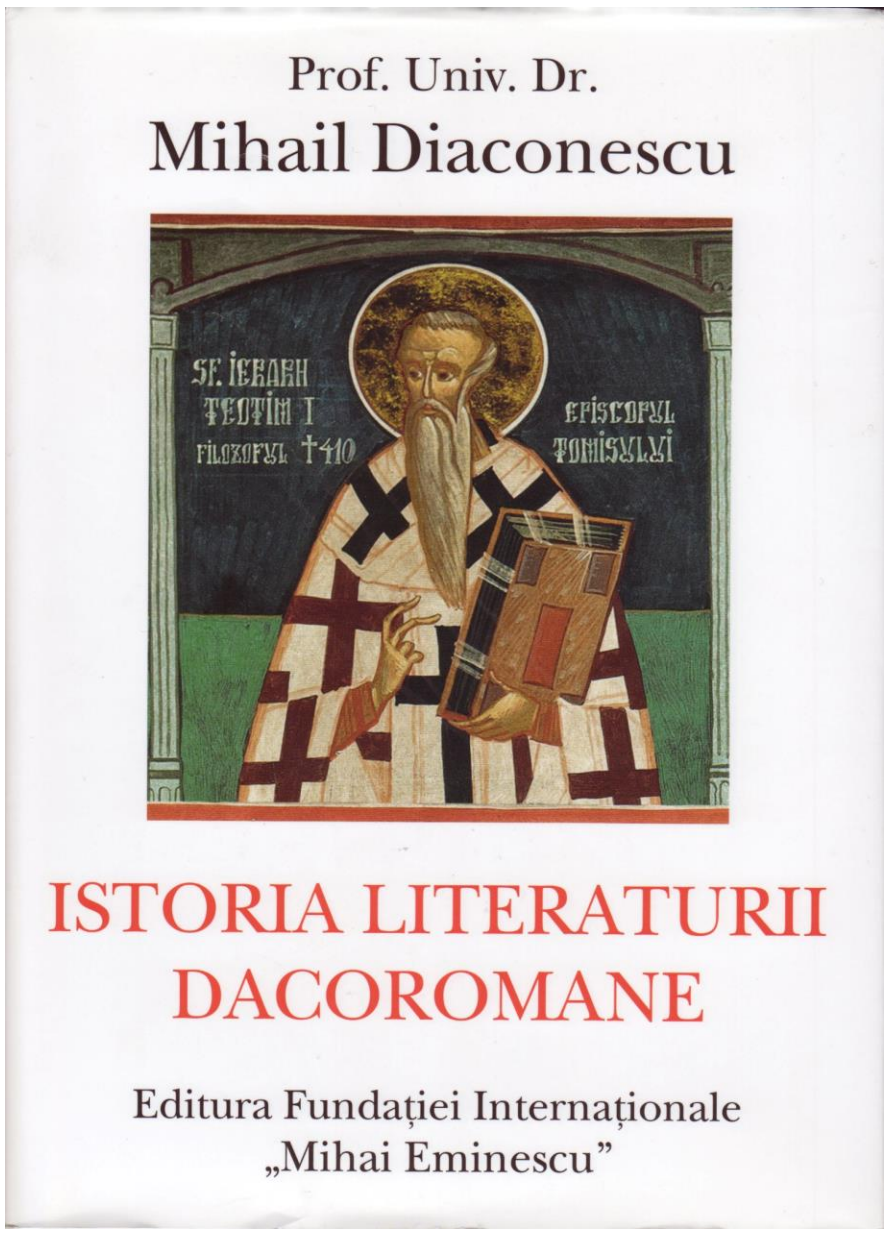

Principii de estetica Ortodoxiei (1995-1996, 2009) deschide al doilea *folium*, sub forma unui diptic : *Teologie și estetică* și *Ipostazele artei*, la care se adaugă un triptic, format din volumele I-III ale *Teologiei ortodoxe și artei cuvântului* (2014).

Estetica ortodoxiei, așa cum o concepe Mihail Diaconescu, pe baza unor categorii clasice (frumosul, mistagogia și caligogia, jertfa, cateheza, simbol și analogie, antinomie și anagogie etc.) a fost nu de puține ori comparată cu marile modele standard, datorate lui Hegel, Hartmann, Croce sau Vianu. O comparație superficială, deoarece, baza inspirațională și argumentativă a demonstrațiilor mihail-diaconesciene este complet diferită de fundamentele iluștrilor săi predecesori. La Mihail Diaconescu temeiul și rostul discursului său estetic sunt asigurate de teologia dogmatică și liturgică ortodoxă, ca și de patrologia ortodoxă. Operele Areopagitului, ale Sfântului Maxim Mărturisitorul (*Ambigua*), dar şi ale scriitorilor stră-români sau daco-romani din secolele I-VI (Aethicus Histricus, Ioan Cassian, Niceta de Remesiana, Dionisie Smeritul, Leontius Byzantinus, Ioan Maxentius) conturează o replică ortodoxă, care, din perspectiva istoriei ideilor, completează și nuanțează *mutatis mutandis* estetica teologică, scrisă în registrul catolic și heideggerian de Hans Urs von Balthasar (1905–1988), autor a 85 de lucrări fundamentale, a peste 500 de articole, considerat în unanimitate drept unul dintre cei mai mari teologi ai veacului XX, dacă nu chiar cel mai important, după spusele cardinalului Henri de Lubac, numit *peritus*, teolog expert, de către Papa Ioan Paul al VI-lea ; membru în Comisia Teologică de Pregătire a Conciliului Vatican II (1965), autorul din umbră al textelor programatice esențiale propuse de acest Conciliu reformator și « postmodern », și anume : *Lumen gentium* (*Lumina popoarelor*), despre Constituția dogmatică a Bisericii, și *Gaudium et spes* (*Bucurie și speranță)*, despre reformarea Bisericii în și pentru lumea modernă. Dar ca să se înțeleagă limpede și coerent, exigențele acestei comparații, precum și superlativele argumentate și bine temperate, care redefinesc estetica ortodoxă a lui Mihail Diaconescu, prea puțin cunoscut de contemporani, în ciuda sutelor de recenzii și prezentări, e nevoie de o schiță măcar a trilogiei balthasariene.

Hans Urs von Balthasar este autorul unei trilogii teologice sistematice în șaisprezece volume (1961 – 1987), parțial tradusă și în limba română. Cele trei părți ale trilogiei urmează tripla autodescriere a lui Isus : « Eu sunt calea, adevărul și viața » (Ioan 14: 6), care corespund triadei *transcendentalia*, atribute care exced toate categoriile : *bonum, verum și pulchrum* (binele, adevăratul și frumosul).

[A] *Herrlichkeit* (Gloria Domnului) este o lucrare de estetică teologică, în șapte volume.

[B] *Theodramatik* (Theo-Drama) este o lucrare în cinci volume despre « teoria dramatică teologică », în care autorul finalizează principalele sale teze privind soteriologia, hristologia și escatologia, analizând etica și bunătatea, așa cum transpar din *praxis*-ul divin, dar și din răspunsul omului, ilustrate faptic și evenimențial de reprezentările și ritualurile din Vinerea Mare, Sâmbăta Mare și Duminica Paștelui.

[C] *Theologik* (Theo-Logica) este o lucrare în trei volume despre « teoria logicii teologice », în care se descrie adevărul despre relația naturii lui Iisus Hristos (cristologie) cu realitatea însăși (ontologia sau studiul ființei).

Spre deosebire de Hans Urs von Balthasar, Mihail Diaconescu aduce în prim planul dezbaterii, alături de părinții fondatori ai dogmaticii și învățăturilor ortodoxe, şi filosofia vieţii, aşa cum a fost înțeleasă și practicată de trăiriştii români: Nae Ionescu, Mircea Eliade, Dumitru Stăniloae, Nichifor Crainic, Mircea Vulcănescu, Vasile Băncilă, Constantin Noica, Traian Brăileanu, Virgil Bogdan, Petre Ţuţea, Octav Onicescu, Arşavir Acterian şi alţii.

Al treilea *folium* ar putea cuprinde volumele *Biserici şi mănăstiri ortodoxe* (1988), *Istoria literaturii dacoromane* (1999) şi *Antologia de literatură dacoromană. Texte comentate* (2003).

Fiind o sinteză ştiinţifică cu caracter fundamental şi monumental, unică în cultura română şi europeană, *Istoria literaturii dacoromane* constituie o noutate într-un domeniu interdisciplinar, compus din elemente istoriografice, teologice, arheologice, literare, estetice, puncte de plecare care deschid perspective multiple asupra unor autori ignorați până atunci sau pierduți prin arhive, din care Mihail Diaconescu construiește temelia pentru o nouă revoluție intelectuală, o răsturnare controlată a ierarhiilor valorice, necesară periodic, și care confirmă, de fapt, vitalitatea energiilor naționale, geniul românesc, care se adaptează Istoriei, păstrându-și însă, pe mai departe, identitățile profunde. Mihail Diaconescu invită în agora și îi pregătește pentru Judecățile de Apoi ale Istoriei pe strămoșii daco-romani, pe care îi purtăm cu toții, chiar dacă nu suntem întotdeauna conștienți, în sânge, în cuget și simțiri. Și în destin, mai ales în destin : Gaius Noster, Aethicus Histricus, Laurentius Mellifluus de Novae, Sfântul Ioan Cassian, Sfântul Niceta de Remesiana, Sfântul Dionisie Smeritul, Dionysius Exiguus, Dionysius Areopagita, Auxentius de Durostorum, Leontius Byzantinus, Sfântul Martinus de Bracara, Ioan Maxentius şi alţii.

Contemporanii, nu toți, din păcate, l-au considerat pe Mihail Diaconescu, « reputat profesor, romancier, estetician, critic şi istoric literar », autor al unei « ample lucrări de sinteză, intitulată *Istoria literaturii dacoromane* (...). Este cea mai amplă sinteză ştiinţifică dedicată literaturii dacoromane din câte au fost elaborate până acum în cultura română. », crede Pr. acad. prof. univ. dr. Dumitru Popescu.

merge împotriva cursului postistoriei (…), este şi Mihail Diaconescu, personalitate de anvergură hasdeiană, cu cel puţin două proiecte ciclopice împlinite: e vorba de cele două volume de *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* şi de recenta *Istorie a literaturii dacoromane*, însumând 830 de pagini. Atributul monumental devine inevitabil pentru ambele lucrări ». Un alt contemporan, latinistul Liviu Franga, plusează : « Adevărul despre primordiile culturii române a fost ţelul cărţii pe care ne-a dăruit-o profesorul Mihail Diaconescu în unul din ultimii ani ai secolului şi mileniului. O carte, i-am spune, milenară, în ambele sensuri ale termenului ». Un celebru filosof, Alexandru Surdu, și un cunoscut istoric, Ion Scurtu, subliniază, și ei, monumentalitatea proiectului mihail-diaconescian : « În 1999, a văzut lumina tiparului (...) o lucrare monumentală - *Istoria literaturii dacoromane,* semnată de domnul Mihail Diaconescu (...) Această carte fundamentală este o expresie vie a faptului că românii - prin strămoşii lor din secolele I-VI d.Hr. - au realizat opere durabile, prin care au sporit zestrea intelectuală a umanităţii ». Şi : « Monumentala lucrare *Istoria literaturii daco-romane* de Mihail Diaconescu este o contribuţie fundamentală la edificarea istoriei noastre spirituale ».

Printre primii învățați, care au remarcat noutatea, rigoarea şi multidisciplinaritatea operei sale, s-a numărat și un redutabil comparatist, Ovidiu Drimba, ucenic al unor mentori de prestigiu (Lucian Blaga, Tudor Vianu, D. Popovici), autor al *Istoriei culturii și civilizației* (I-IV, 1984-1995) : « Vasta sinteză *Istoria literaturii dacoromane* este o noutate absolută în cultura română şi europeană. Ea oferă lectorului date istorice, repere biografice, prezentări de texte, interpretări estetice, analize comparatiste, stilistico-lingvistice, teologice şi sociologice, într-un demers critic, analitic şi sintetic multidisciplinar, pe cât de amplu, pe atât de riguros conceput şi realizat. (...) Dominantă în vasta sinteză a domnului Mihail Diaconescu este metoda istorică. Faptele literare sunt grupate şi ordonate cronologic, în funcţie de succesiunea lor în timp. Ordinea cronologică face posibilă urmărirea unor constante, dar şi a unor influenţe de la o etapă la alta, respectiv a descendenţelor literare. Şase secole de cultură literară echivalează cu o perioadă de lungă durată. În răstimpul duratelor lungi din istorie, evenimentele, inclusiv cele literare, sunt totdeauna de o mare diversitate ».

Se adunaseră, la un moment dat (2009), așa cum a confirmat Ilie Barangă, bibliograf cu răbdare benedictină, peste două mii de « intrări », cuprinzând exegeze, studii, recenzii, asupra vastei creaţii a lui Mihail Diaconescu. Printre semnatari se numărau Patriarhul de fericită amintire Teoctist, Mitropolitul Antonie Plămădeală, IPS Nicolae, Corneanu Mitropolitul Banatului, IPS Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, IPS Andrei Andreicuţ, Mitropolitul Clujului, Albei, Crișanei şi Maramureşului, PS Sebastian, Episcopul Slatinei şi Romanaţilor, Pr. Acad. Prof. Univ. Dr. Mircea Păcurariu, Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Abrudan, Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru Radu, Pr. Acad. Prof. Univ. Dr. Dumitru Popescu, Pr. Prof. Univ. Dr. Gheorghe I. Drăgulin, Pr. Conf. Univ. Dr. Ioan Stancu, Pr. Prof. Vasile Boholţeanu, Pr. Prof. Univ. Dr. Gheorghe Bogdan, Pr. Dr. Valentin Bogdan, Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, Arhidiacon Dr. Sebastian Barbu Bucur, Pr. Nicolae Crângaşu, Ieromonah Cristofor Dancu, Pr. Iosif Zoica, Pr. Ion Ionaşcu, Pr. Ion Marin Mălinaş, Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Nichita, Pr. Dorel Octavian Rusu, Pr. Dumitru Sandu, Pr. Cornel Paiu, Arhidiacon Dr. Teodor Savu, Pr. Sabin Vodă, Pr. Florin Croitoru şi mulţi alţii. Elită intelectuală a României se constituise într-un cor antic de binecuvântare. O *laudatio* colectivă, rarisimă în spațiul carpato-danubiano-pontic și, acum, european.

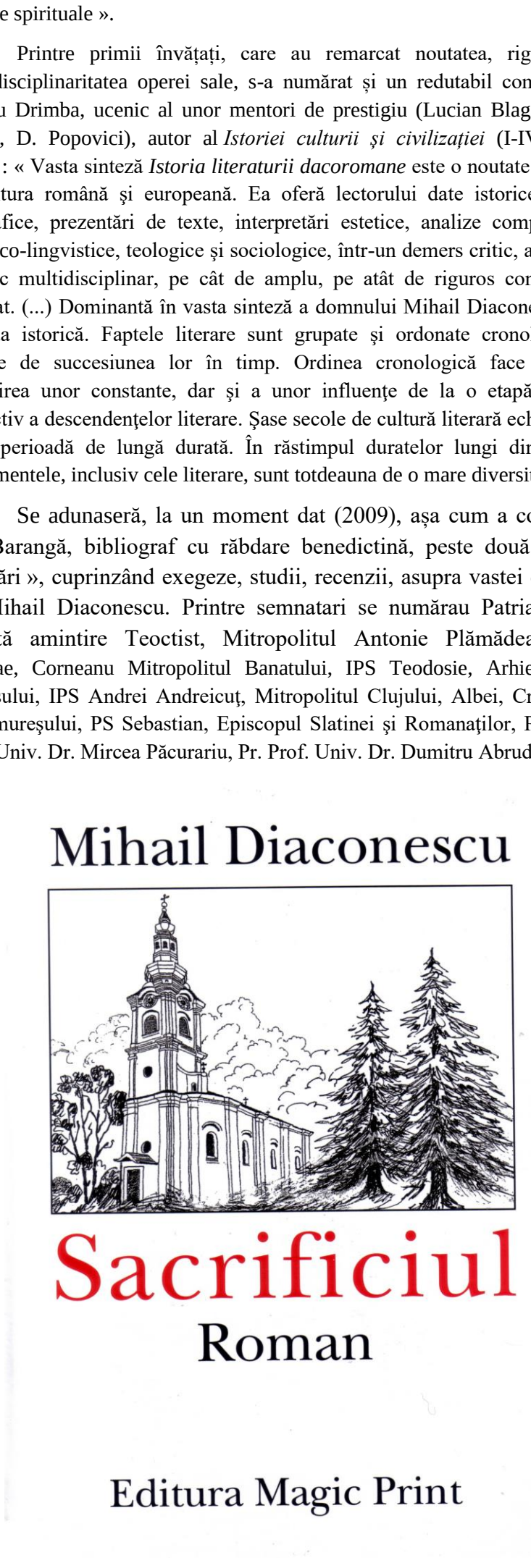

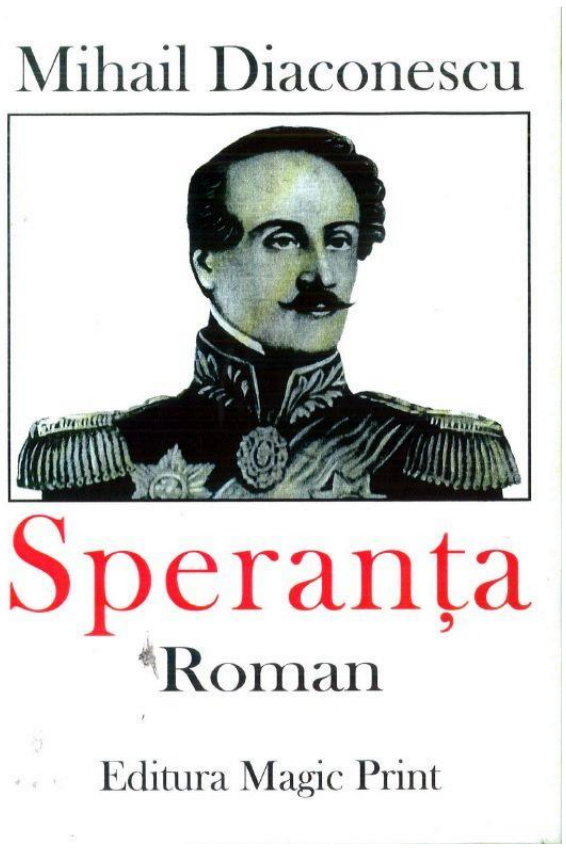

Așa cum remarcam undeva, Mihail Diaconescu ține locul mai multor generații, care au fost cenzurate, blocate, exterminate sau nenăscute încă. El a încercat să umple golurile din memoria și conștiința istoriei și istoricității noastre. Acum, la un an de la dispariția sa, încep să înțeleg că, și el, a fost « *glasul celui ce strigă în pustie: „Îndreptați calea Domnului", precum a zis Isaia proorocul.* » (Ioan 1 :23). Dar, continuând să visez și să-l recitesc pe Isaia, mă gândesc că porunca de Sus a fost poate mai aspră, mai greu de îndurat, aproape imposibil de implinit : « *Un glas strigă: „În pustiu gătiți calea Domnului, drepte faceți în loc neumblat cărările Dumnezeului nostru"*.» (Isaia 40 :3).

Pe o scenă încărcată cu semne și simboluri, îl văd parcă pe Mihail Diaconescu cum este trimis într-o Țară pustiită de comunism, într-un timp golit de miez și rosturi. Știe că trebuie să înalțe o *opera magna*, știe că prin opera sa va găti Calea Domnului și va face drepte, în loc neumblat, cărările Dumnezeului nostru. Acesta a fost destinul lui sau cel puțin așa îmi place să cred.

Am vrut să scriu inițial că zborul acestui spirit elevat și subtil, l-am numit încă o dată pe Mihail Diaconescu, s-a frânt neașteptat ca zborul lui Icar, cel îndrăzneț și necugetat, care ținea cu orice preț să se apropie de Soare. Aș fi greșit, căci Mihail Diaconescu nu era un Icar orbit de lumina cunoașterii. El a fost mai degrabă un Prometeu, care a furat focul sacru al cunoașterii din Olimpul zeilor ca să îl dăruiască oamenilor, iar vulturul mitic care îi sfâșia ficatul, sediu al sufletului și al divinației, după Platon, va deveni la Mihail Diaconescu vulturul voinței de a crea, de a ctitori idei, de a le lăsa moștenire neamului său.

A reușit să facă Pustia roditoare. A reușit să găsească miezul teologic din străfundurile Istoriei noastre. A reușit, cred, să întrezărească la orizont primele semne ale unei soteriologii posibile, după modelul sfântului Atanasie din Alexandria, o soteriologie a neamului românesc, rămasă nescrisă.

Narcis Zărnescu

LUCRĂRI DE PICTURĂ ȘI CALIGRAFIE

GEORGE MARIN

George Marin, născut la 15 septembrie 1958 în București, absolvent al Univestității din București, intrat în diplomație, începând cu 1995, este atras de pictură, portretistică și studiul caligrafiei *Spencerian* și *Copperplate*. Membru al IAMPETH (*Asociația Internațională a Caligrafilor Profesioniști*), a avut colaborări cu *Academia de Artă Vizuală Tallinn*, precum și expoziții personale și de grup, caligrafie și pictură, la București - *Palatul Parlamentului 2009/2010*, precum și la *Tallinn/ Estonia* 2014/2015.

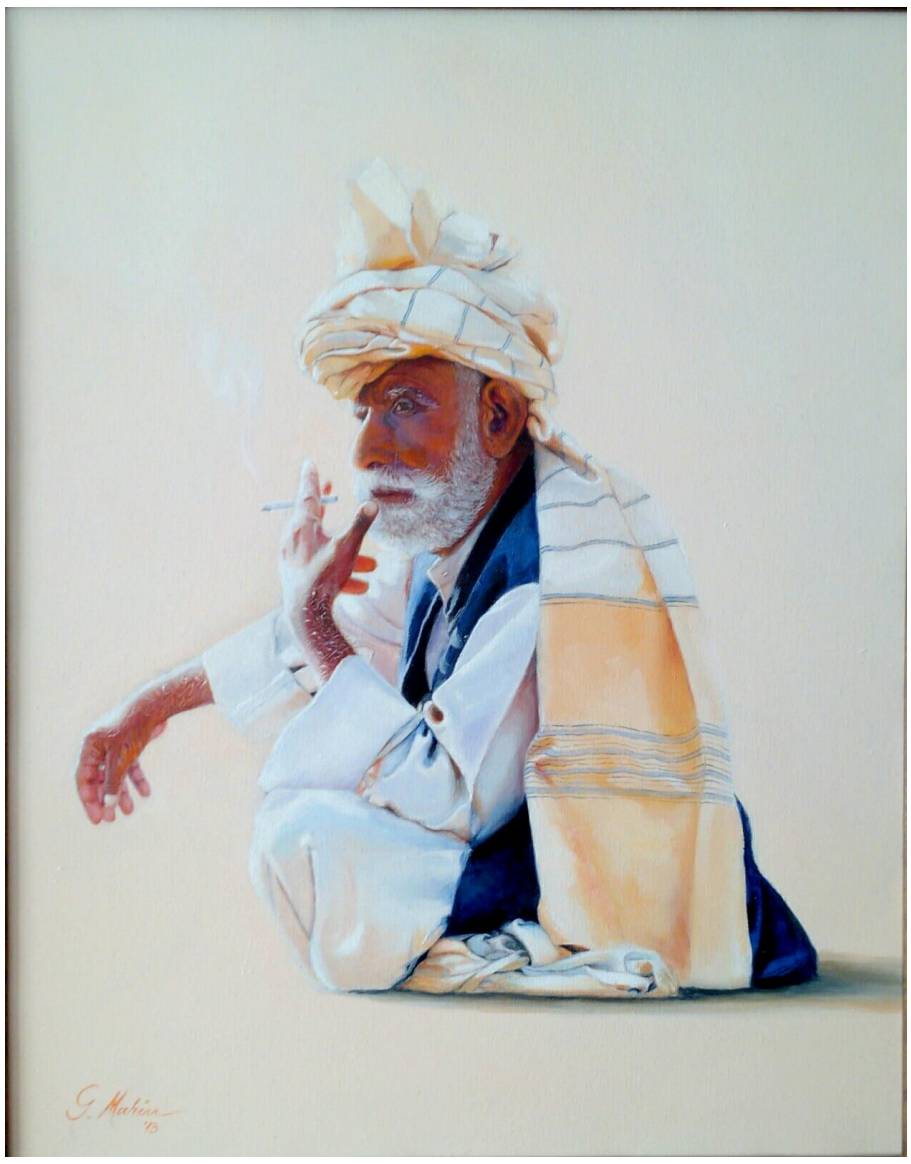

„Salem Alecum", u/p, 2014

„Ape adânci", 2018

„Orizonturi" u/p 2014

„Angela", u/p, 2013

„Regele" u/p 2013

„Domnișoară de onoare" 2016

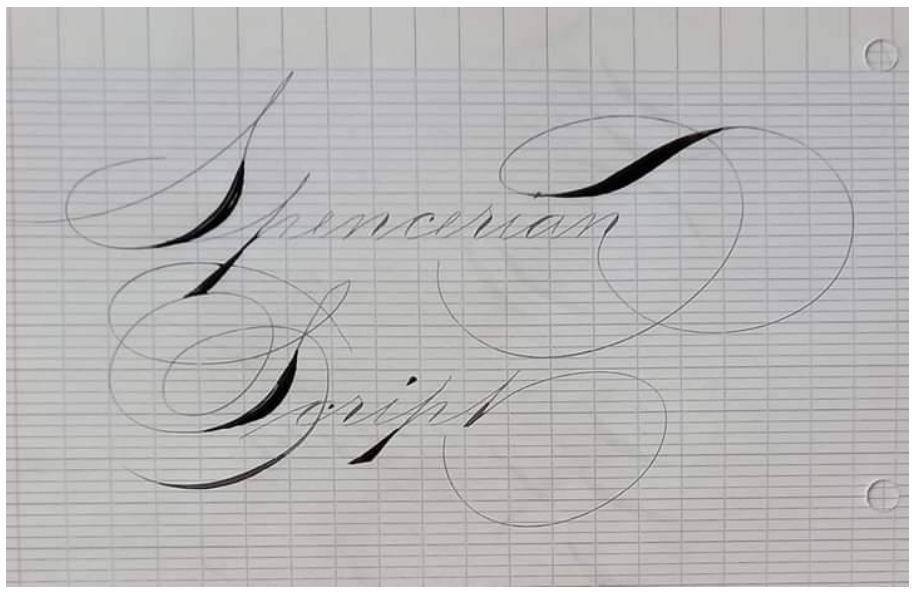

„Episcopul ", u/p, 2022

„Enescu", 2010

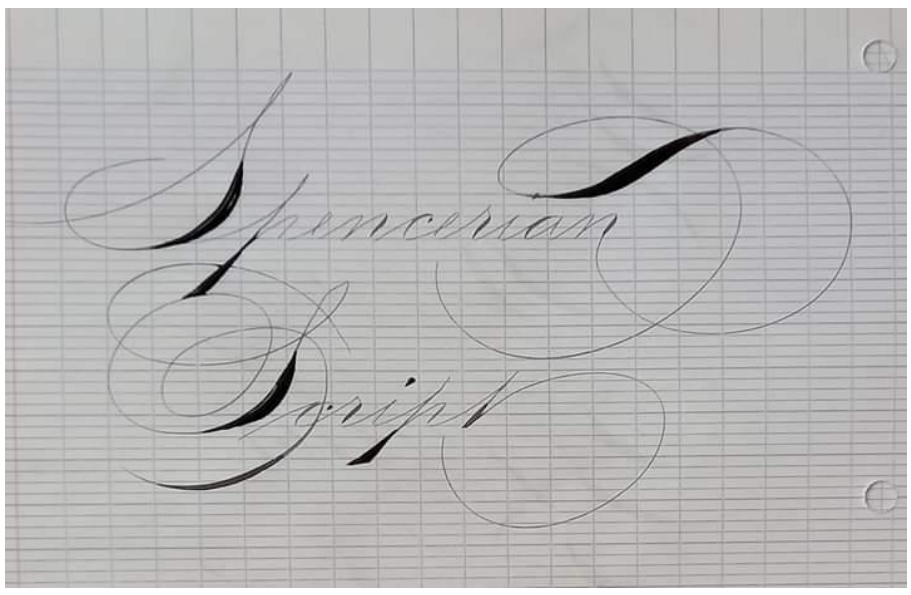

„Solitudine", 2018

„Portret”, u/p

GEORGE ROCA

ÎN LUMINA CUVÂNTULUI SCRIS - INTERVIU CU DOAMNA ELENA BUICĂ – O SCRIITOARE APROAPE NONAGENARĂ

George ROCA: *Iată-ne din nou în momente de revenire pe tărâmul interviurilor despre universul spiritual ca în atâtea alte dăți. Ne cunoaștem de mult timp, dar mai avem încă multe de aflat sau vrednice de reamintit. Pentru că au apărut mai multe interviuri în care șirul vieții dumneavoastră a fost pe larg prezentat, de această dată interviul se va referi cu precădere la universul fără limite al sinelui, oglindit în propriile scrieri publicate. Fiind un eveniment remarcabil în viața dumneavoastră, păşirea pragului celor 90 de ani, pe care îi veți sărbători la 3 ianuarie 2023, cred că este potrivit, ca să ne spuneți pentru început, cum vă simțiți la această etapă de viață. Care vă este starea fizică și psihică?*

Elena BUICĂ: Vă mulțumesc pentru statornicia cu care reveniți pe acest tărâm al dialogurilor la distanță, ținând cont că sunteți supraaglomerat cu munca de binefacere în folosul limbii, literaturii și culturii neamului nostru românesc. Va răspund cu toată căldura inimii, ilustrând și cu citate luate din scrierile mele pentru a fi cât se poate de aproape de ceea ce mă definește. În ceea ce privește starea mea fizică, mulțumesc Tatălui Ceresc, fiindcă, ajungând la cei 90 de ani, acest rotund biografic râvnit de mulți semeni, pot zice că este așa cum e orânduită viața întregului Univers. Merge asemenea naturii, asemenea soarelui acum aflat în curbă spre apus, merge liniștit, cu pierderi lente, fizice, mai ales, dar suportabile. Până la această vârstă nu am observat cum s-au strecurat anii printre aniversări, printre bucurii și suferințe sau preocupări pentru înfăptuirea obiectivelor propuse. M-a ajutat firea mea optimistă, spun asta ca să amintesc câte ceva și de starea psihică. Și vorbind despre darul primit, cel al unei senectuți mai prelungite, îmi vine în minte ce zicea Seneca: *„Ceea ce importă nu e lungimea, ci valoarea vieții”.* Am încercat să dau valoare vieții apropiindu-mă cât se poate de mult de omul cu sentimente frumoase, omul cu inima plină de recunoștință și credință, omul care simte, primește și dăruiește iubire.

Pe cei care calcă hotarele omeniei și se aruncă cu vrăjmășie asupra mea îi las să se scalde în suc propriu. Nu sar la bătaie. Pentru starea mea de bine mă ajută și lectura, amintirile și imaginația. O formă înaripată mi-o dau vibraţiile inimii și ale minții luând forma cuvintelor scrise ca pentru a fi dăruite celor care se ostenesc să-și arunce ochii pe scrierile mele, pe acest fruct rumenit al toamnei târzii, cu aroma gutuilor care privesc iarna de pe pervazul ferestrei.

George ROCA: *Vă rog să ne prezentați în linii mari câteva date ale vieții dumneavoastră pentru a ne servi ca punct de plecare în acest interviu.*

Elena BUICĂ: Născută la 3 ianuarie 1933, fac parte din stirpea cu rezonanță a familiilor Buică, oameni falnici, vânjoși și harnici, din comuna Țigănești, situat în Teleormanul lui Marin Preda, Zaharia Stancu, Gala Galaction și Constantin Noica, a cărui rădăcină ereditară avea ceva comun și cu neamul nostru. Tata, Spirea Buică, era fiu de țăran de la talpa țării, dar a prins din zbor un avânt al dezvoltării micii burghezii din perioada interbelică și a devenit negustor de cereale cu mult succes, până când au venit vremuri vrăjmașe și a plătit scump categoria socială în care a fost încadrat, cea a burgheziei, dușman al poporului. De aici, și consecințe pentru cei trei copiii ai familiei. Am urmat școala primară în Țigănești, apoi Școala Normală timp de opt ani, din care, patru ani la Institutul „Ioan Oteteleșanu” din localitatea Măgurele, lângă București și, după reforma învățământului din 1948, patru ani la Școala Pedagogică nr. 2 din București, ambele instituții de renume. Cursurile universitare le-am urmat la Cluj, la Universitatea „Babeș-Bolyai” după ce, prin căsătorie, mi-am schimbat statutul social, care-mi interzicea să frecventez cursuri de învățământ superior. Am fost profesoară de limba și literatura română în Bihor, Cluj și București până la pensionare, în 1988. În anul 1998 m-am stabilit în Canada, la familia fiicei mele. Am început să scriu la 70 de

ani, semnând și cu pseudonimul „BUNI”. Deși proza mea a dat în pârg destul de târziu, ea a devenit un nou mod de a exista. Debutul literar l-am făcut la prestigioasa revista de cultură „Observatorul” din Toronto, condusă de domnul Dumitru Puiu Popescu, care mi-a oferit o rubrică permanentă care durează până în zilele acestea. Am fost îndrumată și ajutată de remarcabilii oameni de cultură Artur Silvestri și George Roca. Scriu proză scurtă pe care am publicat-o în nenumărate reviste pe multe meridiane ale Pământului nostru. Aceste scrieri au fost adunate în 18 volume și sunt în pregătire alte trei volume.

George ROCA: *În mai multe lucrări publicate vorbiți despre dorul accentuat din timpul senectuții, pentru oamenii și locul natal, Țigănești-Teleorman. Cum vă explicați accentuarea acestei atracții?*

Elena BUICĂ: Se spune că apele fluviului, înainte de a se arunca în mare, unde își încheie drumul, se uită înapoi cu nostalgie la locul ivirii pe acest Pământ. Părerea aceasta cred că a izvorât din trăirea celor de vârsta a treia, numită și vârsta înțelepciunii. În locul cald al inimii și eu adăpostesc anii copilăriei, oamenii și locurile natale, bag seama, corola-nţelepciunii îmi surâde câteodată și mie. Cred în afirmația celor care spun că înaintarea în vârstă aduce cu sine un sentiment mai puternic al legăturii omului cu pământul din zona în care s-a născut, cu apa și aerul care au dat puterea să scoți primul țipăt vestind sosirea în această lume. Pământul, aerul și apa locului unde ai venit pe lume au funcții generatoare de viață. Ăsta este motivul pentru care, abia acum îmi găsesc ereditatea în viața omului de la țară, în mod special al timpului venirii mele pe acest pământ. Fondul ancestral de simțire românească ne învață că acel cuvânt ACASĂ nu este un loc anume, ci este un SENTIMENT.

George ROCA: *Din nota biografică aflăm că ați emigrat în Canada în anul 1998, la 65 de ani. E un act de cutezanță. Ce v-a împins să faceți acest pas? Pe ce ați pus bază mai mult, pe rațiune sau pe intuiție? Cu ce gânduri și hotărâri v-ați înarmat când ați luat hotărârea să plecați definitiv? De unde forța să schimbaţi ţara, mediul de viaţă, să vă acomodaţi în altă cultură?*

Elena BUICĂ: Într-adevăr, a fost un act chiar de mare cutezanță să renunț la toată agoniseala de-o viață, să renunț la țară și climatul ei, la prieteni, la limba pe care am slujit-o cu devotament, la obiceiuri, tradiții de care eram foarte legată, la universul spiritual… Mă bucuram de un nume bun. A trebuit să-mi calc pe inimă și să mă duc în Canada ca să ajut la creșterea și educația nepoatei mele. N-am putut să nu răspund strigătului de ajutor al fiicei mele.

George ROCA: *Cum a decurs acomodarea în Canada? Totul a mers bine de la început? Ce vi s-a părut cel mai greu în acest proces de acomodare?*

Elena BUICĂ: O spun clar şi răspicat: nu este uşoară pentru nimeni strămutarea în altă ţară, mai ales la senectute, lăsând de izbelişte toată agoniseala de-o viaţă. Îţi trebuie multă forţă interioară să te arunci în necunoscut, în nesiguranţă, ca o frunză în bătaia vântului, să iei totul de la capăt, să vorbeşti o altă limbă în timp ce gândeşti şi trăieşti în interior în limba maternă, să-ţi învingi dorul de ceea ce a fost parte din fiinţa ta, să ţii pasul în alt ritm cu cei care acum formează noul tău univers şi când cazi, să ai puterea de a ridica fruntea din ţărână ca să priveşti iarăşi cerul.

Înainte de a pleca din ţară, am ştiut ce las în urmă, am intuit ce mă aşteaptă, dar familia a fost mai presus de alte cauze. Fiica mea şi familia ei aveau nevoie de mine şi le-am ascultat chemarea, chiar dacă preţul a fost scump, dar nimic n-a fost mai scump decât ei. Mi-am propus să fiu înţeleaptă pe cât se poate, să stau cu ochii aţintiţi pe noi înţelesuri ale vieţii într-o ţară în care rosturile se deosebesc mult de ceea ce cunoşteam până acum, să accept noul, să mă adaptez cât mai repede cu putinţă pentru a micşora costul adaptării. Canada e o ţară minunată, o iubesc şi pe ea şi o preţuiesc, mi-a oferit multe motive ca să-mi petrec anii senectuţii în condiţii bune, dar partea mea de suflet şi locul meu pe lume sunt tot în ţara în care am sorbit prima gură de aer şi de apă, printre oamenii din mijlocul cărora m-am ridicat sau împreună cu cei cu care am râs, am plâns, am învăţat, am nuntit, am botezat, într-un cuvânt, am vieţuit cu toate cele bune şi mai puţin bune, aşa cum ni le aşterne viaţa în calea fiecăruia.

În vara anului 2011, pentru prima dată, am fost în România împreună cu nepoata mea, Mara, atunci la 19 ani. Mare i-a fost mirarea când m-a văzut în mediul meu firesc. Spunea la toată lumea: *„Buni a mea aici este alt om. Acum o cunosc mai bine pe Buni. Aici e locul ei de pe pământ, aici este ea cea adevărată. Acum văd cât a costat-o să stea alături de mine”.* Dar dacă ar fi posibil să dau înapoi roata vieţii şi să ajung iarăşi la momentul luării deciziei plecării, cred că tot la fel aş proceda, dar aş face totuşi multe mişcări altfel. După mai mulţi ani, trăim sufleteşte mai lejer în două ţări şi le iubim pe amândouă, căci nu există o axă asigurătoare a suveranităţii sentimentelor şi facem mereu balansul între cele două lumi. Dar între trecut și prezent este o zare de lumină, ca o punte, unde trăirile noastre se întâlnesc, se contopesc şi dau naştere unui alt soi de viitor şi unei altfel de viaţă. E o viaţă care se primeneşte continuu, trăind un prezent mai proaspăt, cu mai multe noutăţi, chiar dacă este câştigat cu preţul unui tribut mai mare, cu o mai largă privire asupra lumii, cu alte orizonturi şi alte înţelesuri. Dar trăim şi un trecut, cu un inimitabil patos fără patimă, mai frumos şi mai îndulcit, strecurat prin sita vremii. Retrăim pe îndelete amintirile, adevărate restituiri de viaţă.

George ROCA: *Care vă este viziunea despre România de la distanța de 8.000 de kilometri și de la înălțimea vârstei la care va aflați? Către ce credeți că se îndreaptă țara noastră și omenirea întreagă?*

Elena BUICĂ: Nu mai văd România ca prin prisma celor 8.000 km distanță. Astăzi internetul a făcut din întreagă noastră planetă un fel de sat ceva mai mare. Știrile circulă aproape cu viteza gândului. Imaginea țării noastre – o spun cu multă durere – nu e una favorabilă. Curba este descendentă pe multiple planuri. Chiar dacă nu în aceeași măsură, întreaga evoluție europeană bate pasul pe loc și nu de puține ori face un pas înapoi. Mulți cercetători mari ai lumii, în urma descoperirilor arheologice, afirmă că primii oameni din Europa au locuit pe tărâmul țării noastre și, astfel, ne trimite gândul că e posibil să dispară această civilizație ca să se nască alta. Mie mi se pare că Europa mai are suflu și țara noastră asemenea. Istoria ne arată că poporul nostru a trecut prin mai multe etape de viață foarte grele, dar și-a găsit forța să se revigoreze. Maica Domnului nu va lăsa să piară „Grădina Sa”, așa cum a fost numită țara noastră.

George ROCA: *Din scrierile dv. am văzut că ați iubit profund munca de profesoară de limba și literatură română, dar și scrisul în perioada senectuții. Dacă ar fi să luați viața de la început, ce ați alege, școala sau scrisul? Ce apreciați la aceste două profesii?*

Elena BUICĂ: Stau în cumpănă, dar tot simt că atârnă mai greu profesoratul. Ca profesoară de limba și literatura română am avut lipit la inimă universul scrierilor cu autorii și dăruirea lor pentru această artă. La această comoară s-a adăugat emoția trăirilor cu rezonanță specială, trăiri alături de copiii care mă priveau cu drag și așteptau să le aduc frumuseți literare, căldură și înțelegere. E atâta frumusețe și emoție într-o sală de clasă pe care ai reușit să o ai de partea ta ca profesor! Visez și acum de multe ori că sunt la catedră și îmi pare rău că visul se termină. Dar și scrisul face parte din viața mea și n-aș renunța la el definitiv.

George ROCA: *Cum ar arăta într-o oglindă imaginară trăirea interioară când vă așezați la masa de scris?*

Elena BUICĂ: Când mă așez la masa de scris ori când sunt în pat și, până să îmi vină somnul, sau mă aflu în te miri ce alte împrejurări și mă vizitează o idee care cere întruchiparea cuvântului, înaintea mea se deschide un spațiu luminos în care se află multă lume cunoscută, dar și necunoscută. Vorbesc cu ei, îmi aud glasul gândurilor, ideile mele se adresează lor și ei îmi răspund. Stau de vorbă și cu cei duși în eternitate, căci gândurile nu au nicio piedică, umblă nestingherite în tot nesfârșitul univers. Și de la ei primesc răspuns conform firii și gândirii pământești, așa cum s-au înregistrat în mintea mea. Mulți prieteni îmi spun că atunci când îmi citesc scrierile parcă mă văd

înaintea ochilor, îmi aud vocea și mă simt alături de ei.

George ROCA: *Din realizările remarcate de către cititori și de criticii literari, care credeți că au fost primite de la Pronia Cerească și care sunt cele câștigate pe tărâm pământesc? Vă rog să ne vorbiți de câteva semne de apreciere ale acestor daruri.*

Elena BUICĂ: Părerea mea este ca Pronia Cerească a pus și în mine niște daruri, așa cum a pus în fiecare ființă omenească. Eu am prins aceste daruri și, prin muncă si perseverență, am adăugat alte daruri, acestea fiind căpătate prin educație și autoeducație. Pe acestea le-am turnat în forme conform firii mele, așa cum m-a ajutat capacitatea de înțelegere.

George ROCA: *Scrierile dumneavoastră pulsează de viață și, într-adevăr, pare că staţi de vorbă cu cititorul. Unde ați găsit izvorul vieții pe care l-ați pus între coperțile cărților pe care le-ați semnat? Care a fost izvorul de inspirație? Ce v-a atras mai mult? Ce forme a găsit vârful peniței să aștearnă câte ceva din tumultul gândurilor și trăirilor de care ați fost stăpânită?*

Elena BUICĂ: Când am început să scriu, deja păşisem în anii înțelepciunii, aveam atunci „doar” 70 de ani și, în acea toamnă a vieții. puteam să întind mâna să aduc roadele din anotimpurile anterioare, acum coapte, rumenite și aromate. Roadele acestea, în bună parte, au fost amintiri. Și, Doamne, câte am avut eu de învățat din amintirile mele luate din viața trăită și puse apoi pe hârtie. Am considerat că fără filmul amintirilor din mintea noastră ne-am pierde în Univers. Avem nevoie pentru noul din viața noastră, de retrospectivele vieții, de ceea ce am învățat din experiență. Fără comuniunea lor, viața nu ne-ar fi de niciun folos. Întâmplările de tot felul din cursul vieții sunt lecții minunate care ne transformă, puțin câte puțin, în omul care vrem să fim. De aceea, proza mea, în bună măsură, este memorialistică. este scrisă la persoana întâi, dar cu sens general, în care mulți se pot regăsi.

În ceea ce privește noutatea din proza mea, o constituie întâmplări și evenimente recente izvorâte din întâlnirea cu noutățile din timpul petrecut în vacanțe exotice. Viața pe Pământ este un cadou primit de la Univers și trebuie să fie cunoscută pe măsura puterilor noastre. Pe lângă aceste teme amintite, în scrierile mele și-au făcut un loc larg și cele despre scriitorii din trecut și de astăzi, pe care i-am îmbrățișat cu căldură. Am scris despre aceștia cu drag și cu prețuire, scoțând în relief acele valori care pot fi luate ca exemple și care au putere să stimuleze autorul. Chiar dacă scriitorii despre care am scris nu au primit consacrarea, nu putem ignora contribuția lor la cultura neamului nostru. Am fost stimulată și de cuvântul filosofului nostru Constantin Noica: „O cultură nu se poate judeca numai după operele mari, de incontestabilă valoare, ci și după realizările mici, de trudă laborioasă și vrednică, prin care se realizează cadre, se deschid câmpurile și se delimitează, în mijlocul cărora va trebui să apară opere autentice”.

George ROCA: *Cum ați dori să rămâneți pentru posteritate?*

Elena BUICĂ: Încercând să răspund la această întrebare, îmi vine în minte imaginea unei pisicuțe care, cu multă încredere în sine, își privea chipul într-o oglindă. Imaginea pe care o vedea era aceea a unui leu tânăr și frumos cu care nu avea nimic comun decât culoarea blănii. Mă tem să nu fiu și eu asemenea ei, să văd în oglinda timpului așa cum s-a văzut această pisicuță. În largul fluviu al anonimatului şi din rostogolirea neîndurătoare a timpului, mi-aş dori ca, din tot ce am fost şi am scris, să dăinuie ceva pentru posteritate, să rămân măcar atâta cât spunea Nicolae Titulescu: „Chiar de nu voi fi un far, ci o candelă, ajunge… Chiar de nu voi fi nici candelă, tot ajunge, fiindcă m-am străduit să aprind lumina”.

De multe ori m-am întrebat: ce mi-aș dori? Și, ca un ecou, îmi venea un răspuns din adâncul ființei mele. Mi-aş dori să străbată prin timp ideea că măcar m-am încumetat să surprind câte ceva din inefabilul vieţii, din fiorul infinitului aflat dincolo de graniţele pământescului ființei noastre sau ceva din acea beznă a misterelor care ne împinge spre neprevăzut şi că peste toate acestea m-am străduit să arunc o lumină ca mierea razelor de soare, într-o după-amiază de toamnă târzie când m-am apucat să scriu ignorând viforniţele iernii care îşi aruncau spre mine săgeţile rău prevestitoare.

Cum aş mai dori să rămână poate imaginea mea? „Ca un liliac înflorit a doua oară la poarta înserării” şi neapărat „Zâmbind vieţii”, însoţită mereu de un „Gând purtat de dor” de acel dor al locurilor natale, de cel al universului copilăriei, al oamenilor Țigăneștiului natal, oamenii pentru care m-am străduit, prin scrierile mele, să le port românitatea şi numele pe toate meridianele pământului cu ajutorul internetului. Mi-aş dori să rămână ceva din fervoarea cu care am urmărit, pe verticală, spiritualitatea neamului românesc şi am sorbit cu nesaţ din frumuseţea graiului nostru.

Mi-aş dori să rămână ceva din scrisul meu ca un mod de a exista, ca un altar pe care sufletul meu s-a reconstruit din ţăndările unor lovituri şi din durerile neplânse, înăbuşite în cămara inimii. Mi-ar plăcea să rămân în posteritate ca un scriitor îndrăgit de arta cuvântului, haina gândului încoronată care cuminecă inima şi sufletul şi care ne redă pe noi nouă înşine. Mi-a plăcut să mă cufund în adâncul cuvintelor care se ţes din liniile abia străvezii ale sinelui. M-a preocupat întotdeauna înălţimea ideilor literare, dar şi cea a trăirii întru frumos cu încărcătură emoţională. Chiar dacă astăzi puţini sunt aceia care mai privesc literatura ca pe un act vital şi edificator, ştiu că frumuseţea scrisului va dăinui şi, cu el, sper, că măcar câteva scânteieri din scrisul meu să se mai zărească la orizont atunci când voi privi de la înălţimea seninului deplin.

George ROCA: *Vă rog să ne prezentați câteva fragmente din care să desprindem cum vă sunt privite acum scrierile pe care le-ați publicat.*

Elena BUICĂ: În cei 20 de ani de aplecare asupra scrisului s-au adunat multe păreri. Chiar dacă sunt unele cuvinte de complezență, eu le-am păstrat ca pe un zâmbet drept răspuns efortului meu. Pe o carte de-a mea stă scris: „Iubită şi distinsă Doamnă scriitoare Elena Buică, sunteţi fără egal! Vă iubesc fiindcă sunteţi atât de modestă, de generoasă, de talentată şi de … normală! Sunteţi şi rămâneţi în inima mea! Vă îmbrăţişează, Florin Piersic“

Mintea sclipitoare a scriitoarei Gabriela Căluţiu Sonnenberg din Spania a aşternut câteva păreri despre scrisul meu: *„Ronţăie ideile anevoie, le smulge reflecţii neaşteptate, iar, în final, le dă o formă palpabilă, îmbrăcându-le în cuvinte din care îţi vine să muşti, pofticios. Stilul e unic, inconfundabil, metoda Buni de combatere a uitării. Paginile cărţilor sale sunt de-a dreptul saturate cu însăşi fiinţa ei, dornică de a îmbrăţişa întreaga lume, absorbindu-i frumuseţea şi dăruindu-i însutit zâmbet şi lumină interioară”*

Remarcabila scriitoare Elena Armenescu e de părere că: *„Zarea interioară luminoasă deschide scrierile Elenei Buică, favorizată de destin să cunoască mai mult de jumătate din lume, iar această cunoaştere este sporită de sensibilitate, inteligenţă, plus înţelepciunea conferită de bogata experienţă a vieţii, cu bunele şi relele sale”.* Despre scrierile pe această temă, scriitorul George Stroia a remarcat: „Frumoasele vacanţe” ale Elenei Buică sunt o lecţie de spiritualitate şi altruism”.

George ROCA: *Ce ați fi dorit să vi se împlinească și viața v-a refuzat?*

Elena BUICĂ: După cum am menționat, Pronia Cerească mi-a dăruit o viață cu multe daruri, dar și cu multe refuzuri cu care, în final, s-au compensat. Darul cel mai însemnat a fost o construcție interioară care m-a împăcat pe mine cu mine însămi. Sunt mulțumită așa cum sunt. Evident că pe scara socială poți privi întotdeauna cu dorința de mai sus. Dar dacă acest „mai sus” nu are limite, se cheamă că nu poți atinge înălțimea dorită niciodată. E în firea omului setea de nemărginire. Și mai e ceva, pentru a păstra echilibrul, viața îți dă, dar îți ia pe măsură.

Viața mi-a refuzat traiul în sânul familiei, pentru a primi ajutor, dragoste, ocrotire și îndemn să mă ridic atunci când m-am împiedicat și am căzut. Soțul, pilot, la 29 de ani, a avut un accident cu avionul și

m-a lăsat să cresc singură copilul de patru ani. Tot viața a fost aceea care mi-a luminat calea și mi-a întărit voința și puterea de a străbate printre semeni cu capul sus. Compensări au fost multe, pentru care dau mulțumire Tatălui Ceresc. Ca să dau câteva exemple, amintesc reușita efortului de a-mi crește copilul, ba mai mult încă, i- am ajutat și la creșterea nepoatei mele care acum dă semne bune. Mai e de adăugat și la aceste daruri universul deosebit de frumos și interesant al traiului în Canada și, mai ales, trăirile interioare de o rară frumusețe dăruite de preocuparea pentru scrieri.

George ROCA: *Ce planuri aveți și ce așteptați de la viitor?*

Elena BUICĂ: Mosorelul vieții mele și-a cam strâns ața, nu știu câtă ață mai rămas. Și e ceva interesant, pentru că nu îi văd capătul, perspectiva viitorului nu s-a schimbat. Îmi fac planuri ca și când viitorul e tot așa cum a fost de-a lungul vieții. Îmi doresc sănătate atât cât se poate, îmi doresc pace și bună înțelegere în familie și în lume și și să pot continua scrisul încât, momentul plecării definitive să mă găsească cu condeiul în mână.

George ROCA: *Ce cuvânt doriți să adresați cititorilor?*

Elena BUICĂ: Păşind în cea de a 90-a „primăvară” a vieţii mele, din şirul gândurilor izvorâte din experienţele prin care am trecut, acum ştiu că aş avea indubitabil următorul răspuns: de-a lungul vieţii să aibă ca scop evoluţia spirituală şi, ca armă, să folosească numai forţa gândului. Starea de spirit este izvorul ce deschide drumul spre nobleţea sentimentelor, spre lumină, cultură, civilizaţie şi, pentru asta, de mare ajutor este să țină cartea aproape din care să soarbă frumuseți și înțelepciune. Puterea gândului ne ajută să ne construim pe noi înşine şi să devenim ceea ce dorim, căci un gând este o formă de energie pe care nu o vedem, dar care produce rezultate concrete și nu e nimic mai durabil decât ceea ce se naște din scânteierea gândului nostru și ii dăm viață după propriile puteri, investind trăiri pe măsură.

A consemnat,

George ROCA

Sydney(Australia) - Toronto (Canada)
Sfârșit de aprilie 2022

Palatul Mogoșoaia, clădire istorică aflată la 15 km distanță de București

NICOLE VASILCOVSCHI

Despre reîntoarcerea în China după anul 2020

În luna ianuarie a anului 2020 plecam în vacanța de iarnă din China spre Canada. Nici nu mi-am imaginat atunci că vacanța va dura doi ani și va include apoi și o călătorie în România și-n alte țări din Europa. Din cauza pandemiei, care a izbucnit la două săptămâni de la plecarea mea din Shandong, n-am reușit să ma întorc în China până-n anul 2022.

În perioada pandemiei, mi-am continuat activitatea on-line, și, înzestrată cu multă răbdare și poate și un strop de noroc, am reușit să ajung înapoi în China în luna ianuarie a anului 2022, la exact doi ani de la plecare.

După intrarea în China, bazată pe teste negative covid, pe zbor cu o singură escală, am petrecut doua săptămâni în carantină într-un hotel. Carantina la intrarea în China presupune stabilirea timp de două săptămâni într-o cameră de hotel, fără a se permite contactul direct cu exteriorul și părăsirea camerei. În această perioadă se verifică temperatura corporală de câte două ori pe zi și se efectuează zilnic teste covid. Carantina se achită din propriul buzunar și include micul dejun și cazarea. Pentru prânz și cină este necesară alocarea unei sume suplimentare din bugetul personal.

La finalizarea celor doua săptămâni de carantină, pe baza testelor covid negative, îți este permisă deplasarea, sub supraveghere, spre orașul de reședință. La ajungerea în respectivul oraș, se efectuează o noua testare covid și se aplică o perioadă de încă șapte zile de carantină într-un hotel ales de autorități. În această perioadă este verificată zilnic temperatura corporală și, la fiecare două zile, se efectuează testarea covid. Din nou cazarea și masa se achită din bugetul personal. După aceste 21 de zile de carantină se permite, pe baza unui test covid negativ, deplasarea spre domiciliu, unde se impune izolarea pentru încă o săptămână. Izolarea presupune rămânerea în interiorul locuinței și raportarea zilnică a temperaturii corporale. În urma acestei săptămâni de izolare, se efectuează testarea tuturor membrilor familiei și, pe baza unui rezultat covid negativ, aplicarea pentru un cod de sănătate, care permite folosirea mijloacelor de transport și intrarea în instituții publice și private.

Dacă intrarea în China s-a bazat pe o viză temporară, după cele patru săptămâni de carantină și izolare, se permite reaplicarea pentru viză, vizita medicală, iar apoi aplicarea pentru permisul de reședință. Întreg procesul durează două luni.

Ulterior celor patru săptămâni de carantină și izolare, dacă se obține codul verde de sănătate, care trebuie să fie vizibil într-o aplicație instalată în telefon, se permite părăsirea domiciliului și deplasarea în orașul de reședință cu reînceperea activităților zilnice. Astfel, după obținerea codului verde, am putut merge la instituția la care predau, lucrând trei săptămâni. Apoi, orașul a intrat în carantină și, pentru aproape o lună, am predat online, fiind zilnic testați covid. În perioada de carantină a orașului toate spațiile publice au fost închise, fiind permisă, doar pe baza unui nou cod de sănătate și verificarea temperaturii corporale, intrarea în supermarket-ul cel mai apropiat pentru aprovizionarea cu alimente de bază.

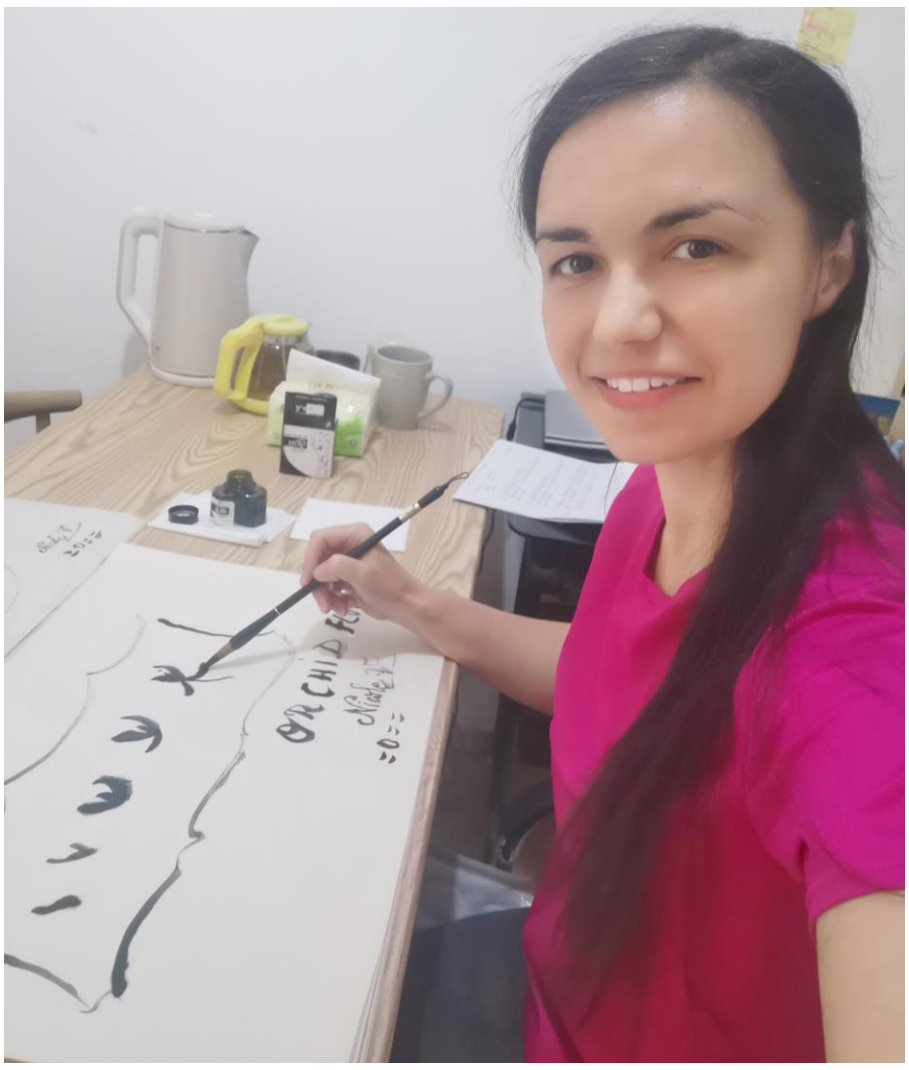

În perioada carantinei, am putut participa la mai multe cursuri online, pentru a aprofunda ceea ce-am învățat până acum despre istoria, economia și cultura Chinei. În același timp, am prezentat online aspecte de bază ale limbii chineze și am continuat să mă implic în câteva activități de voluntariat, care mi-au permis continuarea colaborării cu mai multe ONG-uri, printre care Cygnus, Suceava, România, precum și InterCollege, Danemarca și WorldGenesis Foundation, USA, implicându-mă în organizarea de diferite activități de învățare prin colaborare, deschidere și participare activă, dedicate tinerilor din întreaga lume.

Revenirea în China mi-a înlesnit aplicarea la mai multe cursuri online, organizate de câteva universități de prestigiu din China, printre care Universitatea de Științe Politice și Drept din Shanghai, care a oferit participarea la un curs de învățare a limbii chineze prin programare. Acest curs a presupus învățarea limbii chineze prin metode tradiționale, aplicate în procesul educațional, dar și folosirea unor coduri prin care am putut scrie caracterele chinezești într-un program special conceput pentru practicarea și învățarea acestora. Astfel, pe parcursul a douăzeci de ore de curs, am studiat intensiv codificarea radicalului diferitelor cuvinte și am învățat pronunția acestora. Cursul s-a încheiat cu un examen, pe care l-au trecut 18 studenți din peste 100 care s-au înscris la început.

În prezent, provincia Shandong nu se află în carantină, dar nu este încurajată deplasarea dintr-un oraș în altul și se efectuează teste covid la fiecare două zile. Masca este obligatorie atât în interior, cât și în exterior, iar la intrarea în mijloacele de transport, instituții publice și private se verifică temperatura corporală și codul verde de sănătate.

Toată această perioadă m-a învățat că în China se pune un accent deosebit pe protejarea sănătății întregii comunități, iar restricțiile sunt respectate cu strictețe. Deși perioada de carantină ne obligă să stăm într-un anumit loc, asta nu ne împiedică să continuăm să studiem și să explorăm online subiecte care prezintă interes pentru noi.

Nicole Vasilcovschi

SEBASTIAN DOREANU

Qui tacet consentire videtur

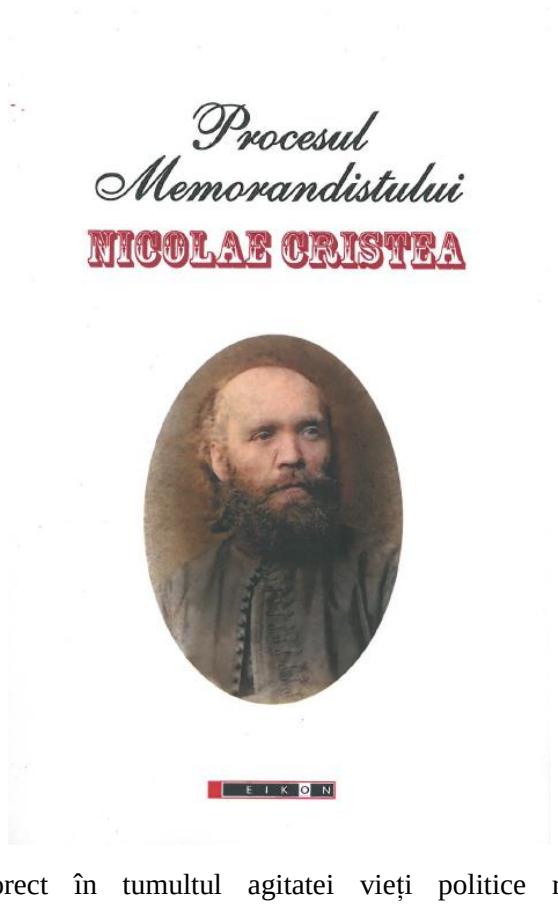

Nu este ceva neobișnuit ca autorii de literatură beletristică să-și îndrăgească personajele în așa fel încât să le ofere șansa de a transmigra dintr-un roman în altul. Avem, în literatura universală, exemplul mușchetarilor lui Dumas, ale căror aventuri pot fi urmărite de-a lungul mai multor cărți, ca să nu mai vorbim de San Antonio, simpaticul comisar inventat de Frederic Dard, care a încântat mai multe generații de cititori, în cele peste 300 de romane. În literatura română le avem pe cele două mirobolante personaje feminine, Melania Lupu și Minerva Tutovan, create de inegalabila Rodica Ojog-Brașoveanu.

Dar ce se întâmplă când personajul este real, iar cărțile nu mai sunt de literatură ficțională, ci monografii serioase ? Profesor doctor Anca Sîrghie, filolog, umanist, cadru didactic universitar, inițiator și promotor de evenimente culturale, atât în țară cât și în străinatate, autor, de-a lungul anilor, a numeroase cărți și articole pe varii subiecte, și-a închinat inima și sudoarea muncii intelectuale, ca un *hominaticum*, acel omagiu caracteristic jurământului de vasalitate în Evul Mediu apusean, în fața a doi stăpâni: Radu Stanca și Nicolae Cristea, dedicându-le, în timp, mai multe volume de exegeză.

Cel mai recent asemenea omagiu este *Procesul Memorandistului Nicolae Cristea*, volum îngrijit împreună cu Marin Diaconu și apărut la Editura Eikon, București, 2021, 350 de pagini, apariție editorială ce completează fericit și necesar volumele anterioare:*Memorandistul Nicolae Cristea și epoca sa*, în 1996 (a doua ediție, revăzută și adăugită a apărut în 2011), *File de memorialistică. Jurnal* (1998) *Meditațiuni politico-istorice. Spre Marea Unire* (2018) și volumul de *Publicistică* (2019). Cinci volume, cu același personaj, real de data aceasta și, din câte bănuiesc, vor urma și altele. Iar această afecțiune față de Nicolae Cristea, pentru că numai o mare iubire poate inspira un sacrificiu intelectual, să-ți petreci zilele și lunile, anii (desigur!), în arhive și biblioteci, într-o cercetarea exhaustivă și analiză pe texte de mult îngălbenite de colbul vremii, această *amor intelectualis*, este dată de mândria autoarei de a face parte din familia care l-a dat pe acest luptător pentru cauza românilor din Ardeal.

Publicist, cu activitate deosebită la revistele “Telegraful Român” și “Tribuna”, ambele din Sibiu, gânditor de factură istorică, așa cum dovedesc cele două *Meditațiuni* recent publicate, continuator în gând și faptă al marelui Andrei Șaguna, mitropolitul Ardealului, Nicolae Cristea, ridicat dintr-o familie de țărani din Ocna Sibiului, va deveni o figură de seamă în istoria Transilvaniei din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, iar includerea sa în rândul memorandiștilor, lupta și suferințele îndurate pentru cauza românilor asupriți din Monarhia dualistă austro-ungară, îi asigură recunoștința urmașilor.

Memorandumul din 1892, acel document prin care națiia română din Transilvania și-a expus păsurile și doleanțele, în fața politicii de maghiarizare, tot mai accentuată, a guvernului de la Budapesta, document întocmit pentru împăratul Franz Ioseph, însă refuzat de acesta, a reprezentat acțiunea legală de luptă a Comitetului Executiv al Partidului Național Român din Transilvania pentru recunoașterea românilor ca națiune în cadrul Imperiului Austro-Ungar.

S-a publicat mult despre acest moment important din istoria românilor ardeleni, atât volume de documente, începând cu cele din deceniul 4 al secolului trecut, când se împlinea o jumătate de secol de la evenimentul respectiv, dar și cărti ale unor reputați istorici ce s-au aplecat cu interes asupra acestui subiect și am să-i amintesc doar pe Liviu Maior, Șerban Polverejan și Nicolae Cordos, Corneliu Mihail Lungu, Vasile Netea, Ștefan Pascu, Teodor Pavel, fără a-l uita pe Keith Hitchkins, americanul îndrăgostit de istoria României.

În schimb, s-au scris puține monografii despre protagoniștii implicați în redactarea și răspândirea *Memorandumului*, deveniți mai târziu acuzați într-un proces cu ecou în întreaga lume. Cei despre care s-a scris au fost doar Leul din Sisești, preotul greco catolic Vasile Lucaciu, Eugen Brote și Ioan Rațiu. Iată, așadar, prin această apariție editorială, universitara Anca Sîrghie contribuie la mai buna cunoaștere a unui alt luptător memorandist.

Volumul începe cu un amplu studiu " Restitutio in integrum", semnat de Anca Sîrghie, unul dintre cei doi îngrijitori ai ediției, studiu în care se face o trecere rapidă, însă *multum in parvo*, a vieții și activității lui plasându-l corect în tumultul agitatei vieți politice românești din Transilvania celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, o viață și o activitate aflate sub modelul paideic șagunian. De asemenea, fără să fie deschisă o analiză istoriografică detailată, ne sunt prezentate cele două evenimente majore: acțiunea memorandistă propriu-zisă și Procesul ce a urmat, trasând, ca să spunem așa, cadrul general pentru întelegerea documentelor ce alcătuiesc corpusul acestui volum. Este vorba de 25 de documente, selectate de către Marin Diaconu, din lucrarea menționată anterior: I. P. Papp, *Procesul Memorandului românilor din Transilvania. Acte si date*, vol. 1 -2, Cluj, Ed. Buletinul Justitiei, 1933-1934, 532 respectiv 499 pagini. Este vorba de toate documentele în care este menționat Nicolae Cristea. Cu toate că nu sunt într-o ordine cronologică, putem identifica ca prim document *Procesul verbal al Conferinței Naționale Române din 20 și 21 ianuarie 1892*, anume ședința a II-a, unde apare numele lui Nicolae Cristea în rândul membrilor din Comitetul Central Electoral proaspăt ales, iar ultimul document, încă o dată, cronologic vorbind, este cel din 29 aprilie 1895, prin care Parchetul raporteaza Tribunalului Cluj faptul că Nicolae Cristea și-a executat pedeapsa. Între aceste două borne temporale avem ocazia să urmărim activitatea și mai ales pătimirile unui român care și-a pus viața în slujba nației. *Qui tacet consentire videtur* - cel care tace pare ca aprobă, a spus Thomas More la propriul proces. Sub acest dicton poate fi așezată activitatea politică a lui Nicolae Cristea. Cu o familie numeroasă și aproape sărac, știa, fără îndoială, la ce risc se expune pe el și familia lui. Asta însă nu l-a făcut să șovăie, să tacă, atunci când interesele și viitorul neamului său au fost în joc. Printre documente găsim denunțul penal împotriva membrilor Comitetului National, care se fac vinovați nu atât pentru conceperea Memorandului, cât mai ales pentru publicarea lui în ziarele românești și răspândirea lui în străinătate, tradus în diferite limbi de circulație internațională. De asemenea, actul de acuzare, ordinul de instrucție contra memorandiștilor, cele două interogatorii luate lui Nicolae Cristea, semnalmentele lui personale, dezbaterea finală a Procesului, raportul primarului din Cluj referitor la menținerea ordinii în oraș, unde s-au format două tabere, cea românească, în favoarea acuzaților, și cea maghiară, împotriva lor.Interesant este un document al avocaților maghiari, prin care se cere Baroului din Cluj eliminarea doctorului Ioan Rațiu din rândul membrilor săi, pe motiv de trădare de patrie și acțiune de les-majestate, după cum se vede, nimic nou sub soare, practica denunțului s-a păstrat până în zilele noastre. Alte documente din volum conțin sentința de condamnare împotriva inculpaților, procesul verbal al dezbaterii principale, diferite mesaje schimbate între instituțiile statutului, laice sau religioase, cu privire la situația acuzaților în timpul procesului și după. Nu-și găsește rostul, în aceste câteva rânduri ale mele, prezentarea fiecărui document, las cititorului plăcerea să descopere această pagină glorioasă de istorie, de asemenea limba arhaică folosită la redactarea documentelor. Volumul se încheie cu o suită de fotocopii ale unor documente originale, respectiv textul integral al *Memorandumului*, fragmente din versiunile în limbile germană și franceză, fotografii din timpul procesului, imagini din satul natal al lui Nicolae Cristea și reproduceri după coperți ale unor valoroase volume despre mișcarea memorandistă sau cele menționate mai devreme, ale neobositei cercetătoare Anca Sîrghie, care, iată, adaugă acum, un alt titlu la buchetul de cărți pe care-l așează, pios, peste neștearsa amintire a lui Nicolae Cristea.

Prof.univ.dr. IOAN N. ROȘCA

Apariție editorială semnată de Prof. univ. dr. Rosemarie Haineș

Doamna Prof. univ. dr. Rosemarie Haineș, cunoscută atât pentru activitatea sa universitară în domeniul comunicării și jurnalismului și lucrările de cercetare în domeniu, cât și pentru jurnalismul de televiziune profesat (realizator TVR 1) și publicistica scrisă, a adunat în volum, sub un titlu care incită deopotrivă la lectură și la reflecție, *România răsucită*, apărut la Editura UZP în 2022, o serie de articole-eseu publicate între anii 2016-2022 pe site-ul și în revista UZPR „Cronica timpului", precum și în revista „Destine Literare", care aparține diasporei românești din America.

Volumul se deschide cu un extras despre *Construirea simbolică a evenimentelor,* preluat din cartea Domniei Sale *Comunicarea televizuală*, publicată la Editura Eficient în 2002. Extrasul, care expune principiile comunicării în general și ale celei televizuale în special, începând cu noțiunile fundamentale de *reprezentare socială* și *reprezentare individuală*, constituie o introducere binevenită la eseurile care urmează, pentru că acestea sunt elaborate tocmai din perspectiva comunicării întreținute, prin mass-media, între cei care vehiculează reprezentări sociale și cetățeni.

Grupate pe ani, articolele-eseu abordează, plecând dinspre teorie spre realitățile practic-sensibile, unul sau altul dintre subiectele și evenimentele politice, economice, culturale din intervalul amintit. Ca urmare, fiecare eseu dobândește o rezonanță în plus dacă este raportat la contextul concret în care a apărut, marcat, la noi, de instabilitatea politică din timpul guvernărilor PSD-2016, PNL-USR-2020 și PNL-PSD-2021, iar pe pe plan național și internațional, de pandemia declanșată la începutul anului 2020 și continuată și în prezent. Situația socială se răsfrânge și în numărul articolelor publicate anual, implicarea în comentarea realității fiind mai intensă în anii alegerilor parlamentare și în anii de pandemie: în 2016 – 5 articole, în 2017 – 2, în 2018 – 1, în 2019 – 2, în 2020 – 6, în 2021 – 10, în 2022 – 1, anul curent, cel mai tumultuos, neputând fi comentat, firește, decât până la trimiterea cărții la tipar.

Analizele consacrate anului 2016 încep cu o temă despre *Branding-ul de țară*, care este înțeles, în principal, ca *imagine publică* a unei țări. Se precizează că, după prăbușirea imperiului sovietic și în condițiile globalizării, „procesul de re-branding al națiunilor a pornit de la zero", acesta constituind și o „contra-partidă" la brand-urile globale, independente de culturile și istoriile naționale. Tema este reluată și în primul studiu din anul 2020, intitulat *Topos, logos, ethos și brand de țară*, în care faptul că *brand*-ul de națiune trebuie să promoveze valorile, istoria, cultura, personalitățile naționale este susținut cu referiri teoretice la filosofi ai culturii ca Spengler, Frobenius (cu ideea lor despre spațiul cultural), Lucian Blaga (cu teoria matricii stilistice), la concepția lui Jung despre inconștientul colectiv (cu distincția între spiritul colectiv și sufletul individual), la conceptul sanscrit de *mandala*, la teoria morfogenetică a omului de știință Rupert Sheldrake (n. 1942) de la Cambridge și chiar la noțiunile de *câmp Akașic* și de *egregor național* din ezoterism. După un asemenea excurs teoretic, eseul se încheie cu două interogații care nu mai pot primi decât un răspuns practic. Cum poate fi reprezentat logo-ul României printr-o frunză, stabilită de o ministreasă a turismului în guvernarea 2009-2014, când frunze se găsesc pe tot mapamondul? Cum poate constitui un brand de țară textul imnului nostru național, de vreme ce este un text „anacronic și negativ"? (p. 107).

Celelalte eseuri ale anului 2016 cuprind, la rândul lor, reflecții teoretice cu finalități practice. În textul despre *Brexit și influența sa asupra României* se afirmă că „proiectul european s-a transformat dintr-o „frăție a Europei" într-un produs exclusiv birocratic la care statele nu au voie la reacție socială, economică și culturală" (p.39), astfel că „idealul Europei Unite rămâne, dar trebuie fundamentat pe alte valori și pe o altă atitudine despre statele naționale" (p.40). Alt

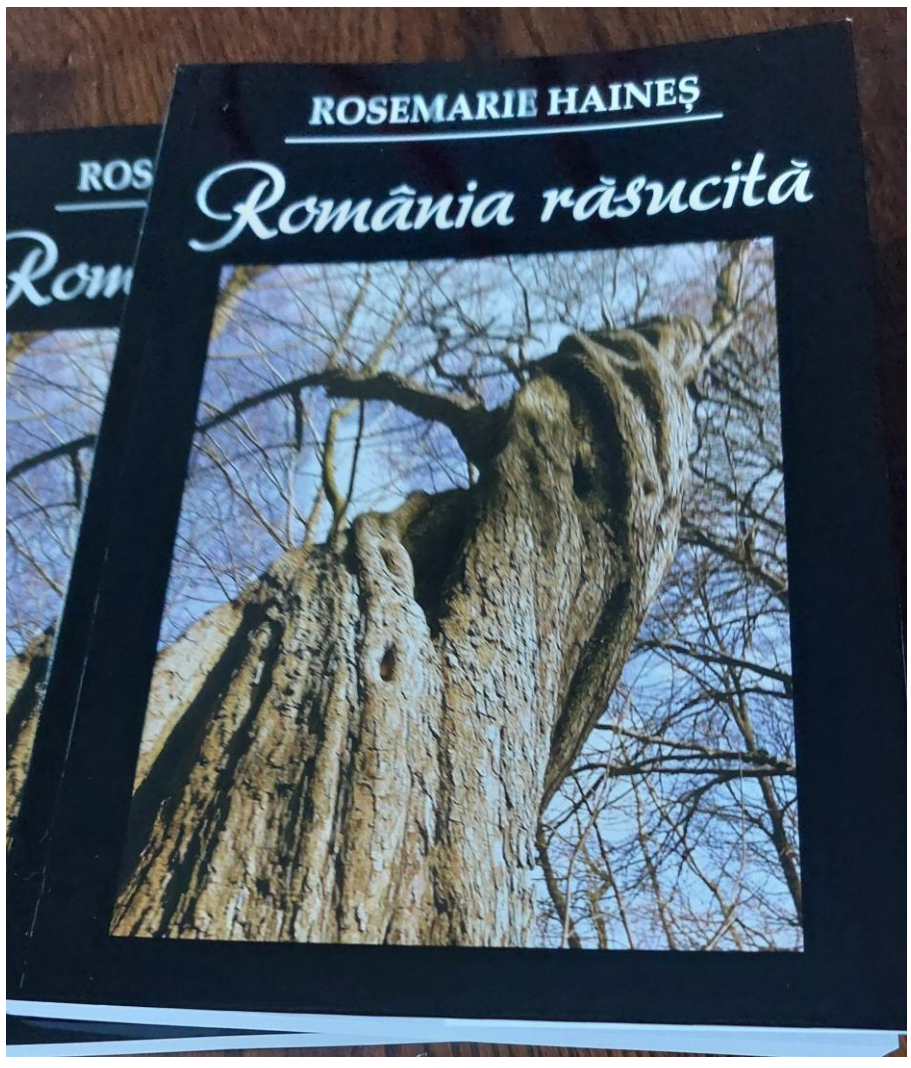

eseu din 2016 se referă la *elitele politice românești* dinaintea alegerilor parlamentare, divizate și mediocre atunci, ca și ulterior, ceea ce permite concluzia că „un popor nu se poate afirma atunci când are o elită politică divizată, o elită a conflictului perpetuu, care nu propune decât o politică de spoliere a resurselor naturale și umane și ne transformă într-o *societate de supraviețuire*; un *stat captiv*, confiscat pentru propria folosință" (p48). Tot în 2016, în articolul *Ideal și...realitate*, victoria la alegerile prezidențiale americane a lui Donald Trump în fața lui Hillary Diane Rodham Clinton este plasată în contextul paradigmei culturale americane și apreciată ca un succes al suveranismului față de globalism. Concluzia eseului este aceea că „pentru România, lecția Americii ar trebui să însemne o politică coerentă, morală, puternică, în concordanță cu interesul național" (p. 54).

Pentru 2017, în primul dintre cele două eseuri, intitulat *Tăcerea și beția de cuvinte*, se revine la alegerile parlamentare din România anului 2016 și se consideră că românii au preferat *Programul în 10 puncte al PSD* în locul programului *România 100 al lui Cioloș* nu numai pentru că primul a fost limpede și celălalt confuz, ci și în contextul socio-politic extern în care SUA, prin Donald Trump, dăduse „semnalul unei revitalizări a conceptului de identitate națională" (p. 59). A fost, poate, și o expresie a năzuinței spre libertate, dar cert este că, atunci, „până una alta, românii au ales social-democrația și au respins neoliberalismul extrem" (p. 61).

În celalalt eseu din 2017, despre *Matricea primordială,* apoi în singurul eseu din 2018, *Viziunea spirituală asupra alimentației*, precum și cu cele două din 2019, privind *Evoluția prin spiritualitate* și *Lupta din invizibil*, Doamna Rosemarie Haineș își prezintă concepția sa teoretico-filosofică și considerațiile despre aplicabilitatea acesteia în sfera comportamentului uman. Pleacând de la teoriile fizicii cuantice și de la geometria fractalică, autoarea afirmă că „atomii sunt făcuți din energie invizibilă, nu din materie tangibilă", că „forța explozivă a Big-Bang-ului a izbucnit ca un tipar de energie care a devenit modelul pentru tot ce există acum" și că „această energie ne conectează viețile și constituie Matricea a toate câte sunt, cum afirmă Plank", care a descris acest tipar cuantic „ca fiind *Minte conștientă și*

inteligență” (p. 65). Întrucât ne include, acest câmp care prezintă inteligență răspunde la sentimentele și emoțiile umane, iar acestea „reprezintă limbajul cuantic care afectează realitatea noastră” (p. 67). În consecință „credințele noastre pozitive și negative au un mare impact asupra sănătății și asupra tuturor aspectelor din viața noastră” (p. 68). La ideile amintite se adaugă și cele potrivit cărora organismul uman nu se reduce la *corpul fizic*, alcătuit din substanțe chimice aflate în interacțiune, ci are și un *corp eteric*, un *corp astral*, un *corp mental* și un *corp cauzal*, care este *conștiința pură*, *Sinele Suprem*. Se înțelege că fiecare corp mai înalt le influențează pe cele subsumate și, finalmente, corpul fizic. Astfel convingerile (cauzalul) constituie baza gândurilor (mentalul), acestea condiționează emoțiile (astralul), care orientează circulația energetică (etericul), iar perturbațiile energetice se transmit asupra planului fizic, corporal. Manipularea de toate felurile îl afectează pe om în fiecare din planurile/corpurile din care este alcătuit. Remediile care se impun presupun cultivarea unei *conștiințe înalte*, inclusiv prin raportare la Creator și conștientizarea potențialului nostru infinit (în plan cauzal), *gânduri pozitive* (în plan mental), *detașarea de emoții, de frustrări, de frică* (în plan astral), eliminarea atacurilor energetice, a surselor de radiații (în plan eteric) și, desigur, asigurarea sănătății prin „disciplină fizică și fiziologică, dar și spirituală” (p. 96). Prin *spiritualitate* este desemnat „ansamblul credințelor și acțiunilor referitoare la spiritul uman...acea bucățică de Dumnezeu la care omul poate ajunge prin intermediul sufletului” (p. 83-84), iar „puterea spirituală a unei colectivități, a unei culturi este fundamentul existenței acelei colectivități” (p. 84).

Concepția despre puterea spirituală a oamenilor individuali și a comunității umane se răsfrânge atât în cele șase eseuri din 2020, cât și în cele zece eseuri din 2021.

În publicistica din anul 2020 se exprimă mai mult profesoara și cercetătoarea din domeniul teoriei comunicării, dar, în mod substanțial, și jurnalista atentă la ce și cum se comunică actualmente la noi și pe plan mondial. După ce reia tema *brand*-ului de țară, la care m-am referit anterior, autoarea discută despre *globalizarea Fake news* (proces menit a controla indivizii prin infotehnologie și ideologie) și despre *campaniile electorale* („fondate, astăzi, pe MINCIUNĂ” – p 121), prezintă, apoi, *modelul comunicării publice* din perspectivă politică și administrativă, ca, în final, să se refere la *imaginea delirului politic* care a însoțit alegerile parlamentare de la noi din decembrie 2020 (comunicarea politică s-a caracterizat prin de-reglementare, sondaje de opinie manipulatoare și ignorarea alegătorilor) și la *societatea de supraveghere*, în care amenințările tehnologice și nu numai la adresa intimității individuale impun oamenilor să reacționeze și să-și exercite puterea spirituală. În urma unei incursiuni în istoria democrației directe și indirecte, se conchide că ultimul avânt al democratizării europene început în 1989 în Europa Centrală și de Est a întâmpinat cu euforie globalizarea, dar, după 30 de ani, nu s-a ajuns nci la bunăstarea promisă, nici la democrație.

Ultimul grupaj tematic al volumului relevă „motivațiile subterane” ale comunicării legate de procesul globalizării și de pandmie, ambele realități fiind considerate ca manifestări ale celui de-al treilea război mondial, care este mixt și subminează „subsistemele politic, economic, cultural, al mediului, al resurselor, al sănătății” (p. 150). Însăși „pandemia” este văzută ca „un atac biologic fără precedent asupra fizicalității corporale, dar și asupra conștiinți umane” (p. 161). Bătălia secolului al XXI-lea, se afirmă, este „conflictul dintre democrație – fie ea și imperfectă – și autocrație sau dictatură” (p. 166), grefată pe un neoliberalism economic, lipsit de o componentă filosofică și morală.

Elaborate din perspectivă teoretică și argumentate cu fapte concrete privind schimbările petrecute în lume și în societatea românească în ultimul deceniu, reflecțiile doamnei profesoare Rosemarie Haineș sunt semnificative pentru întreaga etapă bulversată pe care o traversăm și chiar pentru viitor. Consemnând evenimentele cu care lumea de azi se confruntă economic, politic și cultural, decriptând sensul rezolvărilor spre care se tinde pe plan mondial și național, punând întrebări asupra acestui sens, *România răsucită* este o carte vie, străbătută de pasiunea adevărului și moralității, de înaltă vibrație pentru respectul demnității individuale și colective.

Ioan N. Roșca

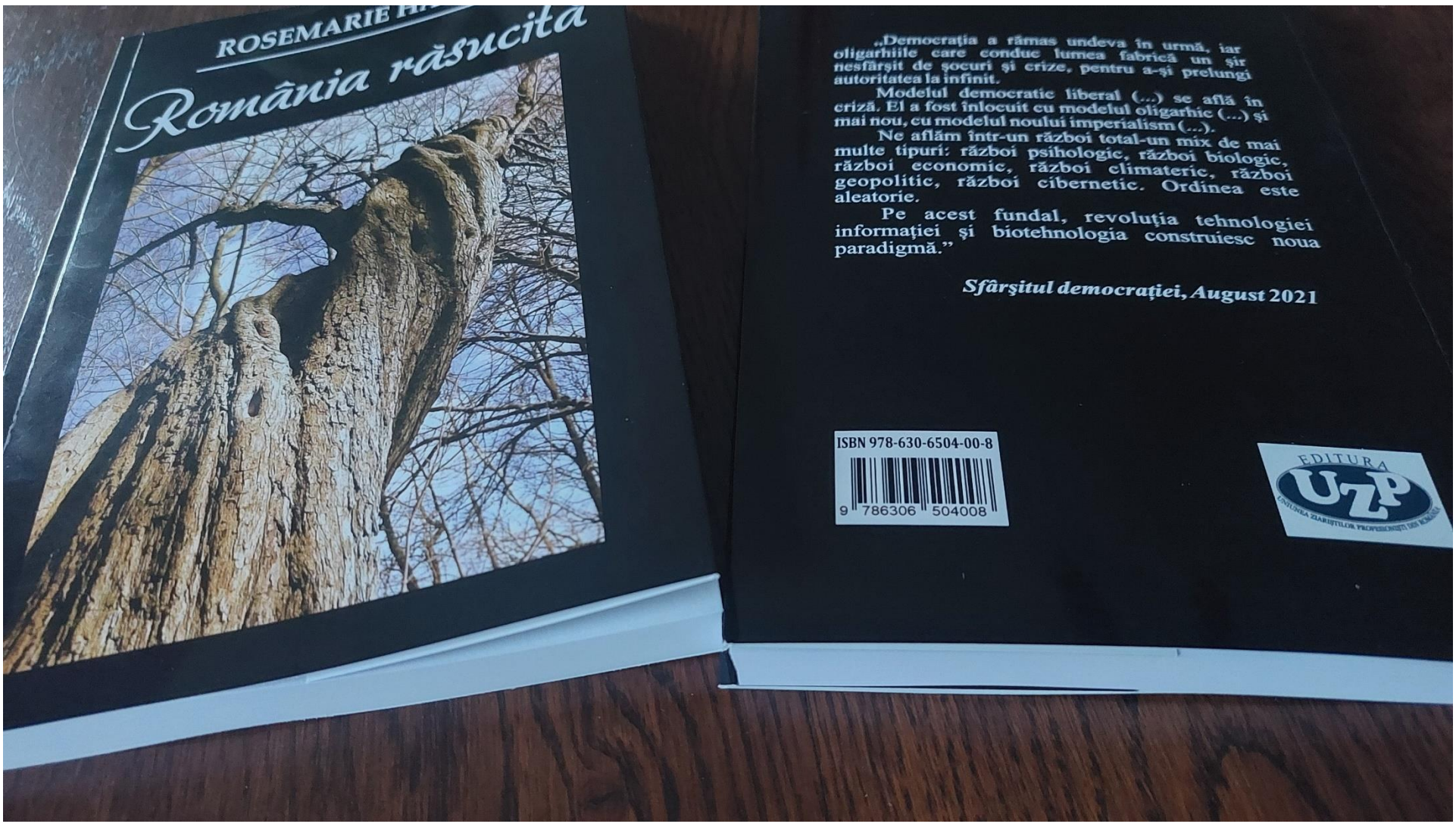

Din istoria presei românești.
UNIVERSUL

Ziarul **„***Universul”*, considerat indiscutabil un jurnal de succes, cu cel mai mare tiraj în România, este rodul strădaniilor unui italian stabilit la București în 1877, Luigi Cazzavillan, sosit inițial în calitate de corespondent de război. Acesta rămâne în capitală ca profesor de limba italiană. Prima publicație pe care a fondat-o se numea „*Frăția Româno-Italiană”* (1880), dar ziarul nu prea a avut ecou. Fără să se descurajeze, acesta a inițiat (20 august 1884) un ziar ce se va dovedi o izbândă jurnalistică: *„Universul*”, având la bază principiile gazetăriei moderne: periodic independent din punct de vedere politic, menit a servi interesul unui public cititor cât mai divers.

Întrucât majoritatea publicațiilor bucureștene ieșeau după-amiază, publicând știri din urmă cu peste 24 de ore, ziarul *„Universul*” a dat lovitura: se vindea la chioșcuri la ora 7 dimineața, sau, în provincie, peste 2 sau 3 ore, publicând știrile transmise de agențiile de presă în cursul nopții. În acest fel, știrile li se păreau cititorilor mai proaspete decât informațiile ziarelor de prânz sau după-amiază. Devenind cel mai citit jurnal din România, cu un tiraj impresionant, „*Universul”* avea la bază un concept sănătos: o combinație fericită între prețul convenabil al fiecărui număr de ziar (5 bani la București și 10 bani în provincie), folosirea într-o manieră extinsă a publicității de tot felul: de la anunțuri ale unor firme cunoscute, până la mica publicitate sau cea de ordin personal, familial, matrimonial, evenimente diverse etc, îmbinate cu o atitudine editorială pe deplin imparțială vis a vis de viața politică, ceea ce atrăgea un mare număr de cititori. Din punct de vedere jurnalistic, redacția „*Universului”* a acreditat în fiecare număr de ziar rubrica numită „*faptul divers"*, pe care concurența a ignorat-o iar unii confrați au negat-o vehement, considerând-o ca nefiind o specie jurnalistică de luat în seamă, ci mai mult o înșiruire de întâmplări menite a atrage interesul unei anumite categorii de cititori, informația jurnalistică fiind de foarte slabă calitate: crime, violuri, furturi, sinucideri etc. Articolele respective, scurte și seci, foloseau un limbaj nesofisticat, pe înțelesul vulgului.

Ziarul a fost criticat că reproduce pur și simplu evenimente relatate de presa străină, din categoria curiozităților și faptelor diverse. Prin urmare, ținând cont de aceste reproșuri, corespondenții „*Universului”* au început să publice foiletoane, iar textele erau ilustrate cu numeroase fotografii, caricaturi și reproduceri. După moartea fondatorului ziarului (1903), publicația a fost preluată de familia acestuia, dar ulterior a fost cumpărată de Stelian Popescu, jurnalist cu vederi de dreapta. Ziarul a supraviețuit miraculos până în anul 1953, când și-a încetat apariția.

Vorbind despre puterea financiară a marilor cotidiene bucureștene amintim că, în anul 1909, de exemplu, ziarele cele mai citite din Vechiul Regat erau „*Universul*” (tiraj 100 000 ex.) și „*Minerva*” (70 000 – 80 000 ex.) zilnic. Ele ofereau abonaților lor premii atractive. Astfel, „*Universul*” propunea ca premiu un automobil nou, în valoare de 15 000 lei, un teren de casă la Sinaia, iar pentru țărani 4 perechi de boi, cu 4 pluguri moderne, la preț de 30 000 de lei. La rândul său, „*Minerva”* oferea ca premii lunare: un pian prețios, garnituri de mobilă, mașini de cusut, ceasuri scumpe etc. în valoare totală de 10.000 lei. Unde sunt vremurile în care presa scrisă făcea parte din viața cotidiană ?

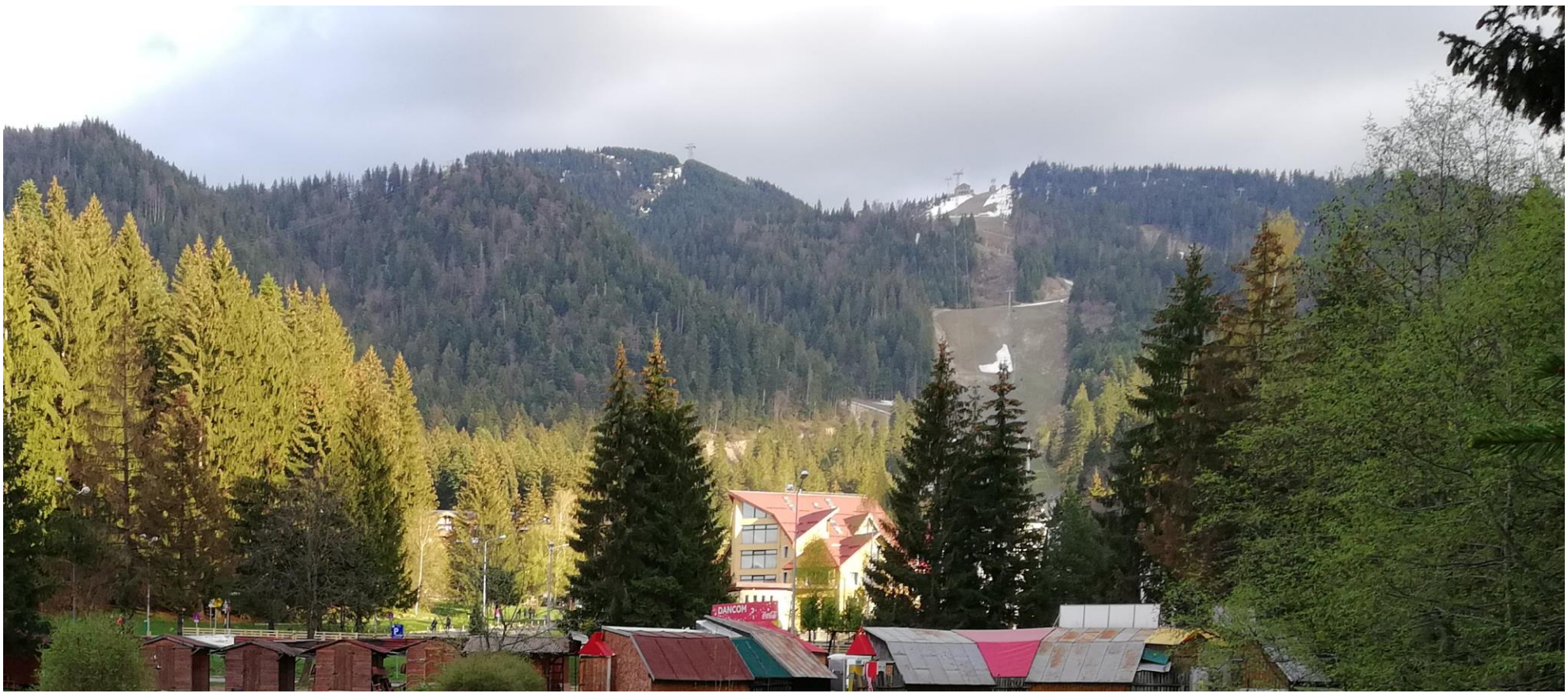

REPORTAJ

TANȚA TĂNĂSESCU

OSTROVUL DE PE OLT, UN MIRACOL DE DĂINUIRE

O vizită la Cozia este un prilej de rememorare a trecutului acestor meleaguri străbune, o lecție de istorie pe viu. Turiști sau călători grăbiți, toți cei care se îndreaptă spre Transilvania, preferând Valea Oltului ca drum pitoresc, neocolitor și mai comod decât serpentinele Văii Prahovei, fac adesea un scurt popas la Cozia, necropolă domnească, amintind de un întemeietor de Țară, Mircea cel Bătrân. Oricât de scurtă ar fi oprirea, ea răsplătește cu prisosință pe acela care își rupe din existența sa o oră sau două pentru a reînvia trecutul, pentru a cunoaște un loc binecuvântat, unde natura și omul, istoria și geografia, trecutul și prezentul se îmbină în mod neașteptat, dar fericit, într-o simbioză perfectă. Cozia, ori din care perspectivă ar fi privită (lăcaș ecleziastic, obiectiv turistic sau filă de letopiseț domnesc), ne încarcă sufletul de frumusețe, de reverie și de dorința de a prețui un loc unic, pe care, de veacuri multe, nici timpul și nici timpurile vitrege nu au reușit să îl tulbure.

În urmă cu aproape o jumătate de secol, avântul fără oprelişti al unei dezvoltări economice atot dominatoare, care conferea bazinului Oltului rolul optimist de resursă de energie, creiona pe hartă inginerești planuri hidrotehnice, periclitând un tezaur istoric și cultural unic, în locul său apărând obiective industriale, menite a produce curent, la *Turnu şi Călimăneşti*, ori a regulariza cursul mărețului râu, potențându-l ca rezervor de irigații sau mijloc ieftin de transport naval, spre albia Dunării. Toate aveau un preț tragic: dispariția sau strămutarea unor monumente istorice și culturale unice: ctitoria lui Neagoe Basarab din Ostrov, stăreţia „*Schitului Ostrov”*, ruinele „*Coziei Vechi*”, monumentul lui Mihai Eminescu, o cruce de hotar din secolul al XVIII-lea, strămutarea «*fântânii lui Cuza*» și a „*Cimitirului Eroilor*” la *Bolniţa Coziei*, marcarea „*Mesei lui Traian*” (acoperită de ape), printr-o placă memorială, aşezată la intrarea în tunelul spre „*Mănăstirea Turnu”*. Nimic nu putea însă echivala cu distrugerea sau dezafectarea castrului roman „*Arutela*”, în cele din urmă propus a fi pus în conservare şi amenajat pe același amplasament. Castrul „*Arutela*”, a fost ridicat la poalele Muntelui Cozia, în 137-138 d. Hr., fiind o mărturie a trecerii romanilor pe acolo. În cursul săpăturilor arheologice s-au descoperit aici arme, monede, vase, expuse azi la *Muzeul Militar* din București.

Deși cântată de poeți, admirată și descrisă de scriitori (Grigore Alexandrescu, Mihai Eminescu, I.L.Caragiale, George Coșbuc, Octavian Goga, Alex. Vlahuță), remarcată de călători străini, Mânăstirea Cozia a avut un destin adesea zbuciumat. Înșuși Mihai Eminescu își arăta surprinderea și nemulțumirea pentru decizia mai marilor vremii de a transforma această necropolă domnească în loc de detenție.

Iată ce scria el în ziarul „*Timpul”* (12 sept. 1882): *„Cozia, unde e înmormântat Mircea I, cel mai mare domn al Ţării Româneşti, acela sub care ţara cuprindea amândouă malurile Dunării până-n mare, Cozia unde e înmormântată familia lui Mihai vodă Viteazul, un monument istoric aproape egal ca vechime, cu ţara – ce-a devenit aceasta? Puşcărie! Turci şi*

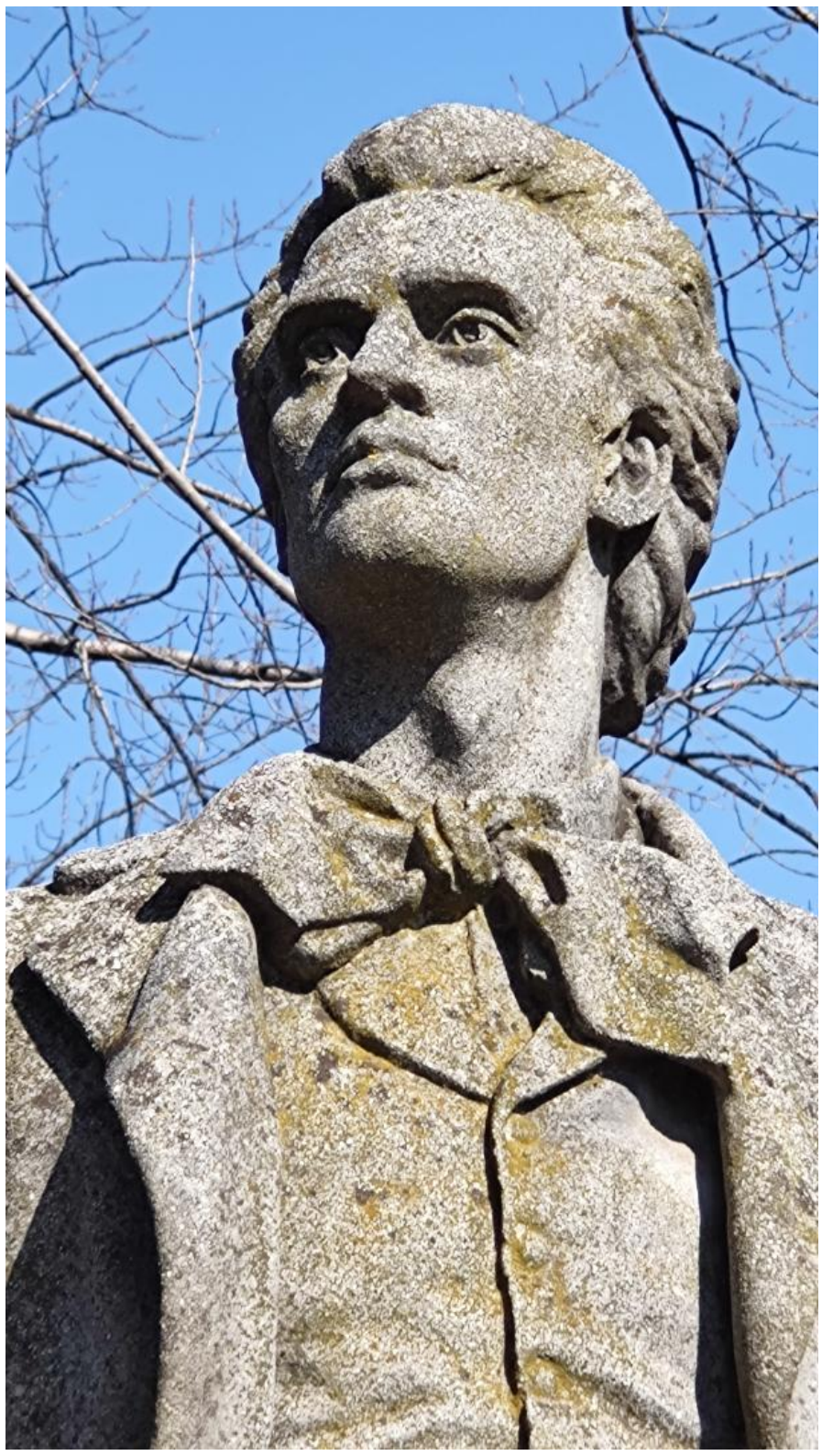

Bustul lui Mihai Eminescu pe Ostrov, autor necunoscut

ţările, dar puşcărie tocmai din această mănăstire n-a făcut. A trebuit ,,roşii", ,,naţionalii" să vie, cu ilustrul lor Simulescu, ca s-o facă şi asta. Dar oare Carol Îngăduitorul nu va înceta din viaţa când va sosi sfârşitul prescris de Dumnezeu şi regilor şi oamenilor de rând ? Oare puşcărie se va face deasupra mormântului său? Oare nu există nici o solidaritate istorică între cel ce poartă azi coroana Ţării Româneşti şi cel ce a purtat-o acum cinci sute de ani ? Iată panteonul care se pregăteşte eroilor şi regilor poporului românesc — puşcăria. Nu suntem siliţi să-l sfătuim pe primul nostru ministru să treacă graniţa la Putna, să vază cum străinii respectă mormântul lui Ştefan cel Mare, cum şi azi, ca acum o sută şi două sute de ani, o candelă pururea aprinsă luminează la capul marelui Domn român, că poporul vorbeşte de el ca şi când ieri ar fi trăit ?”

Aceeași idee o repetă și în numărul din 30 martie 1883 al ziarului „*Timpul*”: „ *E de mirat lucru, însă nici un teren al vieţii publice n-a rămas nepângărit de apucăturile comune ale acestei plebe de sus. Începând cu Cozia, locul de repaos al celui mai mare Domn al Ţării Româneşti, prefăcut în puşcărie pentru a crea o sinecură unei rude a Simulescului, nu cunoaştem instituţie a cării esenţă şi raţiune de-a fi n-ar fi fost dezonorată de aceşti oameni”.*

Dar nu era singura ctitorie amintind de trecutul glorios al domniilor pământene, față de care autoritățile nu au manifestat respectul cuvenit: În interiorul *Bisericii Mânăstirii Dealu*, de lângă Târgoviște, au fost îngrămădiți prizonierii de război turci, la 1878, dar și alte asemenea lăcașe au servit drept locuri de detenție: sanctuarul monastic al Mavrocordaților, din sudul Capitalei, de la Văcărești, desemnat de către ctitori a fi necropolă a familiei levantine, reședință domnească și sediu al valoroasei biblioteci a acestui erudit neam, deși era o izbândă a vechii arhitecturi din Orientul ortodox și ultimul mare edificiu al vechii arhitecturi românești, a devenit, după jumătatea secolului al XIX-lea, o temută închisoare la margine de București (1848-1973). Pentru a se șterge urma vechilor domnii pământene, alte ctitorii amintind de vremuri trecute au fost transformate fie în pușcării, fie în spitale de boli înspăimântătoare (ciumă, tifos): Dobrovăţ – zidită de Ștefan cel Mare în 1503 în Vaslui, Bisericani – zidită de Ştefăniţă Vodă în 1520 în Neamţ, Mărgineni – ridicată de Şerban Cantacuzino în 1509 în Prahova, Mislea – construită de Pătraşcu Basarab în 1557 în Prahova, Pângăraţi – ctitorită de Alexandru Lăpuşneanu în 1564 în Neamţ, Plătăreşti – ridicată de Matei Basarab în 1646 în Ilfov, sau Arnota, Dintr-un Lemn, Cernica, Pantelimon, Comana, Ostrov, Cozia, Văcăreşti, Secu, Bucovăţ, Ocniţa, etc Conform *Regulamentului Organic*, se stabilesc penitenciare pentru femei: Schiturile Ostrov şi Rătești.

Mănăstirea Ostrov, pe Insula Ostrov

Dar „*nu mor caii când vor câinii*”, spune un vechi proverb românesc. Miracolul dăinuirii este nu numai rezultatul voinței divine ci mai ales al oamenilor de bine, care au salvat aceste monumente istorice de la dispariția lor. Printre acestea este și insula de pe Olt. Aici se află complexul monumental istoric Ostrov, o admirabilă mărturie a artei feudale românești din sec. XIV – XVIII. Dată fiind importanta sa istorică şi artistică, au fost luate măsuri speciale pentru conservarea acestui complex: insula a fost înălțată cu circa 6 m, pentru a nu fi înghițită de apele Oltului, întreaga suprafața a parcului, numit *Parcul Mihai Eminescu*, a fost umplută cu pământ vegetal de minimum 2 m înălțime; s-au replantat specii rare, declarate monumente ale naturii, aduse din masivul Cozia; a fost refăcută clădirea stăreției, devenită spațiu locuibil. În prezent, *Mănăstirea Ostrov* este un așezământ monahal ortodox, situat pe Insula Ostrov, accesul făcându-se pe un pod ce leagă stațiunea Călimănești de această insuliță. Parcul are variate specii de flori, arbuști și arbori, dar ceea ce ne atrage de la început privirea este bustul lui Mihai Eminescu, din apropierea podului.

În anul 1950, când se împlineau 100 de ani de la nașterea *Luceafărului,* autoritățile locale au decis amplasarea acestui bust în Parcul Ostrov. Iubirea localnicilor pentru marele nostru poet a făcut ca un alt bust al lui Eminescu să fie postat în fața Hotelului *Palace* din Govora, în anul 1948. Se pare că ambele opere aparțin aceluiași sculptor. Redacția mulțumește doamnei Ana Pădurean, jurist și pasionat de cultură, pentru ajutorul oferit în documentarea acestui subiect.

Biserica *Naşterea Maicii Domnului* a Schitului Ostrov (1520 - 1521) figurează pe lista monumentelor istorice din județul Vâlcea. Biserica, ctitorită de domnitorul Neagoe Basarab și soția sa Despina, pe locul unui lăcaș de cult anterior, a fost ridicată între anii 1518 – 1522, pictura începută în anul 1752 (altarul), a fost finalizată în anul 1760. În biserică se pot admira câteva icoane vechi, trei dintre cele cele mai valoroase, datând chiar din veacul al XVIII-lea, găsindu-se la Muzeul de Artă din București, dar mai ales tâmpla aurită din lemn de tei, care datează de la zidirea bisericii. În anul 1838 un incendiu a distrus chiliile și clădirile, fiind rezidite pe temeliile vechi, în anul 1940. În acest schit s-a călugărit Despina, soția lui Neagoe Basarab, cu numele Platonida, precum și mama lui Mihai Viteazul, devenită Maica Teofana. *Schitul Ostrov* este considerat cea mai veche ctitorie monahală de maici din țară.

Ostrovul de pe Olt este nu doar o denumire geografică, ci mai ales un punct de referință din trecutul Țării Românești, care a supra-viețuit ca prin minune de vitregiile vremurilor trecute.

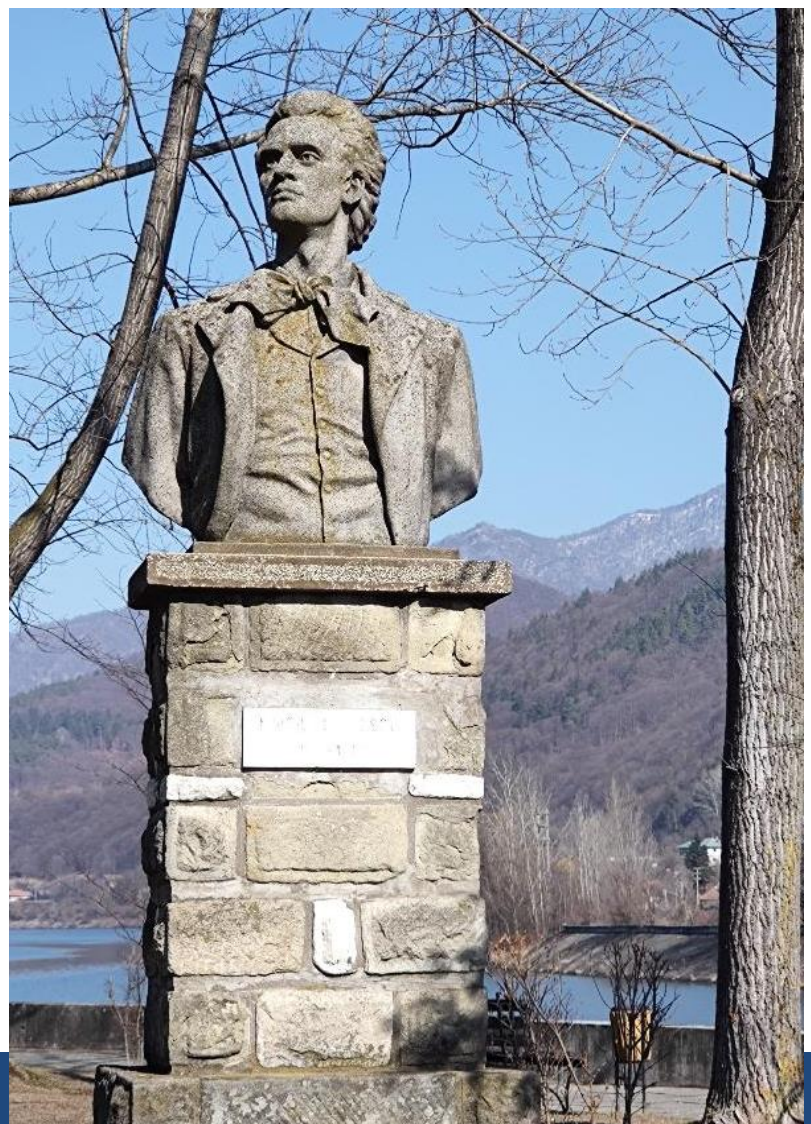

DAN TOMA DULCIU

PE URMELE LUI GEORGE ENESCU LA VIENA

Maestrul Bebeșelea, Tonkùnstler Orchester și Dorothy Kadem Missagh au dat viață creațiilor lui G. Enescu și Ludwig van Beethoven

Luna mai debutează tradițional cu ritualul *Armindenilor*, prilej de celebrare a belșugului și rodului bogat. În schimb, la Viena, în acest an, prima zi a lunii Mai a marcat cu brio solemnitatea începerii unui splendid sezon muzical, renăscut după doi ani de recluziune și tăcere a muzelor. Acordurile divine, inconfundabile, ale celor doi titani ai muzicii, Beethoven și Enescu, au sunat magistral în somptuoasa sală de la *Musikverein Wien* (*Grosser Saal*), sub conducerea unui mare dirijor român, Gabriel Bebeșelea, omniscient stăpân al baghetei, talentat urmaș al marilor nume ce au strălucit în ultimul veac pe podiumul sălilor de concert. Așteptându-l cu emoție după spectacol, pentru a-l felicita, deodată îmi apare în fața ochilor un chip angelic, de o modestie rară, pășind liniștit și zâmbitor, încât nici nu ai gândi că el este liderul necontestat al unei generații de muzicieni și dirijori contemporani, plini de talent, iar gândul meu s-a îndreptat spre iluștrii săi predecesori: Mihai Eminescu, Ciprian Porumbescu și.....George Enescu. Și, dintr-o dată, mi-am adus aminte că însuși *Luceafărul* poeziei a locuit, aici la Viena, în vremea studenției, în aceeași casă unde, cu câteva decenii înainte, a stat, pentru o scurtă perioadă, și Ludwig van Beethoven. De asemenea, printr-o fericită împrejurare, dirijorul Gabriel Bebeșelea i-au adus împreună pe cei doi titani ai muzicii, Beethoven și Enescu.

Inspirata alegere a unei frumoase compoziții din repertoriul enescian *(Pastorala-fantezie pentru orchestră mică din anul 1899)* și prezentarea ei, la Viena, orașul unde geniul Enescu s-a format cu muzician, subliniază încă o dată contribuția maestrului Gabriel Bebeșelea la diseminarea în lumea întreagă a operelor marelui nostru compozitor, domnia sa având meritul de a fi înregistrat pe disc, pentru prima oară (la Casa de discuri *Capriccio*, Viena), această lucrare de tinerețe a lui George Enescu (cu *Orchestra Radiodifuziunii* din Berlin) cât și oratoriul *Strigoii*, pe versuri de Mihai Eminescu. Într-o declarație făcută de dirijor, referitoare la *Pastorala-fantezie*, acesta spunea: *Este o lucrare care, din păcate, a intrat într-un con de umbră după premiera din 1899 realizată de Edouard Colonne și timp de 118 ani nu a mai fost interpretată.* Conform opiniei maestrului Gabriel Bebeșelea, lucrarea este o capodoperă enesciană, îmbinând cu talent și deplină maturitate artistică atât muzica trecutului cât și tehnicile componistice moderne ale finalului de secol XIX.

„Musikverein” - Viena

Dan Toma Dulciu alături de Maestrul Gabriel Bebeșelea

La sfârșitul concertului, aplauzele furtunoase, durând minute în șir, au răsplătit o prestație de care eu, ca român, mă simțeam fericit. Acolo era contribuția maestrului Gabriel Bebeșelea, a Orchestrei *Tonkünstler* – Niederösterreich, în care prim violonist este maestrul Alexandru Gheorghiu, din colectiv mai făcând parte și violonista Diana Cristina Dascăl-Uifălean. Desigur, nu trebuie omisă nici prestația de excepție a sensibilei pianiste Dorothy Khadem-Missagh, care a dat strălucire acestui eveniment muzical de excepție. Dar, dând acestor admirabili artiști contemporani respectul cuvenit, pentru mine scena a fost dominată în acea după-amiază de 1 Mai de muzica divină a lui Ludwig van Beethoven și mai ales a lui George Enescu. Este de fapt o confirmare a ceea ce spunea odinioară Pablo Casals: *Enescu a fost cel mai măreț fenomen muzical, de la Mozart încoace*. Criticii muzicali vienezi l-au numit, la rândul lor, *un Mozart român*, fiindcă mânuia vioara și pianul cu o profunzime a trăirii și o perfecțiune de mare muzician, neverosimile pentru un tânăr precum era Enescu. Elogiile presei vieneze au fost receptate și în țară iar ecourile din străinătate aveau să fie reproduse frecvent în ziarele românești.

Ascultând parcă vrăjit magistrala interpretare a acestei opere muzicale enesciene, într-o sală de concerte celebră, la nașterea căreia un rol primordial l-a avut și aromânul N. Dumba, la 1870, mi-am adus aminte câteva episoade din biografia vieneză a ilustrului nostru compozitor.

Sala Mare, *Musikverein*, Viena

Sosit la Viena, împreună cu părinţii (Costache şi Maria Enescu), la vârsta de 7 ani, în toamna anului 1888, cu sprijinul unui prieten, Josef Hommer, profesor de muzică, ce trăise la Dorohoi și se stabilise între timp în capitala austriacă, acesta va locui inițial la adresa *Frankenberggasse* 6 (intrarea în imobil se face însă prin *Apfelgasse* nr. 6), în apartamentul profesorului de vioară *Joseph Hellmesberger* Junior, directorul *Conservatorului*, prieten cu *Brahms*, pe care *Enescu* va avea ocazia să îl întâlnească în casa profesorului său.

G. Enescu realizează performanța ca, la vârsta de 9 ani, să vorbească fluent limbile engleză, franceză şi germană, el fiind considerat cel mai tânăr student și absolvent al *Wiener Musikverein*.

În perioada studiilor vieneze, 1888 – 1894, G. Enescu, copilandrul născut pe meleagurile moldave, își uimește pur și simplu dascălii, cărora rar le-a fost dat să aibă un asemenea talentat și sârguincios elev. Primul îndrumător în tainele muzicii clasice a fost *Sigismund Bachrich*, acesta pregătindu-l pentru admiterea la Conservator, unde, după doi ani, în 1890, va fi înscris în clasele superioare ale *Conservatorului din Viena*.

Carte poștală: G. Enescu, cântând Reginei Elisabeta

Ceilalți magiștri ai lui *George Enescu* la Viena au fost: *Ernst Ludwig* (pian), *Robert Fuchs*, profesor de armonie şi compoziție, printre ai cărui elevi amintim pe *Mahler, Richard Stohr, Alexander Raab, Franz Schmidt, Robert Stolz, Eusebius Mandyczewski* şi *Jean Sibelius.*

Ajungând la Paris, după stagiul vienez, el va fi îndrumat apoi de *Jules Massenet, André Gédalge și Gabriel Fauré*. Ultimul dintre ei îi avea ca studenți atât pe George Enescu dar și pe Maurice Ravel. La 15 iulie 1893, la vârsta de 12 ani, când Enescu finalizează cursurile la *Conservator*, el obține *Medalia de Argint* a *Societății Prietenilor Muzicii"* (*Musikverein Gesellschaft).* Cu toate că fusese notat cu calificative maxime la toate disciplinele, el preferă să mai rămână încă un an în cadrul *Conservatorului din Viena* pentru a aprofunda

cunoștințele de compoziție, la clasa profesorului său, Robert Fuchs.

Confirmat deja ca un fenomen al școlii muzicale vieneze, tânărul Enescu va fi invitat să concerteze în public, apoi, în 1891, va prezenta un recital la Curtea din Viena, în prezența Împăratului Franz-Joseph. De asemenea, la vârsta de 11 ani, geniul care a uimit lumea muzicală a Capitalei Imperiului va debuta pe podiumul sălii *Bösendorfer* din Viena, acompaniat de orchestra *Conservatorului*, alături de profesorul său *Joseph Hellmesberger* Junior, stârnind comentarii pozitive, elogii și cronici entuziaste în presa vieneză.

În anul următor, la 26 ianuarie 1892, George Enescu surprinde publicul interpretând *Faust-Fantasie*, de Pablo de Sarasate, o piesă de virtuozitate tehnică ridicată.

Urmează, la 13 aprilie 1892, concertul *Fantasie*, de Henri Vieuxtemps, acompaniat de Eduard Kremser, cunoscut organist. Însă, consacrarea indiscutabilă a talentului lui George Enescu se va petrece peste câteva zile, interpretând cu aplomb un *Capriciu*, de același compozitor, publicul constatând că micuțul elev ținea locul concert-maistrului berlinez Fritz Straus.

În 1894, Enescu participă la un concert de binefacere, unde a interpretat prima parte din *Concertul pentru vioară și orchestră în mi minor*, al lui Felix Mendelssohn-Bartholdy, primind aplauze, prilejuind cronici elogioase din partea criticii muzicale.

Placa dedicată lui G. Enescu

Frankenberggasse 6/ Apfelgasse 6.

Foto: Dan Toma Dulciu

În căutarea urmelor lui George Enescu la Viena

Având ocazia să evoc acest grandios spectacol, nu pot să nu amintesc câteva episoade ale prezenței lui George Enescu la Viena. Recent, lucrând la proiectul dedicat spiritualității românești în Austria, am reconstituit popasurile făcute de-a lungul vremii de G. Enescu în Capitala acestei țări.

Imobilul unde a locuit G. Enescu în *Frankenberggasse* 6

Foto: Dan Toma Dulciu

Astfel, pe fațada clădirii din *Frankenberggasse* 6, colț cu *Apfelgasse 6* se află o placă de granit, având un medalion din bronz, cu portretul lui G. Enescu, având următoarea inscripție:

„Marele muzician român George Enescu a locuit în această casă între anii 1881-1955 în timpul studiilor la Conservatorul Gesellschaft der Musikfreunde.”

Placa aceasta a fost dezvelită în ziua de 29 septembrie 1957 (restaurată în 2009), în prezența unei delegații a Ministerului Culturii din România, având în componența sa și câțiva muzicieni, care au dat un concert chiar în sala *Musikverein*, în memoria lui George Enescu (Iolanda Mărculescu, violonistul St. Gheorghiu și pianistul V. Gheorghiu).

Primarul Vienei, Franz Jonas, a primit delegația română în *Salonul Roșu* al Primăriei din Viena.

Un alt loc din Viena, care evocă numele marelui compozitor, este *Institutul Elisabethina* din Viena. Aici, Costache Enescu, tatăl marelui compozitor George Enescu, a fost internat (decembrie 1911-ianuarie 1912) pentru analize și tratament.

Spitalul și Biserica *Elisabeth*, Landstrasser-Hauptstrasse 2-4

Sursă: *Arhivele Orașului și Statului Viena*

În perioada interbelică, G. Enescu a locuit timp de o lună (octombrie-noiembrie 1930) la *Hotel Koenig von Hungarn*, din apropiere de *Catedrala Sf. Ștefan*. Autograful maestrului se află în *Cartea de Onoare* a acestui hotel.

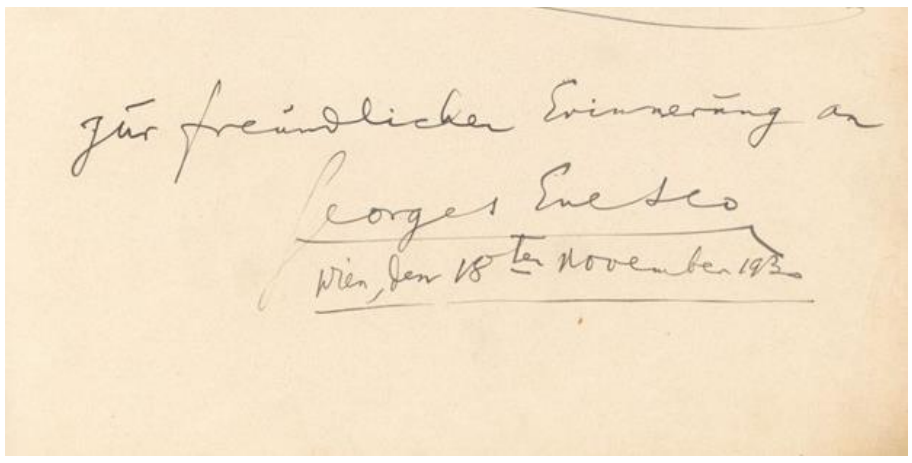

G. Enescu, Autograf în Cartea de Onoare, 18.11.1930

În perioada 8-20 iunie 1932, George Enescu revine la Viena, locuind la *Hotelul Österreichische Hof.* Imobilul a fost finalizat în 1867 pe o suprafață de 1150 m², construcția costând aproximativ un milion de coroane. Arhitectul hotelului a fost Anton Baumgartner, dar clădirea a fost aproape complet reconstruită în 1900 de Ludwig Schmidl. La 11 aprilie 1945, în timpul războiului, Hotelul, care aparținea familiei Hess, a ars împreună cu casa vecină de la numărul 16.

Tot acestei familii bogate îi aparținea și Hotelul *Koenig von Ungarn,* unde G. Enescu se cazase în 1930. Iată mai jos fișa de cazare a compozitorului, trimisă spre serviciul de evidență al Poliției Viena:

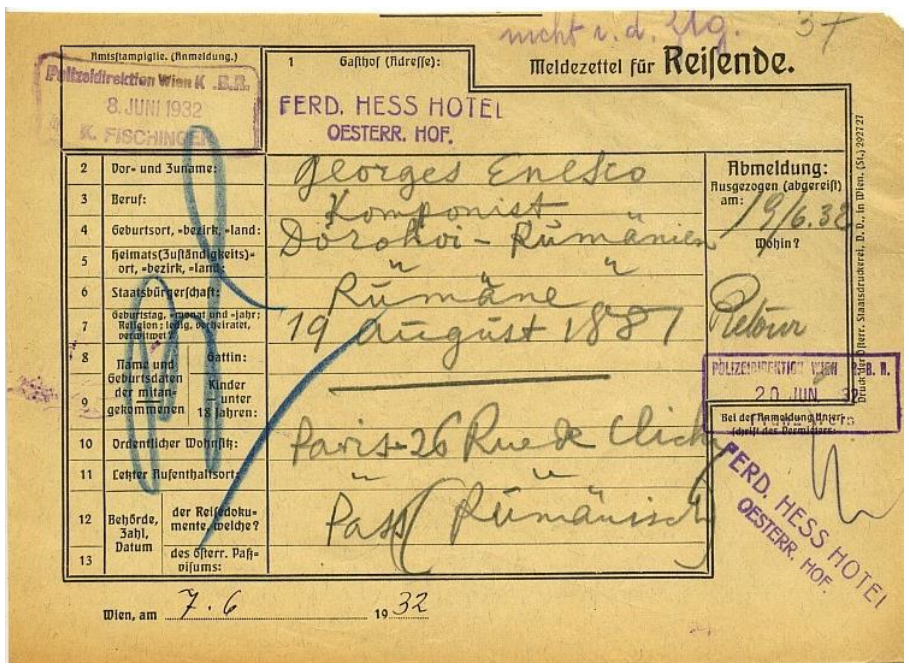

Sursa: *Arhivele Primăriei Viena*

În vara-toamna anului 1935 Maruca Rosetti-Tescanu, care avea să îi fie soție lui George Enescu, se internează la *Sanatoriul Westend*, aflat lângă Viena, la *Purkersdorf,* iar George Enescu va fi alături de aceasta. Aici a definitivat părți ale *Sonatei op. 26 nr. 2,* compoziție ce amintește (tematic și armonic) de opera *Oedipe* (a cărei premieră avea să aibă loc câteva luni mai târziu la Paris, în 13 martie 1936).

Maruca Rosetti-Tescanu
Sursa: *Internet*

Pentru a cinsti memoria marelui nostru compozitor, cunoscuta artistă dr. Raluca Știribăț a înființat la Viena, în anul 2011, *Societatea Internațională George Enescu*, prezență activă în spațiul cultural vienez.

Vioara lui George Enescu

Un lutier român oferă la Viena Bursa *„Enescu – Hellmersberger”*

Deși abia împlinise 16 ani, G. Enescu, revenit de la Paris, dirijează în premieră la *Ateneul Roman*, la 1 martie 1897. Cu această ocazie el interpretează *Poema română* în prima audiție la București. Succesul eclatant determină un comitet de inițiativă să organizeze o colectă pentru a procura o vioară de marcă și a o dărui lui George Enescu. La cei 9 000 de franci, se adaugă încă 10 000 oferiți de familie. Astfel, în anul 1898, ministrul Spiru Haret dăruie tânărului compozitor o *Vioară Stradivarius*, cumpără de la Stuttgart, instrument înlocuit cu un altul purtând semnătura *Guarneri.* Vioara creată de Giuseppe Guarneri din Cremona, cunoscut ca Giuseppe del Gesu (1698 - 1744), supranumită și *Catedrala,* pentru acordurile sale impresionante, datează din 1731. Cu ea a cântat marele George Enescu, fiind în prezent în custodia *Muzeului Național George Enescu*. După moartea compozitorului, soția acestuia, Maria Cantacuzino Enescu a donat statului român, printre altele, cele 5 viori, pe care a cântat maestrul, dintre care trei sunt de mare valoare, în frunte cu Vioara *Guarneri*. În urma unui concurs (2008), aceasta a fost atribuită violonistului Gabriel Croitoru. Recent, studenții talentați, interpreți la instrumente cu coarde, care se perfecționează în academiile de muzică austriece, au șansa de a primi cu împrumut un instrument muzical de epocă, realizat de Felix Daniel Rotaru, faimos lutier român contemporan. Selecția a început în noiembrie 2021. De altfel, celebrul „*Cvartet Belcea”* folosește în anumite concerte instrumente realizate de Felix Daniel Rotaru. Această frumoasă inițiativă poartă numele *Bursa „Enescu – Hellmersberger”.*

Felix Daniel Rotaru, constructor de viori, locuiește la Viena. Născut în 1987, a studiat vioara, el provenind dintr-o familie în care muzica a fost o pasiune, obținând diploma academică în interpretare la vioară clasică. În timpul studiului la academia de muzică, are o strânsă colaborare cu Markus Barbarossa, violonist și expert evaluator din Viena, precum și cu Roberto Regazzi, producător italian de instrumente muzicale din Bologna. După obținerea diplomei de absolvire, specializarea vioară, s-a mutat la Viena și au urmat colaborări fructuoase cu orchestre precum *Wiener Kammerorchester* și *Baden Sinfonietta,* dar a dezvoltat o mare pasiune pentru realizarea de instrumente noi. Câțiva ani mai târziu s-a mutat în Italia, la Cremona, înscriindu-se la *Institutul de Violă Antonio Stradivari*. Aici a studiat construcția, restaurarea și lăcuirea instrumentelor muzicale, fiind îndrumat de mari experți în domeniu, precum Alessandro Voltini, Massimo Ardoli, Alessandro di Matteo, Toshiuki Matsushita și Angelo Sperzaga. S-a întors la Viena, unde a continuat să colaboreze cu muzicieni de frunte, participând la viața culturală a capitalei Austriei.

Având atât posibilitatea de a concerta ca violonist, dar și de a cânta pe viori de cea mai înaltă calitate, inclusiv pe viori create de *Stradivarius* și *Guarneri del Gesu*, printre alții, Felix Rotaru a câștigat o experiență unanim recunoscută în domeniu, fiind un neîntrecut cunoscător al sunetului vechilor instrumente italiene. În cooperare cu Roberto Regazzi și alți faimoși lutieri contemporani, Felix Rotaru a creat și rafinat un sistem complex de acordare acustică, ținând cont de structura instrumentului, dimensiunile, densitatea și elasticitatea lemnului, toate elementele sunt reunite într-un echilibru, un proces care necesită timp considerabil și muncă de precizie. Instrumentele maestrului Felix Rotaru sunt realizate în întregime manual, fiind nevoie de aproximativ 80 de zile lucrătoare pentru a finaliza o vioară, ceva mai mult pentru o violă și circa patru-cinci luni pentru un

violoncel. Timpul de uscare al lacului adaugă desigur alte zile de așteptare. Felix Rotaru lucrează singur în atelierul său, folosind doar instrumente și metode tradiționale.

Proprietarii instrumentelor primesc un *Certificat de autenticitate* scris.

Se oferă, de asemenea, garanție pe viață pentru calitatea sunetului instrumentelor, cu respectarea strictă a condițiilor de păstrare și utilizare, recomandate de către lutier. Specific acestor instrumente este evoluția lor acustică în timp. Prin urmare, posesorii acestor instrumente vor comunica mulți ani cu constructorul, care va evalua evoluția performanțelor instrumentului, pentru a-l aduce la maxim de valoare muzicală.

Instrumentele lui Felix Rotaru sunt căutate astăzi de mari interpreți și orchestre în Marea Britanie, Franța, Germania, Elveția, Danemarca, Austria, Italia, Spania, Taiwan, Polonia, Letonia etc. Viorile și instrumentele sale nu pot fi cumpărate decât de la magazinul din Viena, după lansarea în prealabil a unei comenzi de execuție. Realizează maxim 4-5 instrumente pe an. În ultima perioadă, creează instrumente și viori – baroc, identice celor create de *Domenico Montagnana,* alături de *Carlo Bergonzi*, creatori de viori clasice, care rivalizează celebrele instrumente purtând semnătura lui *Stradivarius* și *Guarneri,* ca ton și frumusețe. Instrumentele lui Felix Rotaru nu diferă în nici un fel, din punctul de vedere al potențialului tonal, de cele realizate la Cremona sau de modelele *Montagnana* sau *Bergonzi;* Vioara stil *Montagnana,* marca Felix Rotaru sunt de o frumusețe vizuală absolut cuceritoare, datorită aspectului său spectaculos de arțar tăiat în plăci și a lacului bogat în culoarea roșu rubin. De asemenea, aceasta are un sunet catifelat, bogat și cald, care te cucerește imediat. O altă capodoperă este Vioara model *Stradivarius,* 2019. Se știe că unul dintre cele mai faimoase modele din istoria viorii, este modelul *Grande* sau ***G*** de *A. Stradivarius,* pentru realizarea căruia s-a folosit lemn de ton excepțional de fin, vechi de peste 80 de ani și lac fin de ulei portocaliu-maro, asemănător ca culoare și textură cu vioara *Toscană* a lui *Stradivarius* din 1695. Instrumentul satisface cele mai exigente pretenții ale unui solist pretențios sau concertmaistru, fiind evaluat drept unul dintre cele mai bune exemplare de vioară.

O altă capodoperă este Vioara model *Antonio Stradivarius*. Are un sunet cald și foarte bine echilibrat, precum și un lac de ulei de culoare maro delicat. Remarcabilă este însă vioara model *Pietro Guarneri* din Mantua (unchiul lui Giuseppe *del Gesu*), care este puțin mai lat și mai scurt decât un *Stradivarius,* aceasta are un sunet compact, pregnant și incisiv, cu o căldură caracteristică *guarneriană*. Vioara model *Guarneri del Gesu* este realizată după modelul *Il Cannone Guarneri del Gesu* din 1743, având un spate de arțar alpin, vechi de 50 de ani, și o placă de vârf italiană din Val Di Fiemme, cu un lac cu ulei de culoare portocalie-roșu, aplicat după modelele tradiționale de uzură – dar fără zgârieturi sau alte uzuri agresive. Vioară model *A. Stradivarius*, realizată în 2016 se inspiră după instrumentele din perioada de aur ale lui Stradivarius. S-a folosit arțar alpin ondulat îngust și molid italian. Lăcuit cu ulei.

Vioara baroc 2017 – model *D. Montagnana*. Vioara este realizată după modelul din 1717 - *Domenico Montagnana*, montată în stil baroc.

Iată cum românii din secolul XXI dau strălucire vieții muzicale din Viena.

Un muzician născut la Iași, contemporan cu G. Enescu, în fruntea Orchestrei *Filarmonicii Viena,* timp de peste 50 de ani!

Găsesc nimerit să amintesc cu acest prilej numele unui mare muzician născut ca și G. Enescu pe meleaguri moldave, dar aproape uitat în țara noastră. În perioada în care G. Enescu atrăgea simpatia iubitorilor muzicii din Viena, un tânăr violonist, născut la Iași - Arnold Josef Rosé – care avea să devină liderul celebrei Orchestre a *Filarmonicii din Viena* timp de peste o jumătate de secol, se afla pe culmile gloriei, în calitate de lider orchestral (concertmaestru). A colaborat strâns cu Brahms, iar Gustav Mahler îi devenise cumnat. Atât Arnold, cât și fratele său Eduard, violoncelistul, s-au căsătorit cu surorile lui Mahler, Justine, respectiv Emma.

Arnold Rosé

Povestea sa este spectaculoasă. Dovedind de mic talent muzical, asemenea și cei trei frați ai săi, familia decide să părăsească Iașul, pentru a se muta la Viena, unde tatăl său a înființat o afacere de succes în calitate de constructor de trăsuri. Arnold Josef Rosé și-a început studiile muzicale la vârsta de șapte ani, iar la zece a intrat în clasa I, secția vioară, la *Conservatorul din Viena,* clasa profesor Karl Heissler. La 10 aprilie 1881 a cântat cu *Filarmonica din Viena* în prima audiție vieneză a concertului pentru vioară al lui Goldmark, sub bagheta lui Hans Richter. Dând dovadă de o precocitate ieșită din comun, este angajat violonist concertmaestru și dirijor al orchestrei la *Hoftheater,* precum și al *Operei Curții* din Viena (mai târziu *Staatsoper*). Această orchestră a devenit cunoscută sub numele de *Filarmonica din Viena*. A rămas conducătorul acestor două faimoase orchestre vieneze, până în anii 1930. Având o mare reputație de lider orchestral, Arnold Josef Rosé a devenit o figură legendară, caracterizată de Sir Adrian Boult drept *cel mai mare lider orchestral al Europei din vremea sa*. În anul 1882 a fondat celebrul *Cvartet Rosé*, considerat cel mai bun cvartet de coarde al vremii sale. În două rânduri, începând cu 1893, Rosé a predat la *Conservatorul din Viena,* până în anul 1924. În 1888, acesta a făcut turnee de succes în România și Germania, iar în 1889 a fost numit concertmaestru la *Festivalurile de la Bayreuth*.

Arnold și Justine au avut doi copii, pe Alfred Eduard Rose (1902-1975), care a devenit pianist și dirijor, și pe Alma Maria Rose (1906-1944), care a fost un violonist de mare succes, dar a cărei viață a cunoscut o soartă extrem de tragică: deși a ajuns să organizeze o orchestră formată din muzicieni prizonieri în lagărul de concentrare Auschwitz-Birkenau, în cele din urmă a murit acolo. Soția sa, Justine Rosé s-a stins la 22 august 1938. După 65 de ani de carieră, muzicianul născut la Iași, contemporan cu G. Enescu, își încheie lunga sa activitate de muzician. În urma sa au rămas amintirea unui mare artist, dar și editarea sonatelor pentru vioară ale lui Bach și Beethoven și ale celor șase Cvartete timpurii op. 18 ale lui Beethoven.

Theodor Fuchs, acompaniatorul preferat al lui G. Enescu

Amintind de muzicieni provenind din România, contemporani cu G. Enescu, în perioada în care tânărul muzician născut la Liveni studia la Viena, vom evoca aici numele lui Theodor Fuchs (1873-1953), pianist, compozitor, critic muzical și pedagog român. A studiat la Conservatorul din București și la *Akademie Fur Musik und Darstellende Kunst* din Viena (1884-1893). A luat lecţii particulare de pian la Viena cu Julius Epstein şi Hans Schmidt. Dirijor de orchestră la Teatrele Lirice din *Loeben* şi *Bruch* - Austria (1892-1893), pianist concertist şi acompaniator preferat al lui George Enescu, pentru muzica de cameră, în ţară şi peste hotare (1893-1940) -Austria, Cehoslovacia, Ungaria. A scris un repertoriu bogat de lucrări de operă, balet, simfonie, concert, coruri, piese instrumentale (rapsodii pentru pian, sonate) și vocale, cu acompaniament pentru pian. A participat frecvent la concertele unor mari soliști care au vizitat România. Teodor Fuchs este și autorul unor lucrări didactice.

TANȚA TĂNĂSESCU

MUZEUL TROVANȚILOR din Costești

Muzeul Trovanților din Costești, județul Vâlcea, este o rezervație naturală de tip geologic, un muzeu în aer liber lângă Drumul Național 67 Râmnicu Vâlcea – Târgu Jiu. În suprafața generoasă a acestuia (aproximativ 1,10 ha) se găsesc numeroase formațiuni geologice cu dimensiuni de la cele mai mici și până la câțiva metri, în forme sferice sau elipsoidale neregulate, toate aceste formațiuni geologice fiind cunoscute sub denumirea de *trovanți.* Termenul *trovant* este specific literaturii geologice române și a fost introdus prima dată de Gheorghe Murgoci în lucrarea „*Terțiarul din Oltenia, 1907*". Trovanții reprezintă cimentări locale în masa nisipurilor ce le conțin, iar secreția neuniformă a cimentului conduce la diferite forme ale acestora, uneori cu totul bizare.

Cele două condiții esențiale în formarea trovanților sunt <<existența unor sedimente nisipoase și conservarea unei largi porozități în ciuda compactării normale, cauzată de presiune, precum și prezența concentrațiilor locale, cu distribuție neuniformă, așa - numitele "segregații" de minerale specifice de componenți secundari dispersați în roca gazdă (fluide carbonice în nisipuri>>.

Trovanții din Costești apar din râpa gălbuie, argiloasă, așa cum puteți vedea în imaginile atașate, de unde se rostogolesc la vale într-un vuiet ca o chemare de departe, ca o năvălire de nicăieri.

Eram singură în tot acest muzeu în aer liber când am auzit prima oară vuietul râpii, și m-am uitat în zare, uimită, ca și cum ar fi urmat să fiu martoră la nașterea unui nou trovant.

Trovanții pot fi întîlniți în mai multe zone din România, dar cei de la Costesti sunt cei mai spectaculoși, datorită diversității și dimensiunii formelor – de la cîțiva centimentru și până la 5m.

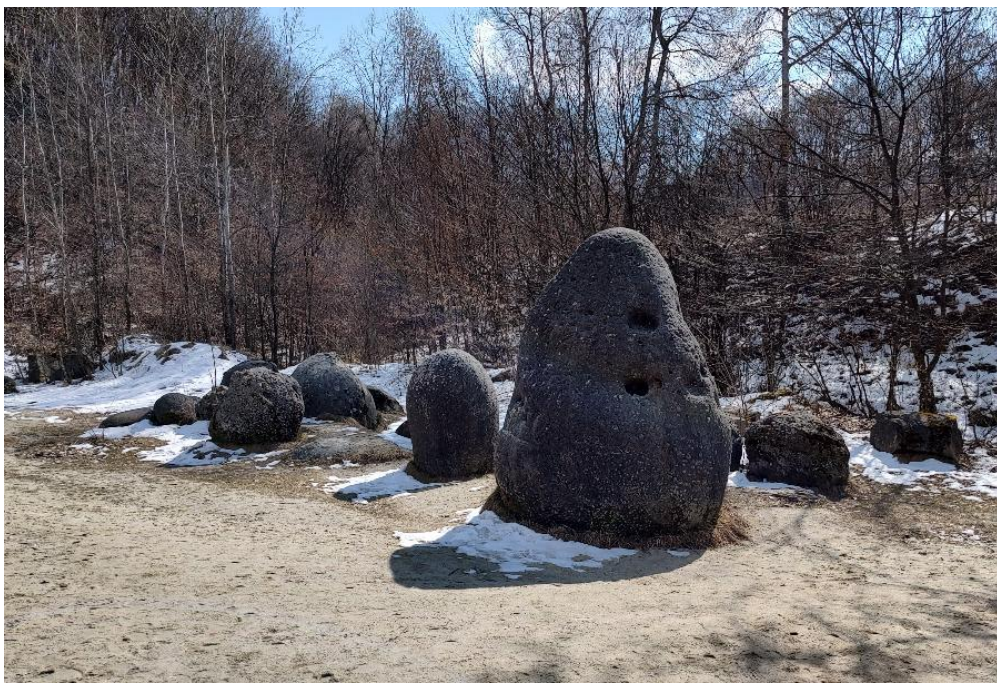

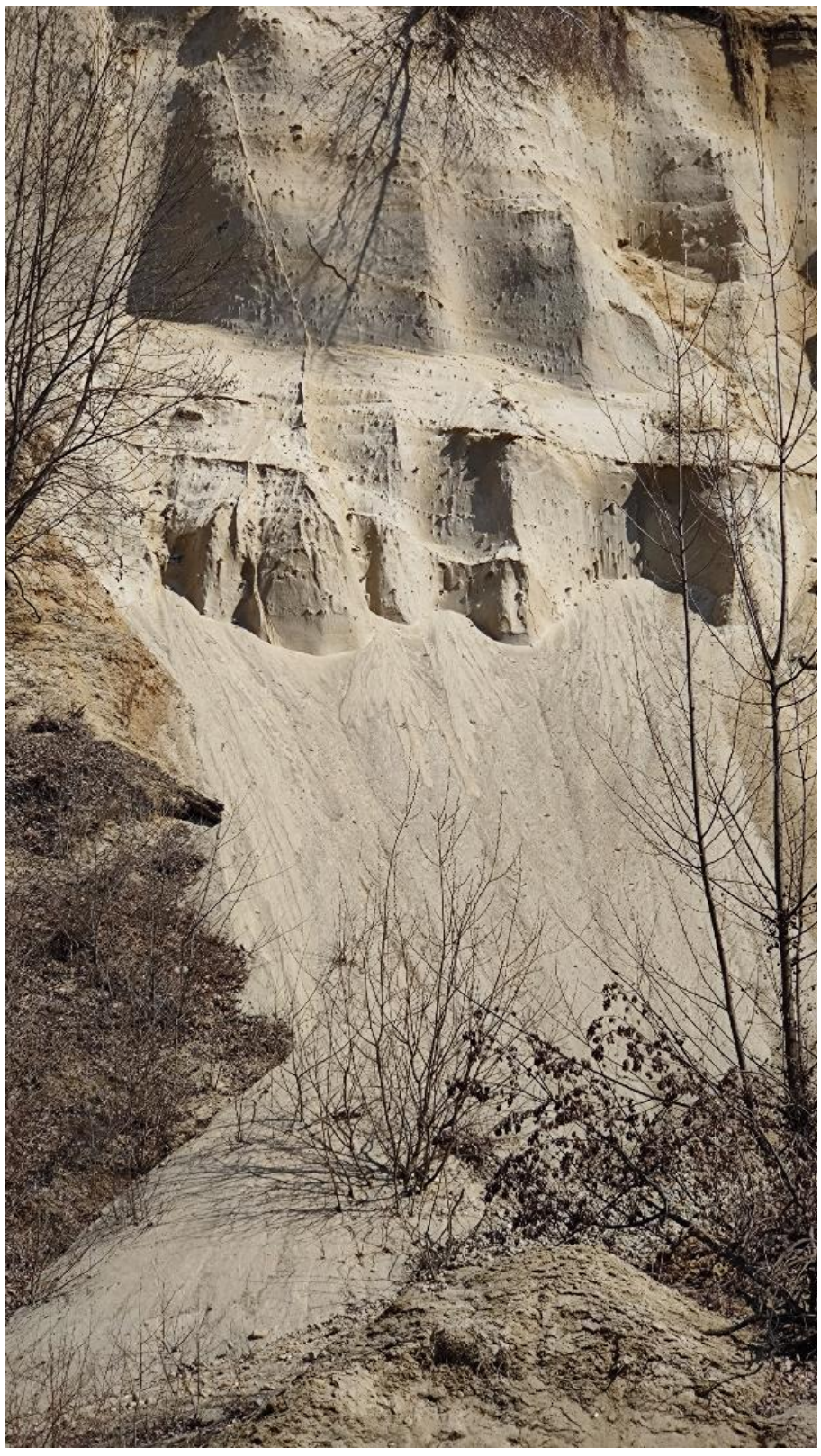

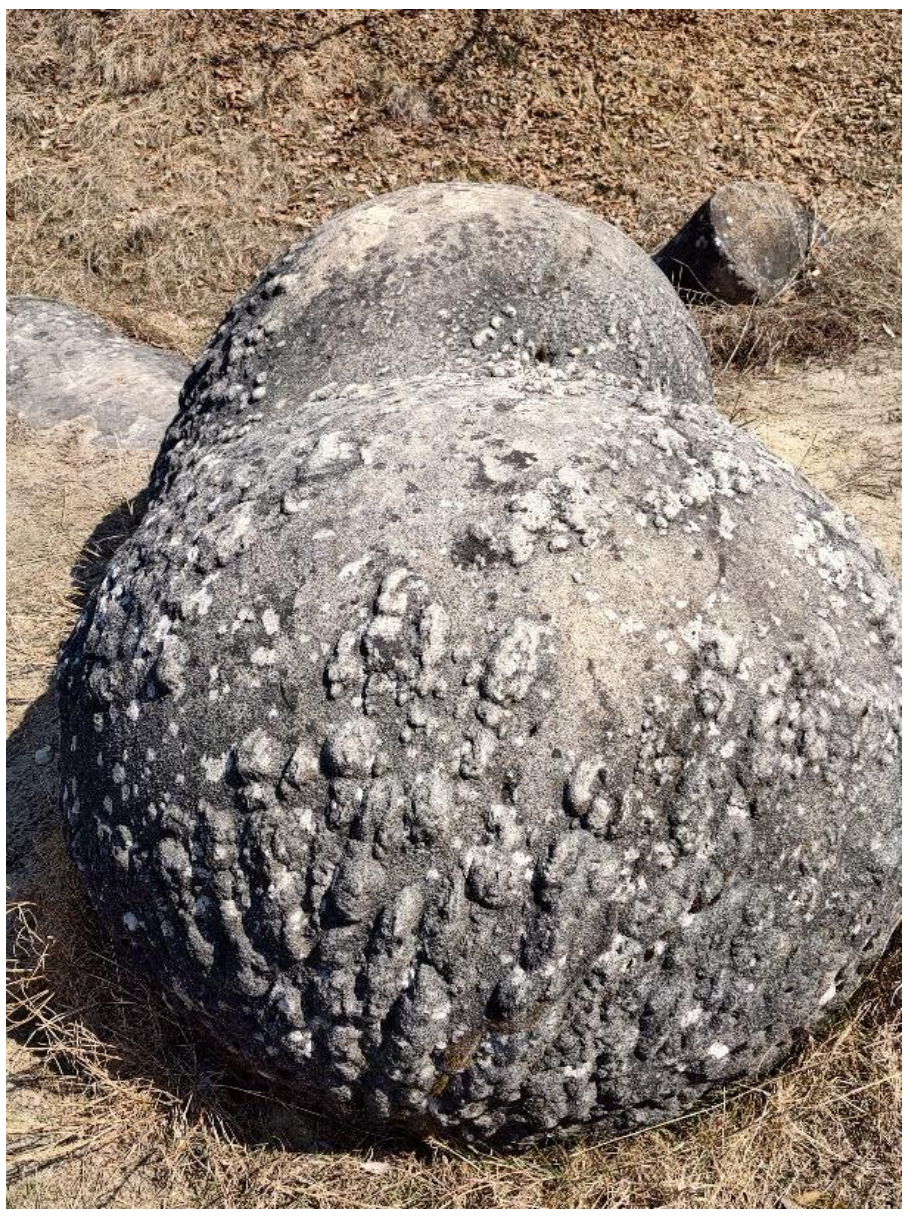

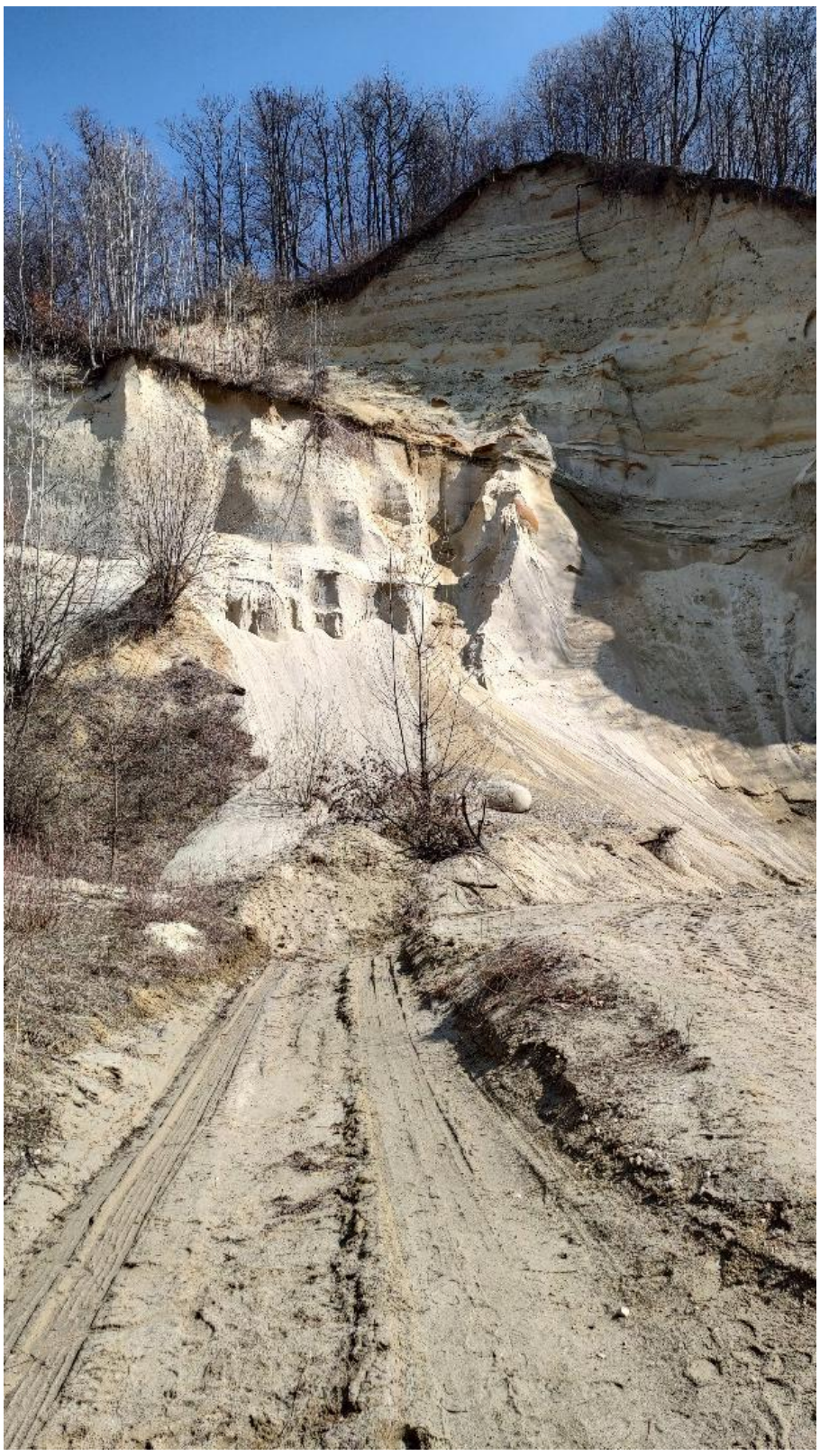

ROMÂNIA

OSIM

OFICIUL DE STAT PENTRU INVENȚII ȘI MĂRCI

Certificat de înregistrare a mărcii

Nr. 178361

Acordat în temeiul Legii nr 84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice (republicată), pentru marca:

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

Durata de protecție a mărcii este de zece ani cu începere de la data de **19.01.2021**, cu posibilitatea de reînnoire.
Marca este înregistrată pentru clasele de produse/servicii înscrise în fila din Registrul Mărcilor.
Prezentul certificat este valid numai însoțit de fila din Registrul Mărcilor corespunzătoare mărcii înregistrate.

Confirm cele de mai sus
prin semnarea și aplicarea sigiliului
DIRECTOR GENERAL
Marian - Cătălin BURCESCU

OFICIUL DE STAT PENTRU INVENȚII ȘI MĂRCI • ROMÂNIA •
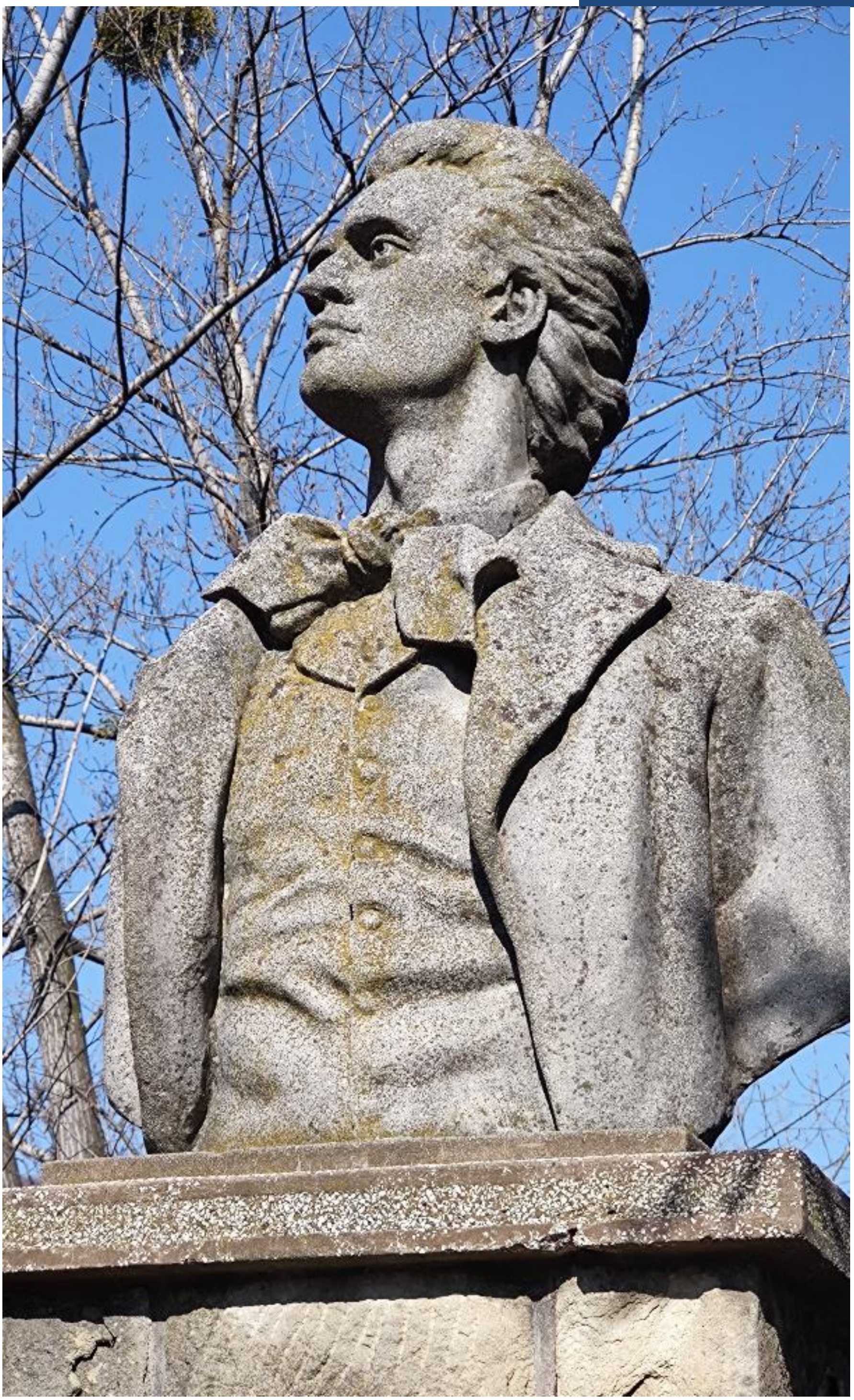
Tipărit la Tipografia OS